

Θ Ε Ω Ρ Ι Α Ι

Χ Ρ Ι Σ Τ Ι Α Ν Ι Κ Α Ι

Κ Α Ι

Χ Ω Φ Ε Λ Ε Ι Ε Ν Ο Υ Θ Ε Σ Ι Α Ι,

Συντάξεισσι εις γλώσσαν πιζην και εκδοθεισαι το τρί-
τονήθη διά πάντα Χριστιανόν, οστις επιθυμεί να γνωρί-
ση την Ευαγγελικην αλήθειαν.

~~Β. Α. Μηναιε~~

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΠΕΤΡΟΥ ΜΑΝΤΖΑΡΑΚΗ

ΟΛΟΧ ΝΤΕΚΑ

1837.

Καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου, σκοπὸν δέδωκά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραήλ· καὶ ἀκούσῃ ἐκ τοῦ στόματος λόγον ἐν τῷ εἰπεῖν με τῷ ἁμαρτωλιῷ θανάτῳ θανατωθήσῃ· καὶ μὴ λαλήσῃς τοῦ φυλάξασθαι τὸν ἀσεβῆ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ. Ἀποθάνειται, τὸ δὲ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς σου ζητήσῃ· (Ἰεζεκιήλ Καρ. Λς'. 7. 38.)

Θ Ε Ω Ρ Ι Α Ι

ΧΡΗΣΤΙΑΝΙΚΑΙ,

καὶ ψυχωφελεῖς νοουθεσίαι ἐκάστῳ Χριστιανῷ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Περὶ Πίστεως.

Εἶναι ὁ Χριστιανὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ ἠεὶ ὑπευμένος ὡσάν ἓνα δένδρον ἀγλαόκρπον καὶ ἐκλεκτόν· καὶ τόσῳ εὐγενέστερον πάντων, ὥστε δὲν ἔχει τὰς ρίζας του κάτω εἰς τὴν γῆν, ὡσάν τὰ ἄλλα γῆινα δένδρη, ἀλλ' ὡς τὸν οὐρανόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον καὶ τρέφεται πνευματικῶς· καὶ διὰ τὴν ῥίζαν αὐτῆς ἐκτείνεται ἡτοῦ ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ ῥίζα τοῦ Χριστιανῷ δὲν εἶναι ἄλλη, παρὰ ἡ Πίστις τὴν ὁποίαν ἔχει πρὸς τὸν Κύριον ἢ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, καθὼς καὶ ἡ θεόπνευστος Γραφὴ μᾶς τὸ ἐρημηνεύει, λέγουσα (Σοφ. Σολ. ιε.) Τὸ εἰδέναι τὸ κράτος σου, ρίζα ἀθανάσιας. Δὲν ἔμπορεῖ λοιπὸν νὰ ζῆσῃ ὁ Χριστιανὸς χωρὶς τὴν Πίστιν τοῦ Χριστοῦ, καθὼς μηδὲ τὸ δένδρον χωρὶς τὴν ρίζαν.

2. Ἡ Πίστις εἰς πάντα Χριστιανὸν χρειαζέσθαι, νὰ ἔχη τρία περιστατικά. Πρῶτον νὰ εἶναι στερεὰ, ὅτι νὰ κρατῆ ἀσάλευτον τὸν νοῦν, καὶ ὑποκείμενον εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὅστις εἶναι ἡ αὐτοαλήθεια. Δεύτερον νὰ εἶναι καθαρὰ διὰ τὸν τρέφει μὲ τὴν γνῶσιν τῶν ἐκτεθειμένων, καὶ Τρίτον νὰ εἶναι γόνιμος, διὰ τὸν κλοπιζῆ μὲ τὴν εὐφορίαν τῶν ἀγαθῶν πράξεων.

3. Ἡ Πίστις τοῦ Χριστιανοῦ πρέπει νὰ εἶναι στερεὰ, διότι εἶναι ἡ ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ Χριστιανὸς χρειάζεται νὰ τὴν κρατῆ ἀσάλευτον, ὅχι διότι ἐγεννήθη, καὶ ἀνετράφη εἰς αὐτὴν τὴν Πίσιν, ἀλλὰ διότι ὁ Θεὸς τὴν ἀπεκάλυψε, καὶ τὴν ἐνανέωσεν εἰς τὴν Ἁγίαν Ἐκκλησίαν, καὶ διὰ τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας τὴν ἀπεκάλυψε καὶ εἰς ἡμᾶς.

Ἄν τύχη λοιπὸν καὶ σοῦ εἴπῃ κάθενος ἀσεβὴς αὐτὴν πιστεύεις ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐσαρκώθη, καὶ ἀπέθανε διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀναστῆθη, καὶ ἔχει νὰ κρίνῃ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, νὰ τὸν ἀκηροβήσῃ, ὅτι μοῦ τὸ εἶπεν ἡ Ἁγία μου Ἐκκλησία, καὶ τῆς Ἁγίας μου Ἐκκλησίας τὸ εἶπεν ὁ Θεὸς διὰ τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας, καὶ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὅστις εἶναι ὁ υἱὸς καὶ λόγος του. Καὶ οὕτως εἶναι ἡ ἀλήθεια. Ὁ Χριστὸς, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ἀπεκάλυψε τὰ μυστήρια τῆς Πίστις μας εἰς τοὺς ἀγίους ἀποστόλους, οἱ ἄποστολοι τὰ ἐκαρξάδωσαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἡ Ἐκκλησία εἰς ἡμᾶς. Ἀδύνατον εἶναι λοιπὸν νὰ γένησιν κανεὶς τὴν ὁδὸν, ὅταν ἔχη ὁδηγὸν αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, ἢ ὅποιον δὲν ἔχει ποτὲ μήτε νὰ γελασθῆ, μήτε νὰ γελάσῃ τινά.

Εἰ δὲ πάλιν σὲ ἐρωτήσῃ. Καὶ πῶς βεβαιώνεις ὅτι ἡ Πίστις σου ἔχει τοὺς χαρακτῆρας τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ Λόγου, εἶναι ἀπὸ τὸν Θεόν; Ἀποκρίσθαι, ὅτι ἡ Πίστις μου

καὶ τὰ σημεῖα τὰ ὁποῖα ἐκέρχονται ἀπὸ τὸν ὄντως ὄντα Θεόν. Πρῶτον διότι ἀποστρέφεται πᾶν εἶδος κακίας, καὶ ἐπιθυμεῖ πᾶν εἶδος ἀρετῆς. Δεύτερον διότι πάντα μένει στερεὰ καὶ ἀμετάτρεπτος, μὲ ὅλους τοὺς διωγμοὺς τοὺς ὁποῖους παθεῖ. Τρίτον ὅτι ἐξαπλώθη εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ὅχι ἀπὸ σοφοῦς, ἢ δυνατοῦς, ἀλλ' ἀπὸ ὁμῶδε καὶ ἀγραμμάτους, ἀνθρώπων ἀπλοῦς, καὶ ἀδυνάτους χωρὶς ἐπιστήμην, πετωχότατους, καὶ ψαράδες. Οἱ ὅποιοι ἀπ' ἐαυτῶν δὲν ἤμποροῦσαν νὰ κάμουν τίποτα, ἀν δὲν εἶχον δύναμιν Θεϊκὴν. Τέταρτον τὴν ἐπολέμησαν τὰς αἰρέσεις, καὶ τὰς αἰρέσεις, καὶ πάντα ἐστάθη ἀκαταμάχητα. Πέμπτον τὸς αἰρέσεις προφητεῖται τὴν ἐπικρασίαν. Ἑκτὸν τὰ θαύματα τὰ ὁποῖα ἔγινον, καὶ γίνονται πάντα εἰς αὐτὴν. Ἑβδομὸν ἡ ἐξουσία τὴν ὁποῖαν ἔχει κατὰ δαίμονων. Ὁγδοὸν, τὸς ἀναριθμητοὶ Μάρτυρες οἵτινες ἔχυσαν τὸ αἷμά των δι' αὐτὴν. Ἐννέα, καὶ οἱ ἴδιοι ἔχυσαν τὸ αἷμα καὶ δαίμονας καὶ στανικῶς τῶν τὴν ὁμολόγησαν (Ἐφ. 6:12 καὶ ἡ.). Τὸ λοιπὸν ἡ ἀπίστευτος, ἢ πολλὰ σκληροφροσύνη εἶναι διεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις δὲν καίεται, ἀλλ' ἀμφοβαλλεῖ εἰς τὴν Πίστιν τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ὁποῖου τὰ μαρτύρια ἐκισώθησαν σφόδρα κατὰ τὸν Προφήτην. Χειρότερος δὲ καὶ ἀσυνετώτερος εἶναι ὅστις πιστεύει τούτην τὴν ἀπὸ Θεοῦ τὴν Πίστιν, καὶ πολιτεύεται ὡς ἐθνικός.

4. Ἡ Πίστις τοῦ Χριστιανοῦ δὲν πρέπει νὰ εἶναι κατ' ἐπιφάνειαν, ἢ γοῦν ἐξωτερικὴ, ἀλλὰ νὰ ἔχη βάθος, δηλαδή νὰ γινώσκῃ τί πιστεύει. Ὁ Θεὸς θέλει ἐκείνους οἵτινες τὸν δουλεύουσι νὰ εἶναι γνωστικοί, καθὼς λέγει ὁ Περικλῆς. Δεύτερος βασιλεὺς ὑπηρέτης νοτήμων (Παρ. ιδ'). Ὅμως δὲν θέλει νὰ τοῦ ζητοῦσι τὴν ἀφορμὴν εἰς πᾶν πρᾶγμα, καὶ εἰς πάντα λόγον. Ὡς καὶ οἱ βασιλεῖς τοῦ Κόσμου δὲν φανερώνουσι τὰ μυστήρια των εἰς τοὺς ὑπακόους των, ἀλλ'

λά μόνον τοὺς προσάπτουσι νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τοὺς νόμους τῶν, καὶ νὰ κάμνουν τὰ προστάγματα τῶν. Καὶ εἰάν καθείς Χριστιανὸς δὲν εἶναι χρεώστης νὰ ἠξεύρῃ καταλεπτῶς ὅλα τὰ μυστήρια τῆς Πίστεώς μας· πρέπει ὅμως τὸ ἐπιγώτερον νὰ ἠξεύρῃ, ὅσα περιέχει τὸ σύμβολον τῆς Πίστεώς μας, τὸ ὁποῖον ἀναγκάζει, ἤγουν τὸ, Πιστεῖω. Ἀνάμεσα εἰς τὰ ὅποια δύο μυστήρια εἶναι τόσον ἀναγκαῖα καὶ τὰ ἠξεύρῃ, καὶ νὰ τὰ πιστεύῃ ἐξ ὅλης τουετῆς ψυχῆς, καὶ νὰ τὰ ὁμολογῇ καὶ μὲ τὸ στόμα, ὡς δὲν ἠμπορεῖ νὰ σωθῇ χωρὶς αὐτά. Τὸ Πρῶτον εἶναι τὸ Μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος· δηλαδή νὰ ἠξεύρῃ πῶς εἶναι ἓνα, ~~ὅτι~~ τρισυπόστατος, Πατὴρ, Υἱὸς, καὶ Ἅγιον Πνεῦμα. Τὸ Δεύτερον εἶναι τὸ Μυστήριον τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας· δηλαδή νὰ ἠξεύρῃ, ὅτι τὸ ἓνα πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο ἀνθρώπος διὰ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἀπέθανε διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν. Καὶ ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα τὰ δύο μυστήρια νὰ τὰ ἠξεύρῃ καὶ καθείς Χριστιανός, ὁ ἴδιος Χριστὸς μᾶς τὸ ἐφανερώσει, λέγων (Ἰωάν. ιζ'). Αὕτη ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσιν σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν. Βασαὶ καὶ πόσοι Χριστιανοὶ εἶναι ὄχι μοναχὰ κερμικοί, ἀλλὰ καὶ Ἐκκλησιαστικοί, οἵτινες δὲν ἠξεύρουσι μῆτε ἀλλὰ, μῆτε αὐτά. Καὶ ἂν δὲν τὰ ἠξεύρουσι, πῶς ἠμποροῦσι νὰ δουλεύουσι τὸν Θεὸν ἐκ καρδίας; πῶς νὰ δὲν εὐχαριστοῦσι, πῶς νὰ τὸν ἀγαπήσουν ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, ἀνίσως καὶ δὲν καταλαμβάνουσι τὴν κλησίνην καὶ εὐεργεσίαν τὴν ὁποίαν τοὺς ἔκαμε; Καὶ πῶς ὅλα τὰ ζωὰ γνωρίζουσι τὸν Ποιητὴν τῶν, καὶ μόνος ὁ Χριστιανὸς νὰ εἶναι ἀγνωστος; Ἐγνώθους τὸν κτεσάμενον, καὶ ὄνος τὴν φάτην τοῦ Κυρίου αὐτοῦ, Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω, καὶ ὁ

λαὸς μου οὐ συνῆκε (Ἠσαϊ. α').

5. Δὲν φθάνει ὁ Χριστιανὸς νὰ ἔχη Πίστιν ὀρθὴν καὶ θεωρητικὴν, νὰ ἠξεύρῃ τὰ ἄρθρα, καὶ τὰ μυστήρια τῆς Πίστεως· ἀλλ' εἶναι χρεῖα νὰ ἔχη καὶ ἔργα ἄξια κατὰ τὴν Πίστιν του. Ὁ Ἀπόστολος τὴν θέλει νὰ εἶναι ἐνεργητικὴ. (Γαλ. ἐ.) Πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη. Διότι ἡ Πίστις χωρὶς ἔργα εἶναι νεκρά, καθὼς εἶναι τὸ νεκρὸν σῶμα χωρὶς ψυχὴν, καὶ ἐπίπλαστὸς, καθὼς λέγει ὁ Χρυσόστομος (Πρὸς τὴν πρὸς Τιμόθ. γ'). Ὡς περ σῶμα καλὸν καὶ εὐανθὲς ὅταν ἰσχύον μὴ ἔχη, ἀλλὰ τοῖς ἐζωγραφισμένοις ἢ προσεικῶς, οὕτω καὶ Πίστις ἐρῆ χωρὶς ἔργων. Ἦγουν, καθὼς ἓνα σῶμα τὸ ὁποῖον ἐξωθεν φαίνεται εὐμορφον, ἀλλὰ ἐσωθεν εἶναι παντάπασι ἀδύνατον, καὶ ἀνενέργητον, καθὼς εἶναι ὅσα ζωγραφίζονται· οἱ γραφαῖς, οὕτως εἶναι καὶ ἡ Πίστις χωρὶς ἔργα θεάρεστα. Ἐὰ ἔργα τὰ ὅποια ἐμφυχόνουσι τὴν Πίστιν εἶναι ὅσα μᾶς διδάσκει τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, καὶ ὅλη ἡ θεόπνευστος Γραφή.

6. Ἀκόμη καθεὶς Χριστιανὸς πρέπει νὰ ἠξεύρῃ, ὅτι χωρὶς τὴν χάριν ἧτις δίδεται διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὲν ἠμπορεῖ μῆτε γινῶσιν μυστηρίων νὰ ἔχη, μῆτε νὰ πράξῃ ἔργον ἄξιον τῆς αἰωνίου ζωῆς, μῆτε ποτὲ σωτηρίαν νὰ λάβῃ· καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος Πέτρος (Πράξ. ιε.). Διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ πιστεύομεν σωθῆναι.

7. Δοκιμάσατε πρῶτον τὸν ἑαυτὸν σας, ἂν ἦσθε στερεοὶ εἰς τὴν Πίστιν τοῦ Χριστοῦ τὴν ὁποίαν ὁμολογεῖτε, χωρὶς νὰ ἀμφιβάλλετε παντάπασι, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος (6' Κορ. ιδ'). Ἐαυτοὺς πειράζετε εἰ ἐστὲ ἐν τῇ Πίστει, ἑαυτοὺς δοκιμάζετε. Δεύτερον ἐξετάσατε τὸν ἑαυτὸν σας, ἂν πιστεύετε τὰ Μυστήρια μὲ τὴν πίστιν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὄχι τοῦ κόσμου· ἤγουν ἂν τὰ πιστεύετε, διότι ὁ Θεὸς τὰ ἐφανε-

ρωσεν εις την Εκκλησίαν, και η Εκκλησία εις ημᾶς. Τριτον στοχασθητε, αν η Πιστις ειναι ευκαρπος, δηλαδη, αν καμνη καρπους αξιους δια την αιωνιον ζωην (Θεσ. 5'). Και ακομη στοχασθητε αν ο λογος του Θεου ενεργηται εις εσας τους πιστους. Μεγαλη εντροπη ειναι. Η γη να γινωσκει εσοσους καρπους με ενα ολιγον σπορον, και η ψυχη μας, ηεις δια σπορον εχει ελον το πληρωμα του Χριστου (και εκ του πληρωματος αυτου ημεις παντες ελαβουμεν) να μενη σκαρπος.

Ευχαριστήσαμε τον Θεον, οτι σας ηξιωσε να γνητε τεκνα της αληθινης Εκκλησιας, και σας ερωτα με μίαν αληθειαν, ητις ποτε δεν πλανα. Ειπατε και το, ~~Πατριω~~, με στοχασμον και κατανοησιν, ωταν να εκαμνετε μίαν ομολογίαν της Πιστειος σας εμπροσθεν εις τον Θεον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

Δια ποιον τελος επλασθη ο ανθρωπος.

1. Μεγαλη και θαυμαστη η αγαθότης του Θεου. Δεν ευχαριστήθη να χαίρεται μόνος την μακαριότητά του, αλλ ηθέλησε να μας φέρη και ημεις από τω μηδόν εις το ειναι, να μας κάμη κοινωνους της ανεκλαλητου αυτοου δόξης. και τουτο εστάθη το τελος του ανθρωπου. Εκτίσθη από τον Θεον, δια να χαίρεται τον Θεον. Και τοιυτο ειναι κενον να το καταλάβη καθίνης. Διότι καλεις ανθρωπος φυσικα επιθυμει το αγαθόν του, και δεν ευχαριστεται ποτε, αν δεν το απολαύση. Ειπέ μου λοιπόν αν ο ανθρωπος ημπερῃ να ευχαριστηθῃ εδω εις τον κόσμον, αποκτών ελα τα αγαθά του κόσμου εχι βεβαια, ουχι. Και το αιτιον ειναι,

οτι ο ανθρωπος δεν εκτίσθη δια τα φθαρτά αγαθά του κόσμου, αλλ δια τον Θεον. Ο Θεος λοιπόν, οστις εστάθη η αιτία της πλάσειώς μας, η αιτία της υπάρξειώς μας, αυτός ειναι και το τελος της επιθυμίας μας. Λεσ μη παραπονοῦνται λοιπόν οι ανθρωποι, διότι εδω εις τον κόσμον δεν ευχαριστοῦνται, διότι η ευχαριστησις των ειναι μόνος ο Θεος, καθως λέγει ο ψαλμωδός (Ψαλ. 15'). Χορτασθήσομαι εν τῷ εφθῆγαί μοι τῆν εδωξαν σου. Το λοιπόν ο Θεος μας εκετισε δια να τον χαίρωμεθα, και ημεις φυσικα γνωρίζομεν οτι εγίναμεν δια να τον απολαμβάνωμεν. και εποιος δεν στοχασεται οτι εγινε δια τον Θεον, χάνει την μακαριότητά του, και ζημιόνεται. καθως εστις σφαλίζει τα ομμάτια του δια να μη ιδῃ το φῶς, σκοπετάει, και χάνει την στήρατα, και μοναχός του προξενει την απώλειάν του.

2. Ο πρώτος ανθρωπος ο Αδάμ δια της προκείσειως μας εκαμε δοῦλους της αμαρτίας, και εχάσανεν την μακαριότητα του Θεου. Ο δευτερος ανθρωπος ο Κύριος ημῶν Ιησοῦς Χριστός, ο Υιός του Θεου, μας εκαμεν αδελφους δια του θηπτισματος, δια να γίνωμεν υιοί του Πατρός του, και κληρονόμοι της Βασιλείας του. Το λοιπόν εῖμεθα χρεωσται να ζωσωμεν τον εκειτόν μας εις τον ουρανόν μας Πατέρα, και αυτον να πεταίωμεν, να ελπίζωμεν, να αγαπηθῶμεν, και ει αυτον να αποβλέπωμεν, ωσαν τα παιδια εις τον πατέρα των. Και αν δεν ευχαριστηθῶμεν εις την τιμήν την οποίαν μας εκαμεν, να του εῖμεθα παιδια του, και να του υπακούωμεν εις οτι μας προστάζει, και στανικῶς μας θέλωμεν εῖσθε δοῦλοί του, και υποδικοι της θείας του δικαιοσύνης. και θέλει μας παιδεύσει αιωνίως, ωσαν ανιποτάκτους, και ἀχαρίστους της θείας του ευεργεσίας. Εῖναι χρεια να ζήσωμεν, η ως υιοί του και κληρονόμοι

τῆς Βασιλείας του, ἢ ὡς δούλοι ἀχρεῖτοι, καὶ κατόδι-
κοι τῆς αἰωνίου κολάσεως. Ποῖον ἀπὸ τὰ δύο διαλέγετε;

3. Πᾶν πρᾶγμα ἐγένετο ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ καὶ τέλος.
Ὡσάν τὸ πῦρ, διὰ νὰ θερμαίνῃ· ὁ ἥλιος διὰ νὰ φωτίζῃ,
καὶ τὰ ἐξῆς. Ἄν ὁ ἥλιος δὲν ἐφώτιζε τὸν κόσμον, τί ἔπαι;
ἕνα οὐδενίποτε. Οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος ὅστις ἐγενέτο διὰ τὸν
Θεὸν, ἂν δὲν δώσῃ τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸν Θεόν, τί μάλα
νὰ εἶναι; ἕνα πρᾶγμα ἀχρειότατον. Ὅποιος λοιπὸν δὲν κο-
πιᾶζει νὰ ἀποκτήσῃ ἑκεῖνο τὸ κυριώτατον τέλος, διὰ τὸ ὅ-
ποῖον ἐκτίσθη ἤγουν τὸν Θεόν, ματαιῶς κοπιᾶζει, καὶ ἀ-
διαφόρητα καὶ ὄχι μόνον δὲν κερδίζει τίποτε, ἀλλὰ καὶ
τὸν ἑαυτὸν του κολᾶζει.

Στοχάσαι Χριστιανέ ὅτι ἐγένετο διὰ τὸν Θεόν, καὶ ὅτι
ἡ πολιτεία σου, τὰ ἔργα σου, οἱ συλλογισμοί σου εἶναι διὰ
τὸν Θεόν, ὅστις εἶναι τὸ τέλος σου, καὶ ἡ εὐδαιμονία σου.
Καὶ ἂν δὲν εἶναι τὰ ἔργα σου, καὶ οἱ συλλογισμοί σου διὰ
τὸν Θεόν, πῶς ἤμπορεῖς νὰ ἀποκτήσῃς τὸν Θεόν, καὶ τὰ
εἰσελθῆς εἰς τὴν χαρὰν του;

Ἐσὺ εἶσαι ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου, ἔλεγεν ὁ Θω-
μᾶς εἰς τὸν Χριστόν (Ἰωάνν. κ'). Καὶ ὁ Λούκιος πρὸς
Ὀλον σε ζητεῖ ὁ ποιήσας σε ἴδον. Ἦγουν ὁ Θεός ὅστις σε
ἐπλάσεν ἴδον, ἴδον καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν του σε ζητεῖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ καταφρονήσεως κόσμου.

1. Ἐὐθὺς ἀφοῦ ἀρχίζει ὁ Χριστιανὸς ~~καὶ ἐπι-~~
θυμῇ τὰ πράγματα τούτου τοῦ κόσμου, ἀρχεται νὰ
μακραινῇ ἀπὸ τὸν Χριστόν. Ὁ κόσμος οὗτος εἶναι ἐ-

ναντίος, καὶ ἐχθρὸς τοῦ Χριστοῦ· διότι ὅσα ὁ Χριστὸς
νομοθετεῖ, ὁ κόσμος τὰ ἀντιμάχεται. Ὁ Χριστὸς θέ-
λει ταπεινώσῃ, ὁ κόσμος ἐκ τοῦ ἐναντίου ὑπερηρά-
νειαν. Ὁ Χριστὸς θέλει νὰ συγχωροῦμεν καὶ νὰ ἀ-
γαποῦμεν τοὺς ἐχθρούς μας, ὁ κόσμος ζητεῖ ἐχθραν,
καὶ ἐκδίκησιν. Ὡστε ἡ θέλησις τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ
κόσμου εἶναι ἐναντία.

Ὅς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου,
ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καλίσταται (Ἰακωβ. δ'). Ἀδύνατον
λοιπὸν εἶναι εἰς δουλείῃ κανεῖς καὶ τοὺς δύο ἐντάμα.
(Λουκ. ις').

Οἱ ἐν σαρκὶ ὄντες, Θεῷ ἀρέσκει οὐ δύνανται. (Ῥωμ.
ἦ). Ἄν ἀγαπᾷ κανεῖς τὸν κόσμον, μισεῖ τὸν Χριστόν,
καὶ ἂν ἀγαπᾷ τὸν Χριστόν, μισεῖ τὸν κόσμον. Διὰ
τούτο καθένας πρέπει νὰ εἶναι δούλος ἢ τοῦ Χριστοῦ, ἢ
τοῦ κόσμου.

2. Ἡμεῖς ὅταν ἐλάβομεν τὸ βάπτισμα, ἀπειτά-
ξαμεν, καὶ ἀπαρτήσαμεν τὸν Σατανᾶν μετὰ ὅλας του
τὰς τιμὰς, καὶ τὰς λατρείας, καὶ τὰς ἐπιθυμίας, καὶ
τὸν ἐπέψαμεν παρῆρσία, καὶ ἠνώθημεν μετὰ τὸν Χρι-
στόν, καὶ ὑπεσχέθημεν νὰ τὸν δουλεύωμεν μετὰ ὅλην
μας τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν. Τὸ λοιπὸν εἴμεθα
χρεῖστοι νὰ ἀκούωμεν τὸν Χριστόν καὶ νὰ καταρρο-
ῶμεν τὰς τιμὰς καὶ ἐπιθυμίας τοῦ κόσμου.

Μεγάλῃ ἐντροπῇ εἶναι, ἕνας Χριστιανὸς νὰ ὑ-
ποσχῆθῃ νὰ φυλάγῃ τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὕστε-
ρα νὰ τὸν καταφρονήσῃ νὰ γραφῆ στρατιώτης τοῦ Χρι-
στοῦ, καὶ ὕστερα νὰ λατρεύῃ τὸν κόσμον, καὶ νὰ προ-

κρίνη περισσότερο τὰ ψεύτικα ἀγαθὰ τοῦ κόσμου, παρὰ τὰ ἀληθινὰ καὶ αἰώνια ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ.

3. Ὁ κόσμος δὲν ἔχει κἀνὲν πρᾶγμα ἀξίον διὰ τὴν ψυχὴν μας, οὐδὲ ἠμπορεῖ ποτὲ νὰ εὐχαριστήσῃ, ἐκείνους οἵτινες τὸν δοῦλεύουσι. Ἐὰ πλούτῃ καὶ αἰτρυφαί τοῦ κόσμου ἠμποροῦσι, ναί, νὰ πλανέσουν τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων ἀλλ' ὄχι ποτὲ νὰ τὰς ἀνοηπαύουν. Ὅ,τι χαρίζει ὁ κόσμος εἰς τὸν ἄνθρωπον, δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ σκιαί, πλάσματα, ψεύτικα ἀγαθὰ, καὶ ἀληθινὰ κακὰ τὰ ὅποια δὲν τοῦ προσένοῦσιν ἄλλο, παρὰ δυστυχίας καὶ πόνους. Ἡ μεγαλητέρα ἀξία καὶ εὐτυχία τοῦ κόσμου εἶναι πάντα συντραφισμένη μὲ θλίψεις, καὶ ἀναστενάγμους. Ἀναστενάσκει ὁ Βασιλεὺς ἐπάνω εἰς τοὺς ὑψηλοὺς θρόνους, ὡσάν νὰ ἦτον εἰς δασμὰ καὶ ἀλύτους. Τί ἀγαθὸν λοιπὸν εἶναι ταῦτα τοῦ κόσμου; Ἀλλοίμονον εἰς ἐκείνους οἵτινες τὰ ἐπιθυμοῦσι, καὶ ἐξοδιάζουν τὴν ζωὴν των νὰ τὰ ἀπεκτήσων. Διότι ὄχι μόνον τὰ χάνουσιν, ἀλλὰ χάνονται καὶ αὐτοὶ μὲ αὐτά.

4. Στοχάσου, ἂν ἡ ὀρεξίς σου ἐπιθυμῇ ἐκαῖνο, τὸ ὅποσον θέλει ὁ Χριστός· καὶ ἂν συμφωνοῦσι τὰ ἔργα σου μὲ τὴν ὑπόσχασιν τὴν ὁποίαν ἔκαμες τοῦ Χριστοῦ καὶ τελευταῖον, ἂν σὲ κυριεύῃ καμία κοσμικὴ ἐπιθυμία, παρακάλεισε τὸν Χριστὸν νὰ τὴν ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὴν καρδίαν σου, καὶ νὰ κάμῃ νὰ ἐπιθυμῇ πάντοτε τὰ ἐπουράνια ἀγαθὰ σου.

Τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλόν, βδελύγμα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐστίν (Λουκ. ιε'). ἦσαν, ὅ,τι φαίνεται μέγα

σιμὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, εἶναι βδελυκτὸν σιμὰ εἰς τὸν Θεόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ Θανάτου.

1. Ἐνὰς Χριστιανὸς ἔστις δὲν ἀπειρᾷ τὴν ζωὴν τοῦ χριστιανικῆς, πρέπει νὰ φοβῆται περισσότερο ἀπὸ ὅλα τὸν θάνατον. Διότι ὅστις ἔλαβε περισσότερα χαρίσματα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἔχει νὰ δώσῃ καὶ περισσότερο λογαριασμὸν. Ὡ, ἐδόθη πολὺ, πολὺ καὶ ἀπαιτηθήσεται (Λουκ. ιε'). Ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, καὶ μὴ πονήσας, δαρθήσεται πολλάς. Ὁ ἄνθρωπος ἦτον δούλος τοῦ διαβόλου, καὶ ἔγεινε κατὰ χάριν Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ κληρονόμος τῆς Βασιλείας του· ἐπλούτισθη μὲ τόσας ἀξίας, καὶ ὑπεσχέθη θεληματικῶς νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν Χριστὸν, καὶ νὰ τὸν μιμηθῇ, κατὰ τὸ δυνατόν, εἰς ὅλα. Ὅταν λοιπὸν ὁ Χριστιανὸς καταφρονῇ τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπιστρέφῃ εἰς τὴν πρῶτην τῆς πονηρᾶν ζωὴν, ὡς ὁ κύων ἐπὶ τὸν ἴδιον ἐμετόν, καὶ γίνεται πάλιν δούλος τοῦ διαβόλου, πῶς ἔχει νὰ ἀπακριβῇ εἰς τὸν Θεόν ἔταν ἀποθάνῃ; Ὁ χρόνος οἷτος τοῦ ἐδόθη νὰ πραγματεύεται τὴν σωτηρίαν του, καὶ αὐτὸς νὰ τὸν ἐξοδεύῃ εἰς τὰς κακὰς του ἐπιθυμίας, τί λόγον ἔχει νὰ δώσῃ; Ἄν ἀποθάνῃ εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ἀποθνήσκει ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἠμπορεῖ νὰ εἶναι δυστυχέστερος θάνατος ἀπὸ τοῦτον; καὶ τέλος ἀξιοδάκρυτον διότι εἰς τοῦτο τὸ τέλος τελειοῦσιν ὅλοι αἱ ἐπι-

θυμιαί τῆς ζωῆς τοῦ, καὶ ἀρχίζουσιν αἱ παντοτιναὶ τιμωρίαι τοῦ εἰς τὸν αἶθρα.

Τί ἔχω κατὰ νοῦν νὰ κάμω εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου μου; Ὅτι μέλλω νὰ κάμω τότε, ἅς τὸ κάμω τώρα· δὲν πρέπει νὰ χάσω καιρὸν. Εἰς πᾶσαν στιγμήν τῆς ὥρας ἠμπορεῖτε εἶναι τὸ τέλος τῆς ζωῆς μου. Ὅσον περισσότερον ἔζησα, τόσον ὀλιγώτερον μοῦ λείπει νὰ σιμώσω εἰς τὸν θάνατον.

3. Εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς μου ἐξ ἀνάγκης ἔχω νὰ ἀφήσω τὸν κόσμον, καὶ τὰ ὀγαθὰ τοῦ κόσμου. Τότε λοιπὸν τί ἀπόφασιν ἔχω νὰ κάμω περὶ τούτων τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου; πῶς ἔχω νὰ διορθωθῶ; Ἄς συμβουλευθῶ τώρα μὲ τὸν θάνατον, διότι εἶναι σύμβουλος καλὸς, καὶ δὲν φοβοῦμαι νὰ μὲ γελάσῃ. Ἔως οὗ ζῶμεν, αἱ εὐτυχίαι αὐταὶ τοῦ κόσμου, καὶ φαντασίαι μᾶς ἀκοιτίζουσι, καὶ μᾶς πλανοῦσιν· εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου φαίνονται τὰ πράγματα καθαρά, καὶ ἀληθινά. Ἦώρα ὁ ἄνθρωπος ἐπιθυμεῖ καὶ ὀρέγεται τῆσαν εὐτυχιάν καὶ δόξαν τοῦ κόσμου· τότε εἰς τὸν θάνατον καταρρονεῖ καὶ κόσμον, καὶ τὰ ἐν κόσμῳ. Εἰς ποῖον πρέπει νὰ πιστεύω περισσότερον; εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅστις ἀποθνήσκει. Ἀλλοίμονον εἰς τὸν ὅστις πιστεύει περισσότερον τοῦ κόσμου· διότι, εἰς τὸ τέλος τοῦ θέλει τοῦ ἀνθρῶ οὗ κόσμος τὸ οὐδετίποτε· καὶ τὸ χειρότερον, ὅτι τότε δὲν θέλει ἔχει καιρὸν νὰ μετανοήσῃ, καὶ νὰ φύγῃ τὴν ζημίαν τὴν ὁποίαν τοῦ ἐπροξένησεν ἢ ἀπάτη τοῦ κόσμου.

4. Στοχασθητέ ἐκεῖνο ὁποῦ ἔχετε περισσότερον νὰ φοβηθῆτε, ἀνίσως καὶ ἤθελε σᾶς ἔλθῃ τώρα ὁ θάνατος,

τος, καὶ τὸ ὀγλιγώτερον διορθώσετέ το. Ἄς μὴ σᾶς λείπουν αἱ καθημεριναὶ προσευχαί, καὶ μετάνοιαι· δοκιμάζετε καὶ τὸν ἑαυτὸν σας εἰς τὴν μετάληψιν τῶν θείων Μυστηρίων.

Τὸ αὔριον οὐκ ἔστι τῷ Χριστιανῷ, εἶπεν ὁ Χρυσόστομος· ἡγουν, ἓνας Χριστιανὸς δὲν πρέπει νὰ εἴπῃ, ἅς ἀπεράσῃ σήμερον, καὶ αὔριον θέλω μετανοήσαι. Ὁ Διάβολος συνειθίζει πάντα νὰ λέγῃ. Δὸς ἔμοι τὸ παρὸν, θεῶ τὸ μέλλον· δηλαδὴ πράξαι σήμερον τὴν ἀμαρτίαν, καὶ αὔριον θέλεις διορθωθῆ· ἀλλὰ ἅς μὴ μᾶς γελάσῃ ὁ πονηρὸς. Ὅτι οὐκ οἶδαμεν τί τέξεται ἢ ἐπιούσα (Ἰακ. δ')· δὲν ἠξεύρομεν τί θέλομεν πάθει ἕως τὴν αὔριον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Περὶ τελευταίας Κρίσεως.

1. Μία ἡμέραν ἔχω νὰ παραστάθῃ εἰς τὸ φοβερὸν κριτήριον τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, νὰ κριθῶ διὰ ὅσα καλὰ, ἢ κακὰ ἔκαμα εἰς τοῦτον τὸν κόσμον. Πάντας παρατησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ (Ῥωμ. 14'). Δὲν εἶναι γένος εἰς τὸν Κόσμον, τὸ ὁποῖον νὰ ἀρνῆται τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τῆς Κρίσεως. Ἐγὼ τὸ πιστεύω, διότι μοῦ τὸ διδάσκει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Ἔχω καὶ μάρτυρα τὴν συνειδήσιν μου, ἣτις μὲ πλήττει, καὶ μὲ κατὰκρίνει καθημερινῶς διὰ τὰ ἀμαρτήματά μου.

Ὡ καὶ τί φοβερὰ ἡμέρα θέλει εἶναι ἐκείνη τῆς Κρίσεως. Ἡμέρα ὀργῆς, εἰς τὴν ὁποίαν θέλουσι γυμνω-

Θῆ καὶ οἱ συλλογισμοὶ μας, καὶ τὰ ἔργα μας. Ἐν συντελείᾳ ἀνθρώπου ἀποκάλυψις ἔργων αὐτοῦ, εἶπεν ὁ Σειράχ (κεφ. ια΄)· καὶ ὁ Ἀπόστολος (*Εβρ. δ΄). Πάντα γυμνά καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ· ἤγουν, καθὼς ἔστιν εὐγάριον τὸ τομᾶρι τοῦ ζώου, τότε φαίνονται τὰ ἐντόσθια σου· οὕτω καὶ εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ, ἔτι μᾶλλον ἐπαρθῆ τούτο τὸ παχὺ δέρμα τῆς σαρκὸς, θέλουσι μᾶλλον φανερῶς ὀλόγυρναί αἱ πράξεις μας. Μία εἰκόνα εἶναι σκεπασμένη, δὲν δείχνει τὴν ζωγραφίαν τῆς, ἀλλ' ὅταν αὐτῆς ἐκβάλῃς τὸ κάλυμμα, τότε βλέπεις ὅλα τῆς τὰ χρώματα. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν. Οὐ γὰρ ἔστι κρυπτόν, ὃ οὐ φανερόν γενήσεται (Λευκ. ἦ).

Τότε ἔχομεν νὰ δώσωμεν λόγον διὰ τὸν καιρὸν πᾶσι ἑσπεῖον ἐδῶ ματαιῶς ἐξωδιάσαμεν εἰς τὰς ὀρέξεις μας· διὰ καθένα συλλογισμὸν, διὰ καθένα λόγον, διὰ καθέν ἔργον, τὸ ὅποιον ἐπράξαμεν ἢ ἠθέλαμεν πράξει, ἂν μᾶς ἔδιδε χεῖρ.

Ταῦτα δὲν εἶναι λόγια ἰδικά μου, εἶναι λόγια τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁ Χριστὸς δὲν ψεύδεται. Πᾶν ῥῆμα ἀργῶν, ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ Κρίσεως (Ματθ. ιβ΄). Ἀκόμη ἔχομεν νὰ δώσωμεν λόγον διὰ τὰς διδασχὰς ἂν τὰς κάμνωμεν εἰς δόξαν Θεοῦ, ἢ διὰ ἔπαινόν μας· διὰ τὰ μυστήρια πῶς τὰ μεταχειρίζομεθα καὶ σχεδὸν εἰπεῖν, διὰ πᾶσαν εὐεργεσίαν τὴν ὅποιαν ἐλάβομεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἀτιμάσαμεν. Ἀλλοίμονον εἰς ἡμᾶς τοὺς τρισαθλίους ἁμαρτωλοὺς. Τότε μεταβίβας οἱ δίκαιοι εὐ-

ρίσκονται ἄξιοι διὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡμεῖς;

3. Ὡς τίς μέγας τρόμος τῆς ψυχῆς, καὶ αἰσχύνῃ, ἔστιν ἰδῆ ἔμπροσθεν εἰς τὰ ὀμμάτια τῆς καὶ αὐτῆς, καὶ ὅλος ὁ κόσμος, ὅλον τῆς τὸν αἰσχροὺς βίον, τὸν ὅποιον ἐδῶ εἰς τὸν κόσμον ἐπράξεν. Ὡς τίς ἀθυμία, ἔστιν ἰδῆ τοὺς ἄλλους νὰ στεφανώνωνται, καὶ αὐτὴ νὰ καταδικάζεται. Ὡς καὶ τίς ἀθλία ζωὴ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἔστιν χωρισθῆ ἀπὸ τὴν συντροφίαν τῶν Ἀγγέλων, καὶ νὰ βαλθῆ εἰς τὴν συντροφίαν τῶν δαιμόνων (Ματθ. κέ.). Καὶ τίς ἄλλη ἀπόφασιν ἀπαντέχουσιν οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπὸ τὸν δίκαιον Κριτὴν, παρὰ τὸ, πορεύεσθε οἱ καταρραμμένοι;

Ὡς Κύριε, καὶ ποῦ νὰ ὑπάγουσιν οἱ δυστυχεῖς; εἰς ὅποιον μέρος τοῦ κόσμου νὰ καταντήσουν οἱ τρισαθλίοι; Ἡ ἐσχάτη κόλασις τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ στέρησις τοῦ Θεοῦ προσώπου.

4. Λογιάζσατε, ὅτι εἶσθε παρόντες εἰς τὸ κριτήριον τοῦ Χριστοῦ, καὶ στοχασθῆτε ἀπὸ τί ἔχετε νὰ ἐντραπήτε περισσότερον. Ἐνθυμηθῆτε, ὅτι οἱ πλέον ἀπόκρυφοὶ ἁμαρτίαι, τότε θέλουσι φανερωθῆ, ἂν δὲν ἐξαλειφθῶσιν ἐδῶ μὲ τὴν ἐξομολόγησιν καὶ μετάνοιαν. Ἀρχήσατε μίαν φορὰν νὰ πολιτεύεσθε καλὴν ζωὴν, διὰ νὰ σᾶς ἀκολουθήσῃ καὶ θάνατος εὐτυχῆς· καὶ μετὰ τὸν θάνατον, ἐκεῖνη ἡ εὐδαιμονεστάτη ἀπόφασις, ἡ, Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν (Ματθ. κέ.). Δὲν εἶναι καλῆτερος τρόπος νὰ φύγη κανεὶς τὴν φοβεράν ἀπόφασιν τοῦ Κυρίου, παρὰ νὰ φοβῆται τὸν κριτὴν, καὶ νὰ φρι-

λαίτη τὸν νόμον τοῦ.

» Ἀπὸ προσώπου ὀργῆς αὐτοῦ τίς ὑποστήσεται, καὶ
» τίς ἀντιστήσεται ἐν ὀργῇ θυμοῦ αὐτοῦ; (Καταίμ.
κερ. α.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄.

ἐπὶ Κολάσεως.

1. Ὡς τί φόβον, καὶ τρόμον ἠθέλαμεν ἔχειν διὰ τὸν
ἄδην, ἂν ἦτον δυνατὸν νὰ ἠκούσαμεν τὰς ἐλευθέρως φων-
νάς τῶν ἐκεῖ κολαζομένων. Ἀνάμεσα ἐκεῖ εἰς τὰς φλό-
γας τοῦ ἄδου, ἀναστενάζουν οἱ ἄθλιοι ἁμαρτωλοὶ,
κλαίουσιν, βρυχοῦνται χειρότερα ἀπὸ τὰ ζῶα κατηγάρ-
ρῶσι τὸν ἑαυτὸν των, ἐδαλύττονται τὰ ἁμαρτήματα
των· τὰ θρηνοῦσιν, ἀλλ' εἰς μάτην· ὅτι ἐν τῷ ἄδῳ οἴα
ἔστι μετένοια· τὰ δαίμονα τὰ ὅποια χύνασι, τοὺς αἰξί-
νον περισσότερο τὰς φλόγας τοῦ ἄδου. Καὶ τί ζωὴ
θέλει εἶσθαι ἐκείνη τοῦ ἁμαρτωλοῦ, νὰ κατακαίεται
πάντοτε εἰς ἓνα τέτοιον πῦρ, τὸ ὅποion σύγκρισιν μὲ
ἄλλο-δὲν ἔχει; Τὸ πῦρ τοῦτο μᾶς τὸ ἔδιωκεν ὁ Θεὸς
διὰ τὴν κυβέρνησιν μας, νὰ μᾶς δουλεύῃ, νὰ μᾶς θερ-
μαίνῃ, νὰ μᾶς φωτίσῃ, καὶ νὰ μᾶς παραμυθῇ. Τὸ
πῦρ τῆς κολάσεως ἔγινε διὰ νὰ τιμωρῇ τοὺς ἁμαρτω-
λοὺς, ὡς δῆμιος σκληρότατος. Ἀνίσως λοιπὸν τοῦτο τὸ
πῦρ, τὸ ὅποion εἶναι ἓνα δῶρον τῆς Θεῆς προνοίας, δι-
δοῖ τόσον πόνον, πόσον ἄρα γε πόνον καὶ πᾶθειαν θέλει
δώσει εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς τὸ πῦρ ἐκεῖνο τῆς κολάσεως.

τὸ ὅποion εἶναι ἓνα ἀποτέλεσμα τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ καὶ
ὄργανον τῆς Θεῆς δικαιοσύνης; Ἰεβασιότατα ἀνεκδιή-
γητον.

2. Τὸ πῦρ τῆς κολάσεως εἶναι φοβερόν, διότι ὅλος
ὁ ἄδης εἶναι μία ὁλόκληρος ἑξάντηλος. Ἰεβασιότατα, διότι οἱ ἁμαρτωλοὶ μὲ τὸ πῦρ μόνον τῆς κολάσεως αἰ-
σθάνονται ὅλην τὴν τιμωρίαν, καθὼς εἶπεν ὁ Θεὸς ὁ Ἰε-
ριώνυμος. Καὶ τί ζωὴ εἶναι αὕτη, νὰ πάσχη παντοίαν
κολάσιν εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν, χωρὶς νὰ ἔχη
παραρηγορίαν καὶ ἀνάπαυσιν;

3. Ὅταν λέγωμεν ἄδην, δὲν ἐννοοῦμεν ἄλλο πα-
ρὰ πάσῃ τιμωρίαν, τὴν ὅποian ἠμπορεῖ νὰ φαντασθῇ
ὁ ἄνθρωπος· καὶ τὸ περισσότερο τὴν στέρησιν ἐκείνου τοῦ
ἁπλοῦ ἀγαθοῦ, τὸ ὅποion εἶναι ὁ Θεός. Λογιάσατε τί κό-
λασιν θέλουσιν ἔχει ἐκεῖ οἱ ἁμαρτωλοὶ, ὅταν ὁ Θεὸς θέλῃ
κρύψει τὸ πρόσωπόν του εἰς τοὺς αἰῶνας ἀπὸ τοὺς ἁ-
μαρτωλοὺς; καὶ ἓνα πρόσωπον τόσον ἰσχυρὸν ὥστε ἔλκει
εἰς ἀγάπην τοὺς οὐρανίους ἀγγέλους, καὶ πάντοτε τοὺς
χορταίνει, καὶ πάντοτε ἐπιθυμοῦσι νὰ τὸ βλέπουσιν. Εἰς
ὁμοθυμῶσιν ἄγγελοι παρακῦψαι (Πέτρ. α.). Τί ζωὴν
θέλει ἔχει ἓνας ἁμαρτωλὸς νὰ βλέπῃ τόσοις ἀναρτήμη-
τους ἀγίους νὰ χαίρωνται εἰς τὸν Παράδεισον, καθὼς ὁ
πλούσιος τὸν Λάζαρον εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Θεοῦ, καὶ
αὐτὸς ὁ ἄθλιος νὰ φλογίζεται αἰωνίως; Τί ζωὴν θέλει
ἔχει ὁ δυστυχέστατος ἁμαρτωλὸς νὰ διωχθῇ ἀπὸ τὴν
συντροφίαν τῶν ἄγγέλων, καὶ ἁγίων, καὶ νὰ συγκατοι-
κῇ αἰωνίως μὲ τοὺς ἐχθρούς του τοὺς δαίμονας; Πάν-
τοτε νὰ τιμωρῆται, πάντοτε νὰ ἀτιμάζεται, καὶ ἐλ-

πίδα νὰ μὴ ἔχη ποτὲ νὰ ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὰ βασάναι;

4. Ὁργίζεται ὁ ἐλεεινὸς ἁμαρτωλὸς κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ του, διότι εἶχεν ἐδῶ καιρὸν ἔσον ἤθελε νὰ μετανοήσῃ, καὶ αὐτὸς ἀπὸ ἀφροσύνης του τὸν ἐπαράβλεψεν. Ἐνθυμεῖται τὰς τρυφὰς καὶ ἀναπαύσεις τὰς ὁποίας ἀπέρασεν ἐδῶ εἰς τὸν κόσμον, καὶ τὸν πληγόνουσι χειρότερα μέσα εἰς τὰ σπλάγχνα. Ἡ πρώτη καὶ ἐσχάτη του κόλασις εἶναι νὰ μὴ ἴμφορῆ νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὴν μνήμην του τὸ πρῶτον ἐκεῖνο καὶ ἄκρον ἀγαθόν, τὸν Θεόν, τὸ ὁποῖον ἔχασε διὰ πρόσκαιρον ἄρεξιν.

5. Ὑπάγετε μὲ τὸν λογισμὸν σας εἰς τὸν Ἄδην, καὶ ἐρωτήσατε τοὺς ἐκεῖ καταδίκους, ποία ἄρα γε νὰ ἐστίαθῃ ἢ ἀφορμὴ νὰ καταντήσουν ἐκεῖ; καὶ πῶς ἀπεργουῦσιν ἐκεῖ μέσα εἰς τὰς φλόγας τοῦ Ἄδου ὁμοῦ με τοὺς δαίμονας; καὶ λάβετε παράδειγμα ἀπ' αὐτοὺς νὰ φοβῆσθε τὸν Θεόν, καὶ τὸν κίνδυνον εἰς τὸν ὁποῖον εὐρίσθεσθε.

«Τίς ἀνάγγελεῖ ἡμῖν τὸν τόπον τὸν αἰώνιον;
(Ἠσαί. λγ.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Περὶ αἰδιότητος τῶν τιμωριῶν τοῦ
Ἄδου.

1. Ὁ Θεὸς τιμωρεῖ πρόσκαιρους ἁμαρτίας μὲ κολαστήρια αἰώνια, καὶ ἴμφορεῖ νὰ λογιῶσιν ἄνευς μεγαλύτερον θυμὸν ἀπὸ τοῦτον; Διὰ τιμωρίας τοῦ Ἄδου εἶ-

ναι ἀναρίθμητοι, διότι καὶ τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον ἀτιμάζουσιν οἱ ἁμαρτωλοὶ εἶναι ἄπειρον. Χρειαζέται κατὰ τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον ἀτιμάζουσι νὰ εἶναι καὶ ἡ κόλασις των ἀνάλογος.

2. Τὰ κολαστήρια τότε εἶναι μεγάλα, ὅταν τίλδεν ἔχουσι. Τὸ κέντιμα τοῦ θελονίου εἶναι βέβαια ἐλαφρὸν διὰ μίαν φοράν, ἀλλ' ὅταν κεντᾷ ἀκατάκυστα, ἀποδαίνει ἀνυπομόνευτον. Ἄν αἱ τιμωρίαι τοῦ Ἄδου ἠθέλων τελειώσῃ εἰς ἑκκτὸν χιλιάδας χρόνους, ἢ εἰς ἕποιοι ἀριθμὸν περισσότερον ἠθέλους λογιῶσιν, βεβαιότατα ὁ Ἄδης ἠθέλων εἶσθαι οὐδετίποτε. Ἄλλ' ὅταν αἱ τιμωρίαι εἶναι αἰδίοι, ποῖος ἴμφορεῖ νὰ μετρήσῃ τὴν κόλασιν; Ἄν ἕνας ἄνθρωπος δὲν ὑποφέρῃ νὰ στέκεται πάντοτε ἐπάνω εἰς ἕνα ἀπκλόν, καὶ εὐμορφον στῶμα, καὶ πῶς θέλει ὑποφέρει νὰ στέκεται εἰς μίαν αἰδιὸν κόλασιν; Ἡμεῖς δὲν ὑποφέρομεν νὰ σταθῶμεν ἕνα ἡμερόνυκτον εἰς ἕνα παιγνίδι, καὶ πῶς θέλομεν ὑπομείνει νὰ εἴμεθα παντοῦ εἰς μίαν ἀπέραντον φλόγα;

3. Ὁ πτωχὸς ὅταν δὲν ἔχῃ τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα λογιᾶται τὸ πῶτος ἀνυπομόνευτον· ἀλλ' ἢ ψυχὴ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὅταν χάσῃ τότε, φεῦ, ὅλα τὰ ἀγαθὰ, τί ὑπομονὴν θέλει ἔχει; Πάντοτε ζητεῖ, ἀλλὰ δὲν τῆς δίδεται ἄλλο, παρὰ κόλασις. Ἐπιθυμεῖ τὸ φῶς, ἀλλὰ δὲν τῆς δίδεται ἄλλο, παρὰ τὸ πῦρ τῆς κολάσεως, τὸ ὁποῖον πάντοτε καίει χωρὶς νὰ φωτίζῃ. Ἡ ἀκοή ἄλλο δὲν ἀκούει, παρὰ ἀναστεναγμούς, καὶ ὀδόντων βρυγμούς. Ἡ γεῦσις δὲν ἀπολαμβάνει ἄλλο, παρὰ πικρίας καὶ φαρμάκια· καὶ σχεδὸν ὅλον τὸ σῶμα

δὲν αἰσθάνεται ἄλλο, παρὰ τὰς φλόγας τοῦ ἁλοῦ.

4. Παῖσι τῆς αἰδιότητος. Ἄν ὁ ἁμαρτωλὸς διὰ τὰς ἁμαρτίας του ἤθελε χίσει ἀπὸ τὰ ὄργανα τέσσα δάκρυα, ἕσον νερὸν ἔχει ἡ θάλασσα καὶ ὅλα τὰ ποτάμια τῆς θαλάσσης, καὶ εἰς ἑκατὸν χρόνους, νὰ μὴ χύνη περισσότερον παρὰ ἓνα δάκρυον, οὗτος μετὰ τσσαῖτας χιλιάδας καὶ μυριάδας χρόνων, ὡς λογιάζη, ὅτι δὲν κατορθώνει τίποτε, ὡσάν νὰ ἤθελε κάμει τότε ἀρχήν. Πάλιν ὡς ἀρχίσῃ ἀπὸ τὴν ἀρχήν, καὶ πάλιν ἀπὸ ἄλλαν ἀρχήν, ὡσάν νὰ μὴν ἤθελε πάθει ἀκόμη καμίαν κόλασιν. Βεβαίότατα ὁ ταλαίπωρος τίποτε δὲν τελεσφορεῖ, ἂν ἤθελε κάμει τσσαις φοραῖς ἀρχήν, ἕση εἶναι ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, καὶ ὅσα τὰ ἄτομα εἰς τὸν αἶρα, καὶ ἕσα τὰ φύλλα εἰς τὰ δάση.

5. Οἱ ἁμαρτωλοὶ ἑκατὶ εἰς τὴν κόλασιν ἔχουν καὶ ὅλην τὴν παιδείαν τῆς κολάσεως, καὶ ὅλην ὄραϊ εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν· γνωρίζουσιν ὅτι αἱ τιμωρίαι των τέλος δὲν ἔχουσιν. Ἄν ἦτον δυνατόν νὰ ἀπέθνησκαν καὶ ἐκεῖ, ὡσάν καὶ ἐδῶ, ἴσως ἤθελαν ἔχει τέλος τὰ βασανῶ των· ἀλλ' ἀλλοίμονον εἰς αὐτοὺς, διότι ἔχουν νὰ ζοῦσιν εἰς ἓνα παντοτινὸν θάνατον. Ὡς ἐλεεινὴ καὶ ἀξιοδάκρυτος κατάστασις τῶν ἁμαρτωλῶν.

6. Στοχασθῆτε τὴν αἰδιότητα τῶν κολάσεων μὲ τὴν ὁπίαν ἡ Θεία δικαιοσύνη τιμωρεῖ τοὺς ἁμαρτωλοὺς· καὶ ἂν δὲν ἤμπορῆτε νὰ τὴν καταλάβετε, πιστεύσατέ τὴν, διότι εἶναι μία ἀλήθεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον (Ματ. κέ.). Μεγάλον κακὸν εἶναι εἰς ἓνα Χριστιανὸν νὰ μὴ πιστεῖη τὴν

αἰδιότητα τοῦ ἁλοῦ, ἂν δὲν τὴν δοκιμάσῃ μὲ τὸ ἔργον.

« Διδόντος ἐκδικῆσαι τοῖς μὴ εἰδῶσι τὸν Θεόν, καὶ « τοῖς μὴ ὑποκαύουσιν τῇ Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ, οἵτινες « δίκην τίσουσιν ὀλεθρον αἰώνιον » (Β' πρὸς Θεσσ. Κεφ. α'.) Ἦγουν, ὁ Θεὸς θέλει τιμωρήσει τοὺς ἄσαι δὲν πιστεύουν εἰς αὐτὸν, καὶ εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ἡ τιμωρία των θέλει εἶναι αἰώνιος. Καὶ ὁ Χρυσόστομος, Πρὸσκαιρον τὸ εὐφραίνον, αἰδιον τὸ λυποῦν. Ἦγουν, ἡ ἀπόλαυσις τῆς ἁμαρτίας ἐδῶ εἶναι πρόσκαιρος, ἀλλ' ἡ τιμωρία της εἰς τὸν ἁλοῦν εἶναι αἰδιος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ.

Περὶ Παράδεισου.

1. Παράδεισος. Ὁ λόγος χαριτωμένος· ὅποιος λέγει Παράδεισον, περιλαμβάνει μὲ ἓνα ὄνομα ὅλα τὰ ἀγαθὰ, καὶ ἐκβάλλει ἔξω ὅλα τὰ κακά. Ὁ Παράδεισος εἶναι τὸ μεγαλύτερον χάρισμα τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς ἤθέλησε νὰ ἐδώσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ πολλήν του ἀγάπην. Ὁ Παράδεισος περιλαμβάνει πάσης λογῆς ἐπιθυμίαν τὴν ἐποίαν ἤμπορεῖ νὰ ἐπιθυμήσῃ ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἀκόμη κατὰ περισσότερον ἀπὸ ἕσα εἰπαμὲν. Θέλεις νὰ καταλάβῃς τὴν ὑπερβολικὴν τοῦ ἀξίαν; στοχάσου ὅτι ἀγοράσθη διὰ τὸν ἄνθρωπον μὲ τὸ πολυτίμητον αἷμα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

2. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ ἀπολαύσῃ τὴν μακαριότητα, εἶναι ὁ νοῦς μας καὶ ἡ καρδία μας. Π

καρδία μας είναι τόσο μεγάλη, ὥστε δὲν τὴν χορταίνει ἄλλο ἀγαθόν, παρὰ μόνος ὁ Θεός. Συμμαζώσατε ἔλα τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου, βασιλεία, ἀξίας, πλούτη, θησαυροὺς, σοφίας, ἀναπαύσεις, καὶ πάσης λογῆς ἐπιθυμίαν καὶ εὐτυχίαν τοῦ κόσμου, *καὶ δότε τα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ θέλετε ἰδεῖ ἂν ἠμπορῆτε νὰ σβύσετε τὴν ἐπιθυμίαν τῆς· ὄχι βέβαια, ἀκόμη ζητεῖ. Δοκιμάσατέ τὴν ἀκόμη χίλιας, καὶ χιλιάδες φοραῖς, καὶ πάντοτε θέλετε τὴν εὐρεῖ εὐκαιρὴν. Μεγάλον πρᾶγμα. Τόσον μικρὴν τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ νὰ μὴ τὴν χορταίνουσι τόσα ἀγαθὰ; Ποῖον λοιπὸν ἀπομαίνει νὰ τὴν χορτάσῃ; βεβαιότατα ὄχι ἄλλο παρὰ μόνος ὁ Θεός. « Χορτασθήσομαι ἐν τῷ ὀφθῆναί μοι τὴν δόξαν σου ἰ. » (Ψαλ. 15.).

3. Καὶ ποῦ εἶναι ὁ Παράδεισος, καὶ ἡ μακαριότης, τὰ ὅποια ὅλοι οἱ εὐσεβεῖς καὶ ὅσοι ἄνθρωποι, ἐλπίζουσι νὰ ἀπολαύσουν; Νὰ βλέπωμεν τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, εἰς ἐκείνην τὴν ἀνεκλάλητον δόξαν τῆς μεγαλοπρεπείας του. Νὰ τὸν ἀγαποῦμεν αἰωνίως, νὰ τὸν ἔχωμεν εἰς τὴν καρδίαν μας, χωρὶς νὰ λείπῃ ποτέ· ὄχι καθὼς τὰ χρώματα εἰς τὰ ὀμμάτια, τὰ ὅποια φαίνονται, καὶ πάραυτα χάνονται, ἀλλὰ καθὼς τὸ πῦρ ἐνόνεται μὲ τὸ σίδηρον, καὶ φαίνεται πύρινον, καὶ λαμπρόμορφον. Νὰ δοξαζώμεθα μὲ θεϊκὴν δόξαν, νὰ παραστεκώμεθα εἰς ἐκείνην τὴν μακαρίαν τράπεζαν τοῦ Θεοῦ, νὰ συγκαθίζωμεν εἰς βασιλικούς θρόνους μὲ τὸν Χριστὸν τὸν Σωτῆρά μας· καὶ ἄλλος νὰ μὴ μᾶς τιμᾷ, παρὰ ὁ Θεός. Καὶ τοῦτο θέλει νὰ εἰπῇ Πα-

ράδεισος. *Ὡ ἀρρήτος εὐφροσύνη· καὶ πότε νὰ φύγω ἀπὸ ταύτην τὴν ἐξορίαν, καὶ ταλαιπωρίαν τοῦ κόσμου καὶ νὰ ὑπάγω ἐκεῖ νὰ ἀπολαύσω ἐκείνην τὴν μακαριότητα, τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖ καὶ ὀρέγεται ἡ καρδία μου;

4. Ἄς μὴ μᾶς κακοφαίνεται λοιπὸν, ὅταν τὰ βάσανα ταῦτα τοῦ κόσμου μᾶς ταλαιπωροῦσιν, ὅτι ὀλίγος πόνος ἐδῶ μᾶς προξενεῖ ἐκεῖ ζωὴν αἰώνιον. Οἱ ἅγιοι Μάρτυρες ἔχυσαν τὸ αἷμά των διὰ τὸν Χριστὸν, καὶ ἀγόρασαν τὸν Παράδεισον, καὶ δὲν τοὺς ἐφάνη νὰ ἔδωσαν τίποτε, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἐδόθη κατὰ χάριν· καὶ ἡμεῖς λυπούμεθα ἐδῶ διὰ ὀλίγην βάσανον; *Ὡ Παράδεισε εὐτιχεύσατε, ἂν οἱ ἄνθρωποι ἐκαταλάβαν τὴν τιμὴν καὶ μεγαλειότητά σου.

5. Πάντοτε νὰ ἐπιθυμῆτε τὸν Θεὸν καὶ νὰ καταφρονῆτε τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς. Καὶ ἂν ἔχετε καλὰ τυπωμένην τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν καρδίαν σας, δὲν φοβῆσθε νὰ σας λυπήσῃ κανένα πρᾶγμα τοῦ κόσμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

*Ὅτι ὁ ἁμαρτωλὸς ἀτιμάζει τὸν Θεὸν ἔμπροσθέν του, ὅταν ἁμαρτάνῃ.

1. Ἡ θεία Γραφὴ μὲ διδάσκει, ὅτι ὁ Θεός εἶναι εἰς πάντα τόπον, καὶ βλέπει τὰ κτίσματα, καθὼς καὶ τὸν ἑαυτὸν του. Εἶναι ἓνα ὄμμα ἀσυγκρίτως λαμπρότερον τοῦ Ἡλίου, τὸ ὅποion τὰ πάντα θεωρεῖ, καὶ τίποτε δὲν τοῦ κρύπτεται. *Ὁφθαλμοὶ Κυρίου μυριοπλασίως Ἡλίου

φωτεινότεροι, ἐπιβλέποντες πάσας ὁδοὺς ἀνθρώπων, καὶ κατανοοῦντες εἰς ἀπόκρυφα μέρη (Σειράχ. κγ'). Λοιπὸν ὁ ἁμαρτωλὸς ὅταν πράττῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἁμαρτάνει ἔμπροσθεν εἰς τὸν Θεόν, καὶ τὸν ἀτιμάζει, καὶ τὸν ὕβριζει ἔμπροσθεν εἰς τὰ ὄμματα τοῦ. Ἐὐκταρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα (Ψαλ. ν').

2. Παθαὶ τῆς ἀφοβίας. Ὁ ἄνθρωπος ὅταν πράττῃ κακίαν κακίαν, πιάσκει νὰ κρυφθῇ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, φοβούμενος διὰ νὰ μὴ τὸν ἀτιμάσουν, καὶ τὸν Θεὸν ὁλότελα νὰ μὴ ἐντρέπεται. μηδὲ νὰ φοβῆται; Μεγάλη μας ἀγνωσία εἶναι, νὰ φοβούμεθα τὰ ὄμματα τοῦ κόσμου, καὶ τοῦ Θεοῦ παντελῶς. Ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἠμποροῦμεν νὰ κρυφθοῦμεν, ἀλλ' ἀπὸ τὸν Θεὸν ποτὶ δὲν ἠμποροῦμεν.

3. Ὁ πταίστης ὅταν κάμῃ τὸ κακὸν, πιάσκει νὰ κρυφθῇ καὶ ἀπὸ τοὺς μάρτυρας καὶ ἀπὸ τὸν Κριτὴν. Καὶ πῶς ἀποτολμᾷ ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ ἁμαρτάνῃ ἔμπροσθεν εἰς τὸν Θεόν, ὅστις τὸν βλέπει καὶ ὡσάν μάρτυρας, καὶ ὡσάν κριτῆς; Θέλεις ἁμαρτωλὲ νὰ ἁμαρτήσῃς; καί με δ,τι θέλεις, μοναχὰ εὔρετόπον ἀπόκρυφον ὅπου νὰ μὴ σὲ βλέπῃ τὸ ὄμματι τοῦ Θεοῦ. Κάποιοι ἐθνικοὶ ἔπροσκυνοῦσαν τὸν ἥλιον καὶ ἡ αἰτία ἦτον, ὅτι ὅταν ἐνίσκτονεν, ἐλογίζον αἱ ἄφρονες νὰ ἁμαρτάνουν ἐλεύθερα, διότι τότε ὁ Θεὸς πῶν δὲν τοὺς ἔβλεπεν. Ἄν οἱ Χριστιανοὶ ἐλάτρευαν ἕνα Θεὸν ὅμοιον ὡσάν τὸν ἐθικόν των, εἶχαν δίκαιον νὰ ἁμαρτάνουν εἰς τὸ σκότος ἐλεύθερα. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ προσκυνοῦσιν ἕνα Θεόν, ἔστις εἶναι ὅλος φῶς, καὶ βλέπει ἡμέραν καὶ νύκτα, πῶς ἀποτολμοῦσι νὰ ἁ-

μαρτάνουν ἔμπροσθεν τοῦ ἐλεύθερα καὶ ἀδιάντροπα;

4. Στοχασθῆτε, ὅτι ὅταν θέλετε νὰ πράξετε κακὸν ἔργον, ἔχετε τὸν Θεὸν ἔμπροσθέν σας, ὅστις σᾶς βλέπει· καὶ τοῦτο θέλει σᾶς εἶναι ἰσχυρότατον ἔπλον νὰ σᾶς φυλάττῃ καὶ νὰ σᾶς ἐμποδίσῃ ἀπὸ πάσαν ἁμαρτίαν. Ἀκόμη στοχασθῆτε ἂν ἐπράξατε κακὸν ἔργον τὸ ὅποῖον δὲν ἀρέζει τοῦ Θεοῦ, διορθώσατέ το μετὰ τὴν μετάνοιαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

Ὅτι πρέπει περισσότερο ἀπὸ ὅλα νὰ φροντίζωμεν διὰ τὴν σωτηρίαν μας.

1. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ φροντίζῃ περισσότερο ἀπὸ ὅλα διὰ τὴν σωτηρίαν του. Αἱ φροντίδες τοῦ κόσμου εἶναι μάταιαι, καὶ πολλὰς φορὰς ζημιώδεις· ἡ τελειότης καὶ ἡ ἐσχότῃ εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ σώσῃ τὸν ἑαυτὸν του. Δύο εἶναι αἱ ἀρχαὶ τῆς σωτηρίας μας. Ἡ πρώτη εἶναι νὰ γνωρίζωμεν τὸν Θεόν· ἡ δευτέρα νὰ πρᾶττωμεν διὰ τὸν Θεόν. Τὸ τέλος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ μακαριότης, καὶ ὅταν δὲν ἐργάζεται δι' αὐτήν, μάταιως κοπιᾷ. Μεγάλην ἀγνωσίαν ἔχομεν· καθ' ἡμέραν δὲν φροντίζομεν δι' ἄλλο, παρ' ἔξ πῶς νὰ ζήσωμεν, καὶ διὰ νὰ ζήσωμεν καλῶς, ὁλότελα δὲν ἐπιμελοῦμεθα. Βάνομεν ἑλπίαν μας τὴν ἐπιμέλειαν νὰ ἀποκτήσωμεν ἀξίας καὶ πλοῦτη, καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν μας νὰ μὴ μᾶς μέλη τιποτε; Ἐγὼ λογιᾷζω νὰ μᾶς λείπειται ἢ ἡ πίστις, ἢ τὸ λογικόν. Διότι ὅστις δὲν φροντίζει νὰ ἀποκτήσῃ ἐκεῖνο

τὸ πρᾶγμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον κρέματα ἔσθαι τοῦ ἢ εὐτυχίας, καὶ ἂν τὸ χάρις, ἔσθαι τοῦ ἢ δυστυχίας, βασικίότατα αὐτὸς ἢ δὲν τὸ πιστεύει διὰ εὐτυχίαν τοῦ, ἢ δὲν ἔχει νοῦν νὰ τὸ γνωρίσῃ διὰ καλὸν τοῦ.

2. Ὅλα τὰ κτίσματα ἔγιναν διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ὅταν λοιπὸν δὲν τὰ μεταχειρίζομεθα διὰ τοῦτο τὸ τέλος, γίνονται μάταια. Διὰ τοῦτο εὖθις ἀφοῦ ὁ ἀνθρώπος ἀμελεῖ τὴν σωτηρίαν τοῦ, ὁ ἥλιος δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν φωτίσῃ· ἢ γῆ δὲν ἔπρεπε νὰ τοῦ καρποφορῇ, μὴ δὲ νὰ γεννᾷ τὰ ἄνθη διὰ εὐφροσύνην τοῦ, οἱ ἄγγελοι δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν φυλάττουσι· καὶ ἦτον καλλήτερα νὰ μὴ ἦτον εἰς τὸν κόσμον, παρὰ νὰ εἶναι ἓνα τέρας, καὶ ἄσχημία τοῦ κόσμου. Δὲν εἶναι ἀξιὸς νὰ ζῇ εἰς τὴν κόσμῳ ὅποιος δὲν ζῇ διὰ τὸν Θεόν.

3. Διὰ ὅλα φροντίζει ὁ ἀνθρώπος, ἔξω ἀπὸ τὴν σωτηρίαν τοῦ. Διὰ νὰ αὐξήσῃ τὸν πλοῦτόν τοῦ, θάβει τὴν ζωὴν τοῦ εἰς κίνδυνον, καὶ διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὸν ἀληθινόν πλοῦτον τῆς ζωῆς τοῦ, μηδὲ τὸν μέλει. Λυπεῖται διὰ τὰς ζημίας τοῦ κόσμου, καὶ διὰ τὴν ζημίαν τῆς ψυχῆς τοῦ, ἥτις ἰατρείαν ποτὲ δὲν ἔχει, ὁλότελα δὲν λυπεῖται. Διὰ τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖον εἶναι δοῦλος τῆς ψυχῆς, μεγάλας ἐξοδίας καὶ θεραπείας κάμουν, καὶ διὰ τὴν ψυχὴν, ἥτις εἶναι ἡ βασίλισσα τοῦ σώματος, ὁλότελα δὲν φροντίζουν. Ἄν στοχασθῶ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ζῶμεν ἐδῶ εἰς τὸν κόσμον, μοῦ φαίνεται νὰ μὴ εἶναι ἐδική μας ἡ ψυχὴ, ἀλλὰ νὰ εἶναι κανενὸς ἐχθροῦ μας, ἢ κανενὸς ζώου ἀλόγου, ἢ νὰ εἶπω καλλήτερα, φαίνεται νὰ μὴ ἔχωμεν ὁλότελα ψυχὴν, ἢ καὶ ἂν ἔχωμεν, τὴν ἔχομεν διὰ νὰ τὴν χάσωμεν, ἐπειδὴ καὶ παντελῶς δὲν τὴν φροντίζομεν.

4. Κάμετε ἀπόφασιν ἀμετάσρεπτον, νὰ φροντίζετε διὰ τὴν σωτηρίαν σας περισσότερο ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην, φροντίδα τοῦ κόσμου. Ὁ Κύριος εἶπε τῆς Μάρθας « Ἐνὸς δὲ ἐστὶ χρεία » (Λουκ. 10)· ἤγουν, στοχασθῆτε καλὰ, ἓνα καὶ μόνον πρᾶγμα χρειαζέσθαι νὰ φροντίζομεν, τὴν σωτηρίαν μας. Ὅστε ἂς μὴ λογιάζῃ κανεὶς νὰ κερδίσῃ, ὅπου δὲν εἶναι κέρδος τῆς ψυχῆς· διότι ἡ ἀπώλεια τῆς ψυχῆς εἶναι ἀπώλεια ὅλων τῶν πραγμάτων. Ὅταν λοιπὸν σὲ παρακαλῇ κανεὶς νὰ παραβῆς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, διὰ γὰρ τοῦ κάμης τὸ θέλημα, εἰπέ του· ἂν εἶχα δύο ψυχὰς, ἤθελα δώσω τὴν μίαν δι' ἀγάπην σου· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἔχω μίαν, καὶ μόνην, δὲν θέλω νὰ τὴν χάσω διὰ ὀλίγην τιμὴν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'

Περὶ Ἀμαρτίας.

1. Δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀποκτήσῃ μεγαλύτεραν ζημίαν ὁ ἀνθρώπος, ὡσὰν νὰ ζημιώῃ τὸν Θεόν. Ὁ Θεὸς ἔχει εἰς τὸν ἑαυτόν τοῦ ὅλα τὰ πράγματα, καὶ ὅποιος ζημιώσῃ τὸν Θεόν ζημιόνοται ὅλα. Οἱ ἀνθρώποι ὅταν χάσουν ἐδῶ κανένα πρᾶγμα, λυποῦνται, καὶ λέγουσιν ὅτι ἐδυσόχτησαν, ἂν καλὰ καὶ ἡ τοιαύτη ἀπώλεια εἶναι ἓνα μέρος τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἠμποροῦσι πάλιν νὰ τὸ ἐξαναποκτήσουν· ἀλλ' ὅταν χάσουν τὸν Θεόν, χάνουσιν ἓνα ὑπερῶν ἀγαθόν, καὶ ὅλην τὴν εὐτυχίαν. Ταλαίπωρος εἶναι ἐκείνη ἡ ψυχὴ, ἥτις διὰ μίαν ἀμαρτίαν

χάνει τὸν Θεόν· καὶ ἀφρονέστατος ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὅς τις λογιάζεται διὰ οὐδὲν τὴν στέρησιν τοῦ Θεοῦ. Ὡς κατηραμένη ἁμαρτία, ἣτις εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους εὐρίσκειται, καὶ ἀπὸ τοῖς ἀνθρώποις δὲν γνωρίζεται.

2. Καὶ πόσα κακὰ δὲν ἐπροξένησεν ἡ ἁμαρτία; Ἐξώρισεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν τοὺς Ἄγγέλους· τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν Παράδεισον, ἔφερε τὸν κατακλυσμὸν εἰς τὸν κόσμον· ἐτύφλωσε τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὸν ἐκάμα· νὰ ἐπιθυμῇ περισσότερον τὰ πρόσκαιρα ἀγαθὰ παρὰ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ· καὶ τὸ χειρότερον, τὸν μεταβάλλει ἀπὸ ἀνθρώπου εἰς διάβολον, καὶ ἀπὸ φίλον Θεοῦ, τὸν κάμνει ἐχθρὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀκάθαρτον καὶ τέλει-ταῖον τοῦ προξενεῖ θάνατον παντοτινὸν τῆς ψυχῆς τοῦ. Τὸ πάθος τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ δὲν ἔγινε δι' ἄλλο, παρὰ διὰ νὰ ἐξαλείψῃ τοῦτα τὸ μέγαλον ἥηριον, τὴν ἁμαρτίαν. Ἡ τελευταία Κρίσις δὲν γίνεται δι' ἄλλο, παρὰ διὰ τὴν ἁμαρτίαν. Τὰ κακὰ ὅσα ἔχομεν, διὰ τὴν ἁμαρτίαν. Ἡ φθορὰ καὶ ἡ σύγχυσις τοῦ κόσμου, διὰ τὴν ἁμαρτίαν· ὁ πόλεμος τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, διὰ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ πᾶσα ἀνωποταξία, διὰ τὴν ἁμαρτίαν. Στοχάσου λοιπὸν πίσον μέγαλον κακὸν εἶναι ἡ ἁμαρτία.

3. Τί καλὸν σοῦ φαίνεται, ὅταν κάμνης, καὶ βλασφημεῖται ὁ Θεός; Ὁ Θεός εἶναι ὁλος ἀγάπη, καὶ μισεῖ αἰώνως τὸν ἁμαρτωλόν. Ὅταν μισῇ κανεὶς τὸν πλησίον του, βεβαιότατα ὀλίγον κακὸν τοῦ θέλει· ἀλλὰ τὸ αἰώνιον μῖσος, εἶναι ἓνα κακὸν, τὸ ὅποῖον ὁ νοῦς μας δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸ καταλάβῃ· καὶ ἡμεῖς τὸ ἀπειρον μῖσος τοῦ Θεοῦ δὲν τὸ συλλογίζομεθα, μηδὲ τὸ φοβοῦμεθα;

4. Λυπηθῆτε διὰ τὰ ἁμαρτήματά σας, καὶ ἀνάμεσα εἰς ὅλα τὴν στέρησιν τῆς θείας Χάριτος· ὅτι αὐτὴ δὲν ἀποκαταται κατ' ἄλλον τρόπον, παρὰ μὲ τὸ δάκρυον. Ἀλλοίμονον εἰς ἐκείνην τὴν ψυχὴν, ἣτις μακραίνει ἀπὸ τὸν Θεόν λογιζοῦσα νὰ εὕρῃ καλλήτερον ἀγαθὸν ἀπὸ τὸν Θεόν. « (Ῥωμ. 5.) Ἴνα οὖν καρπὸν ἔχετε τότε ἔφη· « οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε· ἦγουν, τί ἐκαρτήσατε ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, τὰς ὁποίας τότε ἐπράττετε; ὄχι ἄλλο βεβαιότατα, παρὰ ἐντροπήν, καὶ ὄνειδος, διότι τὰς ἐκάματε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Περὶ Μετανοίας.

1. Μετανοήσατε, καὶ πιστεύσατε, λέγει ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός (Μάρκ. 1.) Ἐνόησι ἡμῶν τὴν Μετανοίαν, καὶ τὴν Πίστιν, διὰ νὰ μᾶς δείξῃ, ὅτι ἡ Μετανοία εἶναι ἀχίρριστα ἀπὸ ἐκεῖνον ὅστις ἐπαγγέλλεται νὰ ζῆ χριστιανικά. Ὁ Δισφότης μας Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ μᾶς δώσῃ παραδειγμα, ἀπέρασεν ἐδῶ ὅλην τὴν ζωὴν εἰς πάθη· τὸ λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἔχομεν χρεὶος νὰ τὸν μιμηθῶμεν, καὶ νὰ διάγωμεν τὴν ζωὴν μας εἰς Μετανοίαν καὶ σκληραγωγίαν. Ἄνίσως ὁ ἀναμάρτητος, καὶ ὁ Ἅγιος τῶν Ἁγίων ἀνήστεισε, καὶ ἐκλασε, καὶ ἔπαθε, πόσον περισσότερον χρεωστοῦμεν ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ νὰ νουθετούμεν, καὶ νὰ κλαιόμεν καθ' ἡμέραν διὰ τὰς ἁμαρτίας μας;

2. Τὸ ἁμάρτημα χρειάζεται ἐξ ἀνάγκης νὰ διορ-

θωλή ἢ ἀπὸ τὸν ὅστις τὸ πράττει, ἢ ἀπὸ ἐκεῖνον, κατὰ τοῦ ὁποίου γίνεται. Ἄν οἱ ἁμαρτωλοὶ δὲν τιμωρήσων τὸν ἑαυτὸν των ἐδῶ πρόσκαιρα, ἢ θεία Δικαιοσύνη θέλει τοὺς τιμωρήσει ἐκεῖ αἰώνια. Τὸ ἁμάρτημα τὸ ὁποῖον δὲν ἐξαλείφεται μὲ τὰ δάκρυα τῆς Μετανοίας, θέλει τιμωρηθῆ μὲ τὸ πῦρ τῆς γέεννης. Τὸ λοιπὸν δὲν εἶναι καλλήταρον νὰ κλαύσῃ κανεὶς ἐδῶ πρόσκαιρα παρὰ, νὰ φλυγίζεταί ἐκεῖ αἰώνια;

3. Διὰ νὰ φιλιωθῶμεν μὲ τὸν Θεόν, δὲν φθάνει μοναχὰ νὰ ἐξομολογηθῶμεν, νὰ ἐνδυθοῦμεν σάκκον, καὶ ἄλλα ὅμοια· ἂν δὲν ἔχομεν ἀληθινὴν συντριβὴν εἰς τὴν καρδίαν μας διὰ τὰ ἁμαρτήματά μας, ἂν δὲν ξεριζώσωμεν ἀπὸ τὴν καρδίαν μας τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ κόσμου· ἂν δὲν συγχώρησωμεν ἐκ καρδίας τὸν ἀδελφόν μας· ἂν δὲν ἀρήσωμεν τὰ παράλογα κέρδη, εἴμεθα πλανημένοι, δὲν κάμνομεν ἀληθινὴν Μετάνοιαν. Αἱ ἐλεημοσύναι, αἱ νηστεῖαι, αἱ δεήσεις, καὶ πᾶσα ἄλλη ταλαιπωρία σωματικῆ, εἶναι Μετάνοια ἐξωτερικῆ. Τὸ μῖσος καὶ ἡ ἀποχὴ τῆς ἁμαρτίας εἶναι ἡ ἀληθινὴ Μετάνοια.

4. Ὁ ἄνθρωπος ἁμαρτάνει καὶ μὲ τὸν νοῦν, καὶ μὲ ἔργον. Χρειαζέται λοιπὸν νὰ ἐξιλειώσῃ τὸν Θεόν καὶ μὲ συντριβὴν τῆς καρδίας του, καὶ μὲ προσευχὴν, καὶ μὲ ἔργα καλά. Πολλοὶ ἐξομολογοῦνται, καὶ ρίπτουσιν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Πνευματικοῦ Πατρὸς ὅλα των τὰ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ δὲν ἀφίνοσι τὰς ἀφορμὰς, ἀπὸ τὰς ὁποίας προξενοῦνται αἱ ἁμαρτίαι, καθὼς καὶ ἡ ὄχια ρίπτει τὸ ἐξω φαρμάκι, ἀλλὰ τὸ ἐσωτερικὸν δὲν τὸ εὐγάζει. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ εὐγάξῃ τὸ παλαιὸν καὶ βρωμισμένον

φόρεμα τῆς ἁμαρτίας ἀπὸ τὴν ψυχὴν, καθὼς τὸ ὀφίδιον ἐκδύεται τὸ παλαιὸν δέρμα τῆς σαρκὸς του. Τότε ὁ ἄνθρωπος ἐξιλεώνει τὸ πρόσταγμα τῆς θείας Δικαιοσύνης, ὅταν αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὡσὰν δῆμιος, ταλαιπωρῇ τὸν ἑαυτὸν του.

5. Ὁποῖος δὲν παιδεύει τὸν ἑαυτὸν του διὰ τὰ ἁμαρτήματα του, εὐκολὰ πίπτει εἰς νέα ἁμαρτήματα· καὶ ὁποῖος ὕστερον ἀπὸ τὴν ἐξομολόγησιν θεραπεύει τὸ σῶμά του, καὶ δὲν τὸ ἀποκόπτει ἀπὸ τὰς πρώτας κακὰς συνηθείας, πολυπλασιάζει τὰς ἁμαρτίας του, καὶ ἀτιμάζει τὸν Θεὸν περισσότερον.

6. Ὁ ἄνθρωπος ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐξομολόγησιν, ἀποστρέφεται τὸν διάβαλον, καὶ νυμφεύεται τὸν Χριστόν, καὶ ὑπόσχεταί νὰ φυλάγῃ τὸν νόμον του, καὶ νὰ μὴ κυττάξῃ ἄλλον νυμφίον παρὰ τὸν Χριστόν. Ὅταν λοιπὸν καταπατῇ τὴν ὑπόσχεσίν του, καὶ ἐπιστρέφῃ πάλιν εἰς τὰς πρώτας τοῦ ἁμαρτίας, πόσῃν, λογιάζεστε, ἰατιμίαν νὰ φέρῃ εἰς τὸν Χριστόν, καὶ πόσον περισσότερον νὰ ἀνάπτῃ τὸν θυμὸν τοῦ Θεοῦ κατ' ἐπάνω του; Ὁ Χριστὸς εἶναι νυμφίος ζηλωτῆς, καὶ ὁποῖος τὸν ἀποστρέφεται, καὶ ἀγαπᾷ περισσότερον ἄλλον, παρὰ αὐτόν, ὅς ἡξεύρη, ὅτι ἡ τιμωρία του τέλος δὲν ἔχει.

7. Ζητήσατε πρώτον συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τὰ ἁμαρτήματά σας, καὶ διότι δὲν ἀπεράσατε ἕως τώρα θεάρεστον ζώην. Δεύτερον παρακαλέσατέ τον νὰ σᾶς δώσῃ χάριν νὰ μὴ πείσητε εἰς ἄλλας ἁμαρτίας, ἀλλὰ νὰ ζῆτε, καθὼς ἐζοῦσαν οἱ πρῶτοι Χριστιανοί, εἰς πάθη καὶ θλίψεις, καὶ συνεχεῖς μετάνοιας.

(Λουκ. ιγ'.) « Ἐάν μὴ μετανοήτε, πάντες ὁμοίως ἀπολίθητε. »

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Ὅτι ὁ ἁμαρτωλὸς δὲν πρέπει νὰ μετανοήσῃ τὸν καιρὸν τῆς μετανοίας του.

1. Πολλὰ ἀργεπορῶ ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν Θεόν, καὶ φαίνεται, ὅτι πιάσῃ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὰς χεῖρας του. Καὶ τί κακὸν εἶναι νὰ δώσω τὸν ἐκυτόν μου εἰς τὰ χεῖρα τοῦ Θεοῦ; Ἴσως εἶναι ἄτιμὸν πρᾶγμα νὰ γίνω φίλος τοῦ Θεοῦ; Τάχα εἶναι ἐντροπὴ νὰ πλυθῶ ἀπὸ τὸν ἕρθερον τῆς ἁμαρτίας, καὶ νὰ ἀφήσω τὴν πανήραν καὶ χειρῶδη ζωὴν; Αὔριον, αὔριον. Καὶ διατί ἔχει σήμερον; καὶ διατί ἔχει ταύτην τὴν ἑώραν; Ἴσως ὁ θείσμος τῶν ἀμαρτιῶν μοῖς ἔχει νὰ λυθῇ εὐκολώτερα αὔριον; Ἴσως ἡ σκληρότης τῆς καρδίας μου ἔχει νὰ ἀπαλύγῃ εὐκολώτερα αὔριον; Ὁχι βίβαια, ὄχι. Ὁ χρόνος ἀλήθεια ἔλα τὰ πρᾶγματα ἀδυνατίζει, ἀλλὰ τὰς ἁμαρτίας περισσότερον, τὰς διναμόνει. Ὅστις δὲν δίδεται ταχέως τὸ ἔστανον τοῦ ἱατροῦ, δὲν ἱατρεύεται, ἀλλὰ ἀπομένει τὸ πάθος του ἀνιάτρευτον.

2. Ὁ Χριστὸς μᾶς καλεῖ νὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν. Δεῦτε ὀπίσω μου (Ματθ. δ'). καὶ ποῖος μᾶς ἐμποδίζει νὰ μὴ τὸν ἀκολουθήσωμεν; ποῖος μᾶς φοβέριζει; Ὁ κόπος τῆς Μετανοίας; ἡ κακὴ συνήθεια τῆς ἁμαρτίας; ἀλήθεια; Ἀλλὰ τί δὲν πρέπει νὰ κάμῃ ἕνας Χριστιανός; ὅστις προ-

σκιναῖ τὸν ἐσταυρωμένον Χριστὸν, ὅστις ἐλπίζει τὸν Παράδεισον, καὶ τὴν παντοτινὴν του τιμὴν; Ὅσον μακρύνει ὁ ἁμαρτωλὸς τὴν ἐπιστροφὴν του, τόσον περισσότερον παρακινεῖ τὸν Θεὸν εἰς ὀργήν. Ἡ γυνὴ ὅταν φύγῃ ἀπὸ τὸν ἀνδρᾶ της, ἀν' ἐπιστρέψῃ ὀπίσω εὐθὺς, εὐκολώτερα σβύνει τὸ μῖσος τοῦ ἀνδρός, παρὰ ὅταν ἀφήσῃ καὶ περᾶται πολὺς καιρὸς. Τὸ ἴδιον παθαίνει καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὅταν ἀποστρέφεται ἀπὸ τὸν νυμφίον της Χριστὸν, καὶ μακρύνει τὴν μετάνοιάν της. Ἄν δὲν ἐπιστρέψῃ ὀπίσω ταχύτερον, στέκεται εἰς κίνδυνον νὰ χάσῃ τὴν Μετάνοιάν της. « Οἱ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ σοῦ, ἀπολοῦνται » (Ψαλ. οβ').

3. Ἁμαρτωλὲ ἀνθρώπε, τὸ ἁμάρτημα ὡσάν ἕνα ἀγκάθι, τὸ ὅποιον καρφόνεται εἰς τὸ ποδᾶρι σου, καὶ δὲν σε ἀφίνει νὰ περιπατῆς τὴν ὁδὸν τοῦ Χριστοῦ. τί τὸ φυλάγεις εἰς τὸ ποδᾶρι; εὐγαλέ το ἔξω, διὰ νὰ περιπατῆς εὐθέρα. Ὅσον τὸ φυλάγεις μέσα εἰς τὸ ποδᾶρι, τόσον περισσότερον σοῦ αὐξάνει τὴν πληγὴν. Δὲν εἶναι ἐντροπὴ νὰ σε ἐμποδίξῃ ἕνα οὐδέ τίποτε ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ; Ἕνα πρᾶγμα ἀχρεῖτόν νὰ σοῦ κλείῃ τὸν Παράδεισον, καὶ νὰ σοῦ προξενῇ θάνατον παντοτινόν;

4. Ὅταν μακρύνῃς τὸν καιρὸν τῆς Μετανοίας σου, καὶ λέγῃς, ἄς ἀπεράσῃ ἀκόμη καιρὸς, καὶ θέλω μετανοήσῃ, εἰπέ μου εἶναι ὁ χρόνος εἰς τὸ χεῖρσον, ὅταν θέλῃς ἐσὺ νὰ μετανοήσῃς; Ὁ Θεὸς μόνος ἔξέρει πῶσον ἔχομεν νὰ ζήσωμεν βεβαιότατα, διατί οὕτω μᾶς τὸ λέγει ἡ θεία Γραφή. Ἀλλὰ δὲν μᾶς λέγει πόσον καιρὸν ἔχομεν ἀκόμη νὰ ζήσωμεν. Ὁ Θεὸς ἔστις ἔταξε τὴν συγκιῶρτην εἰς τοὺς μετανοοῦντας, δὲν ἔταξε τὸ, αὔριον εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς.

Δυνατὸν εἶναι νὰ ἔχω ἀκόμη καιρὸν, ἀλλὰ δυνατὸν εἶναι πάλιν καὶ νὰ μὴ ἔχω. Ἄγνωστος λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις βάνει τὸν ἑαυτὸν του εἰς ἓνα πρᾶγμα ἀμφίβολον καὶ κινδυνῶδες.

5. Ὅποιος δὲν ἀποκόπτει τὴν ὁρμὴν τοῦ κακοῦ, ἀφίνει τὸ κακὸν καὶ αὐξάνει. Καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς ὅταν μακρύνῃ τὸν καιρὸν τῆς μετανοίας του, ἐπιστρέφει ἁμαρτίαν ἐπάνω εἰς ἁμαρτίαν, καὶ πίπτει ἀπὸ κακὸν εἰς κακὸν, καὶ ἀπὸ βέθρον εἰς βέθρον, καὶ ὡν ἐν πράξει εἰς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ βαρυφορτόνων τὴν συνείδησίν του, ἀπορρίπτει τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν καρδίαν του, καὶ ἀρχεται γὰρ ἁμαρτάνη καὶ ὀλοφάνερα, καὶ νὰ διδάσκῃ καὶ ἄλλους τὴν ἁμαρτίαν, δηλαδή, νὰ βλέπουσιν καὶ ἄλλοι νὰ ἁμαρτάνουσι. Καὶ ὅταν ἔλθῃ εἰς τοιαύτην κατάστασιν, καταφρονεῖ καὶ Θεὸν καὶ σωτήριαν, καθὼς ἡ θεόπνευστος μᾶς λέγει Γραφή. «Ὅταν ἔλθῃ ὁ ἁμαρτωλὸς εἰς βάθος κακῶν, καταφρονεῖ.» Διὰ τοῦτο ἐπειδὴ καὶ συχνάκις ὁ ἄνθρωπος πίπτει εἰς ἁμαρτίαν, συχνάκις πρέπει νὰ καθαρίζεται καὶ μὲ τὸ φάρμακον τῆς Μετανοίας.

6. Στοχασθῆτε τὸν καιρὸν τὸν ὅποῖον ἀφίνετε καὶ περνᾶ, καὶ φοβηθῆτε τὸν κίνδυνον εἰς τὸν ὅποῖον εὕρισκεσθε.

«Ἐγὼ εἶπα, νῦν ἠρξάμην.» ἤγουν, Ἐὐθύς, πῶρα ἀρχίζω Θεέ μου νὰ ἐπιστρέψω πρὸς σὲ τὸν Δεσπότην μου καὶ Σωτῆρά μου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Ὁ Χριστιανὸς ἔχει χρέος νὰ λέγῃ τὴν ἀλήθειαν ἀφόβως, μετὰ παρρησίας.

1. Ὁ Κόσμος ὁμιλεῖ ἀφῆσέ τον καὶ ἄς λέγῃ. Τὸ στόμα τῶν ἀγνώστων ἔχει νὰ εἴη ἐμποδιστὴν νὰ μὴ λέγῃ τὴν ἀλήθειαν; Τὸ ψεῦδος ἔχει ἀρχηγὸν τὸν Διάβολον, καὶ ἡ ἀλήθεια ἔχει ἀρχηγὸν τὸν Χριστόν. ποῖον ἀπὸ τοῖς δύο ἔχεις νὰ μιμηθῆς; τὸν Χριστὸν τὸν εὐεργέτην σου, ἢ τὸν διάβολον τὸν ἐχθρόν σου; Καὶ τί θέλει σοῦ εἰπεῖ ἓνας ἄφρων, ὅταν λέγῃ τὴν ἀλήθειαν; βέβαια ὄχι ἄλλο, παρὰ πῶς φοβῆσαι περισσότερο τὸν Θεὸν παρὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ὡς καὶ οὗτοι οἱ κακοὶ καὶ πονηροὶ ἄνθρωποι θέλουσιν σε ἐπαίνεσαι, πῶς λέγεις τὴν ἀλήθειαν. Καὶ τί σε μέλλει ἀνλέγει ὁ κόσμος τίποτε διὰ σέ; Τὸ ἔργον σου μόνον νὰ εἶναι θεάρεστον καὶ καλλίτερον νὰ ἔχῃ φίλον τὸν Θεὸν, παρὰ τὸν ἄνθρωπον.

2. Μεγάλῃ ἀχρειότητι, καὶ ὀλιγοφυχίᾳ τοῦ Χριστιανοῦ νὰ ἐντρέπεται τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. Οἱ ἄνθρωποι καυχῶνται, ὅταν βαστοῦσιν ἐπάνω των κανένα σημεῖον τοῦ Βασιλέως των καὶ οἱ Χριστιανοὶ νὰ ἐντραπυνται τὸ σημεῖον τοῦ ἐσταυρωμένου Ἰησοῦ Χριστοῦ; Οἱ οἱ τεχνῖται, καὶ οἱ πλέον οὐτιδανοὶ κηρύττουσι παρρησίαν τὴν τέχνην των, καὶ οἱ Χριστιανοὶ νὰ μὴ κάμνουσι τὸ ἴδιον διὰ τὴν τιμὴν τῆς Ἐκκλησίας των; Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ θέλει ὁμολογήσει ἔμπροσθεν εἰς τὸν Πατέρα του ἐκεῖνον, ὅστις τὸν ὁμολογήσει ἔδω ἔμπροσθεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους: «Πᾶς ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν Οὐρανοῖς» (Ματ. ι'). Καὶ ὅποιος ἀρνηθῆ τὸν Χρι-

στον ἔμπροσθεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, θέλει τὸν ἀρνηθῆ καὶ ὁ Χριστὸς εἰς τὴν βασιλείαν του. » Ὅστις δ' ἀν ἀρνήσῃται με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν Οὐρανοῖς. « Καὶ πάλιν. ἕποιος ἐντραπῆ τὸν Χριστὸν ἐδῶ εἰς τὸν Κόσμον, θέλει τὸν καταισχύνει καὶ ὁ Χριστὸς ἐκεῖ ἔμπροσθεν εἰς τὸν Πατέρα του. » Ὅς γὰρ ἀν ἐπαισχυνθῆ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ. « (Λουκ. θ').

3. Καὶ διατὶ νὰ ἐντρέπομεθα τὸν ὑψηλότερόν μας Ἰησοῦν Χριστόν; Τάχα τὸ ὄνομά του εἶναι ἄτιμον; ἢ ἴσως τὰ ἔργα του εἶναι ἄσχημα; ἂν τύχη τὸ παράδειγμα τοῦ εἶναι ἐντροπὴ νὰ τὸ ἀκολουθῶμεν; Πιθὰ τῆς ἀφροσύνης μας. Ἡμεῖς δὲν ἐντρέπομεθα ὅταν κἀνωμεν ἀπιστίας, ὅταν βλασφημῶμεν, καὶ πολλάκις τὸ καυχώμεθα νὰ ἁμαρτάνωμεν, καὶ ἐντρέπομεθα νὰ εἴμεθα καλοὶ, καὶ νὰ πράττωμεν ἔργα ἀγαθὰ; Ἄς εἰπῆ ὁποῖος θέλει. φρονιμώτερος καὶ τιμιώτερος ἀνθρώπος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις λατρεύει τὸν Θεὸν πιστῶς, καὶ τὸν κηρύττει παρρησία χωρὶς ἐντροπῆν.

4. Ἐξετάσατε τὸν ἑαυτὸν σας, ἂν φοβῆσθε περισσότερο τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸν Θεόν· καὶ ἂν κί φαντασίαι τοῦ κόσμου σας ἐμποδίζουσι νὰ ἀναπληρῶντε τὰ ἔργον τοῦ καλοῦ Χριστιανοῦ. Οὐκ ἐπαισχύνομαι τὸ Ἐὐαγγέλιον (Ῥωμ. ι'). Δὲν πρέπει νὰ φοβῆται, μηδὲ νὰ ἐντρέπεται τὸ Ἐὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ ἐκεῖνος, ὅστις φέρει εἰς τὸ πρόσωπον τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΓΕ'

Ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ θαρρῆ εἰς τὸν ἑαυτὸν του.

1. Πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ φοβῆται ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του περισσότερο, διότι ἡ ἀδυναμία του εἶναι δυνατωτέρα ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην δύναμιν. Φθάνει μόνον ἓνας λόγος, ἓνα κύτασμα, ἓνα παραμικρὸν δαίμων νὰ τὸν νικήσῃ. Ἐξέπεσον ὁ Ἀδάμ· ὁ Σολομὼν ἐγκατέλιπε τὸν Θεόν· ὁ Πέτρος ἀρνήθη τὸν Χριστόν· καὶ τί θέλουσι πάθει τὰ ἀδύναμα κληνάρια, ὅταν ὀλίγος ἀνεμος κρημνίσῃ τὰς δυνατὰς κέτρους;

2. Ὁ ἄνθρωπος καὶς περισσότεραῖς φοραῖς νικάται χωρὶς νὰ παλεύσῃ. Τὰ πάθη μας ἐσωτερικὰ, καὶ ἐξωτερικὰ πάντοτε μᾶς πολεμοῦσι χωρὶς νὰ παύσουν ποτέ. Ἡ καρδία μας εἶναι ὁ πλέον θανάσιμος ἐχθρὸς μας. Πολλοὶ ἀπὸ ἐκείνους εἴτινες ἐνίκησαν καὶ τυράννους καὶ δαίμονας, ἐνίκηθησαν ἀπὸ τὰ πάθη καὶ ἀπὸ τὰς ἐπιθυμίας των. Ἄς φυλάττεται λοιπὸν καθένας νὰ μὴ ἐμπιστεύεται εἰς τὸν ἑαυτὸν του.

3. Πόσοι μεγάλοι Ἅγιοι καὶ Ἀσκηταὶ ἐδειλίασαν, ὅταν ἐπλησίασαν εἰς τὸν θάνατον, συλλογιζόμενοι τὴν φοβερὰν ἀπόφασιν τῆς θείας Δικαιοσύνης; Εἰς μίαν στιγμὴν ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ εὐρεθῆ ἢ ἄξιος, ἢ ἀνάξιος. » Ὁ δοκῶν ἔσταναι βλεπέτω μὴ πέσῃ « (ἁ Κορ. ι'). Ἡγοῦν, ὅστις λέγει ὅτι στέκεται στερεὸς, ὡς προσέχη μὴ κρημνισθῆ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ΄.

°Οτι ὁ Χριστιανὸς δὲν πρέπει νὰ ἀπερνᾷ τὸν καιρὸν ταυ εἰς μάτην.

1. °Οποῖος ἀφίνει τὸν καιρὸν τοῦ καὶ ἀπερνᾷ ματαιῶς χωρὶς κανένα ψυχικὸν κέρδος, εἶναι ὁ ἀφρονέστατος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου. °Η ζωὴ μας ἐδῶ εἶναι πολλὰ ὀλίγη, καὶ πᾶσα στιγμή τῆς ζωῆς μας εἶναι πολυτίμητος· καὶ ἡμεῖς τὴν ἀφίνομεν καὶ περνᾷ ὡσάν νὰ μὴ εἴχε νὰ τελειώσῃ ποτὲ, ἢ ὡσάν νὰ μὴ ἔχωμεν νὰ κάμωμεν τίποτε.

2. °Αν ἓνας ἄνθρωπος κολασμένος ἤθελεν ἔχει μίαν μόνην στιγμὴν ἀπὸ τὸν χρόνον τὸν ὅποιον ἐγὼ βραταῖως ἐξοδιάζω, τάχα τί μετάνοιαν ἤθελε κάμει διὰ τὰς ἁμαρτίας του; καὶ ἐγὼ τὸν ἀφίνω καὶ περνᾷ ματαιῶς; Εἰς πᾶσαν στιγμὴν τῆς ζωῆς ἤμπορῶ νὰ κερδήσω μίαν αἰώνιον μακαριότητα, καὶ ἐγὼ τὴν χάνω ματαιῶς.

3. Βαβοὺ τῆς ἀγνωσίας μας. °Οταν θέλωμεν νὰ πλουτήσωμεν, δὲν ἀφίνομεν νὰ μᾶς ἀπεράσῃ μηδὲ ὁ ἐλάχιστος χρόνος, καὶ μόνον διὰ τὴν σωτηρίαν μας τὸν ἀφίνομεν καὶ ὑπάγει χωρὶς κέρδος. Δὲν λέγεται, ὄχι, ἡμέραι εὐτυχίας ἐκείνη, εἰς τὴν ὁποίαν αὐξάνομεν τοὺς θησαυροὺς μας, ἢ λαμβάνομεν τιμὰς καὶ ἀξίας, ἀλλ' ἐκείνη μόνη εἰς τὴν ὁποίαν ἐργαζόμεθα τὸ ἀγαθόν, καὶ εὐχαριστεῖται ὁ Θεός. Πᾶν μας ἔργον ἄς γίνεταί εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ μὲ τέτραν καρδίαν καὶ συλλογισμὸν νὰ ἐργαζώμεθα, ὥστε, ἂν τύχη κανεὶς καὶ μᾶς ἔρωτήσῃ, τί ἐργαζόμεθα; νὰ εἴμεθα ἑτοιμοὶ νὰ τὸν ἀποκριθῶμεν, λέγοντες

°Εργαζόμεθα διὰ τὸν Θεόν, καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν μας.

4. Στοχασθῆτε λοιπὸν ὅτι ὄλος ἐκεῖνος ὁ καιρὸς τὸν ὅποιον δὲν ἐμεταχειρίσθητε διὰ τὸν Θεόν, καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν σας, εἶναι ὄλος χαμένος. Αποφασίσατε ἀπὸ τῶρα καὶ ἔμπροσθεν νὰ μὴ ἀφήσετε καὶ ἀπεράσῃ εἰς μάτην μηδὲ τὸ ἐλάχιστον μέρος τοῦ χρόνου, ἀλλ' ὄλον νὰ τὸν ἐξοδεύετε εἰς δόξαν Θεοῦ, καὶ σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σας.

Ὁὐκ ἔδωκεν ἀνεσιν οὐδενὶ ἁμαρτάνειν, λέγει ὁ Σειράχ (Κεφ. 16), ἤγουν ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωσε τὸν καιρὸν διὰ τὴν σωτηρίαν μας, καὶ ὄχι νὰ τὸν ἀπερνοῦμεν εἰς τὰς ματαιότητάς τοῦ κόσμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ΄.

Περὶ Χάριτος.

1. °Η Χάρις εἶναι δύο λογῶν, ἄλλη φωτιστικὴ, καὶ ἄλλη ἀγιαστικὴ. Φωτιστικὴ εἶναι ἐκείνη, ἥτις φωτίζει τὸν νοῦν μας, καὶ κινεῖ τὴν θέλησίν μας νὰ πράξῃ τὸ ἀγαθόν. Αὕτη εἶναι ἡ τελειωτικὴ τοῦ ἀνθρώπινου αὐτεξουσίου. Καὶ εἶναι ἀναγκαία, διότι χωρὶς αὐτὴν δὲν ἤμποροῦμεν μήτε νὰ ἀρχίσωμεν, μήτε νὰ τελειώσωμεν κανένα ἀγαθὸν ἔργον. Ἀγιαστικὴ Χάρις εἶναι ἓνα θεῖον δῶρον διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ ὅποιον ὁ Θεὸς χαρίζει εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ τὴν σωτηρίαν του, καὶ τὸν ἀποτελεῖ ὠραῖον, πλούσιον, περίδλεπτον, καὶ τέκνον Θεοῦ, καὶ κληρονόμον τῆς βασιλείας του. Εἶναι καὶ αὕτη ἀναγκαιοτάτη εἰς τὸν Χριστιανόν. Διότι χωρὶς αὐτὴν δὲν ἤμπορεῖ νὰ

γείνην ἐπιάριστος τῷ Θεῷ διὰ τὴν ὁποίαν ἔχομεν νὰ εἰ-
ποῦμεν τὴν ὥραν.

2. Ἡ Χάρις ἡ ἀριστική ἀπεργάζεται τὸν ἄνθρωπον ὡραῖον· καὶ τοῦτο εἶναι φανερὸν. Ὁ Θεὸς εἶναι ὅλος ὥρα· ὅτις· νόποιος μετέχει τοῦ Θεοῦ μετέχει ἀπὸ μίαν ἀκροσ ὡ-
ραιότητά. Γίνεται λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος ὡραῖος μετὰ τὴν τοιαύ-
την Χάριν διὰ τὸ πρωτότυπον, μετὰ τὸ ὁποῖον συμμορφώνε-
ται. Κοινωνοὶ θείας φύσεως, γράφει Πέτρος ὁ Ἀπόστολος
(β'. Ἐπιστ. Πέτρ. Κεφ. α'). Ὡστε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἰς
τὸν Θεὸν εἶναι κατὰ φύσιν, ἐρχεται νὰ γείνη εἰς πᾶν ἄν-
θρωπον κατὰ Χάριν καὶ κατὰ συμβεβηκός.

3. Ἡ Χάρις αὕτη ἀποτελεῖ τὸν ἄνθρωπον ὅχι μόνον ὡραῖον, ἀλλὰ καὶ πλούσιον. Ἐὰ ὅρη, τὰ ἐπιπλά γεν-
νοῦσι τὸ χρυσίον, ἐξωθεν εἶναι γυμνότατα ἀπὸ πᾶν φυτὸν
καὶ χόρτον. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὴν θεϊαν Χάριν γίνεται
καὶ πλούσιος ὁμοῦ καὶ ὡραῖος. Αὕτη εἶναι ἐκείνη ἡ ἐπαγ-
γελία, τὴν ὁποίαν ἔταξεν ὁ Θεὸς νὰ χαρίσῃ εἰς τὰς ψυ-
χάς μας. Ἐὰ μέγιστα ἡμῶν καὶ τίμια ἐπαγγέλματα δε-
διώρηται, γράφει ὁ Κυριότατος (β'. Πέτρ. α.).

4. Ἡ Χάρις αὕτη ἀνεβάζει τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς
μίαν ἀκραν ἀξίαν· καὶ τοῦτο φανερόν. Ὅτι δι' αὐτῆς γί-
νεται Υἱὸς Θεοῦ κατὰ Χάριν. «Ἐδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν
ἵνα τέκνα Θεοῦ γενέσθαι.» (Ἰωάν. α.) διότι ἡ Χάρις εἶναι
ἕνας θεϊκὸς σπόρος, καὶ κατὰ τὸν σπόρον γίνεται καὶ ὁ
καρπός. «Πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ ἁμαρτίαν οὐ
ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει.» (α' Ἰωάν. γ').
Αὕτη εἶναι ἐκείνη ἡ δόξα, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Κύριός μας
Ἰησοῦς Χριστὸς ἐμίλησεν εἰς τὴν ἐσχάτην του διδασχῆν.
Πατέρ, τὴν δόξαν, ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκάς αὐτοῖς (Ἰωάν.

13'). Ἦγουν, τὴν τιμὴν καὶ ἀξίαν, τὴν ὁποίαν μοῦ ἔδω-
σες, τὴν ἐμετάδωσα εἰς τοὺς ἔσοι μὲς πιστεύουν. Ἀρρονή-
στατοι ἁμαρτωλοὶ, οἵτινες διὰ μίαν πρόσκαιρον ἡδονὴν
ἀλλάζετε μίαν τοιαύτην ἐξοχωτάτην ἀξίαν.

5. Περίσλεπτος καὶ θαυμαστός ὁ σιθριακὸς γίνεται
μετὰ τὴν τὴν ἁγιωτάτην Χάριν. Ἐνὰς λεπρόστατος ἄν-
θρωπος, καὶ ἀπὸ τὰ τέρατα ἀσχημότερος, ἀν τύχη νὰ ἔ-
χη ταύτην τὴν Χάριν, ὑπερέχει εἰς τὴν ἀξίαν ὅλους τοὺς
Βασιλεῖς τοῦτου τοῦ κόσμου. Ὡς καὶ τοὺς ἰδίους Ἀγγί-
λους ἀράγει νὰ πρὸν θαυμάζουσιν. Ἀρρονεὶς λοιπὸν εἶναι οἱ
λέγοντες, ὅτι δὲν ἔχω ἄλλο πρᾶγμα, παρὰ τὸν Θεόν. Ἐ-
χοῦσι τὸν Θεόν, καὶ λογιάζουσι νὰ εἶναι πτωχοί. Πτωχοὶ
εἶναι οἱ πανάθλιοι ἁμαρτωλοὶ, καὶ ὅς εἶναι καὶ πλούσιοι
ὑπὲρ πάντας, ὅτι ὑστεροῦνται τῆς τοιαύτης αὐραίνου Χά-
ριτος.

6. Οἱ ἅγιοι πάντες διὰ νὰ στεριώσουν, καὶ νὰ ἀυ-
ξήσουν ταύτην τὴν Χάριν, ἄρηναν καὶ κόσμον καὶ τὰ ἐν
κόσμῳ, καὶ ἔστρεβαν εἰς τὰς ἐρήμοις μετὰ σκληραγωγίας
καὶ γυμνασίας. Ὁ ἴδιος Χριστὸς, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ
Θεοῦ, διὰ νὰ μᾶς κάμῃ ἀξίους τῆς τοιαύτης Χάριτος, κο-
πιάζει ἐδῶ εἰς τὸν κόσμον, καὶ δίδει τὸν ἐκτόνον του εἰς
θάνατον, καὶ ὁ κόσμος δὲν λογιάζει ταύτην τὴν Χάριν διὰ
οὐδέ τι ποτε; Καὶ ποῖος ἀράγει νὰ πλανᾷται; ὁ Χριστὸς. ἢ
ὁ κόσμος; Ὡς ἀμωτλήτη Χάρις· καὶ πῶς δὲν γνωρίζεσαι
ἀπὸ τοὺς ἄνθρώπους; Μετὰ δίκαιον τρόπον ἐπαρκαπνεῖτο καὶ
ἐκεῖνος ὁ πολύτλας Ἰωβ, καὶ ἔλεγεν. «Οὐκ οἶδε βροτῶς
τὸ τίμημα αὐτῆς, ἢ γουν, δὲν καταλαμβάνει ὁ ἄνθρω-
πος τὴν τιμὴν καὶ ἀξίαν τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ΄.

Περὶ τῆς χρήσεως τῆς Χάριτος.

1. Πᾶσαν μίαν παραμικρὰν Χάριν τὴν ὁποίαν ἔχομεν, μᾶς τὴν ἀγόρασεν ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός μετὰ τὸ ἴδιόν του αἷμα. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν βάνῃ εἰς τὸν νοῦν τοῦ τὸν ἀγαθὸν λογισμὸν, ὅστις τοῦ ἐρχεται ἀπὸ τὸν Θεόν· ὅταν ἀντιστέκεται εἰς τὴν ἔμπνευσιν καὶ εἰς τὸν φωτισμὸν τοῦ Θεοῦ, ὅστις τὸν ὁδηγεῖ εἰς τὸ νὰ πράξῃ τὰ ἀγαθὰ· βεβαίως καταπατεῖ τὸ δεσποτικὸν αἷμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐργάζεται ἀνίσχυρον καὶ ἀνωφελῆ τὸν καρπὸν, ὅστις δωρεῖται διὰ τοῦ ἀγνάντου πάθους τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

2. Ἡμεῖς εἴμεθα χρεῶσται νὰ εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεόν, ὄχι μόνον διὰ τὰς χάριτας, τὰς ὁποίας ἔλαβον καὶ καθ' ἡμέραν λαμβάνομεν ἀπὸ αὐτὸν ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείναις ἀκόμῃ, τὰς ὁποίας ἤθελε νὰ μᾶς δώσῃ, ἂν δὲν τὰς ἀπεστρεφόμεθα. Ὁ ἥλιος λάμπει, καὶ ἡμεῖς κλειόμεν τὰ ὄμματα, ἀπὸ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ εὐχαριστήσωμεν τὸ φῶς του; Τὸ ὄλον στίχει εἰς ἡμᾶς, νὰ θελήσωμεν νὰ ἀνοίξωμεν τὰ ὄμματα μας νὰ φωτισθῶμεν, διὰ νὰ περιπατῶμεν τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν, καὶ νὰ πράττωμεν τὰ συμφέροντα.

3. Ἄραγε πόσαις φοραῖς μᾶς ἐφώτισεν ὁ Θεὸς διὰ νὰ πράξωμεν ἔργα ἀγαθὰ, καὶ ἡμεῖς δὲν ἠθελήσαμεν; Μεγάλῃ μωρία. Νὰ εἴμεθα τόσον καιρὸν μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ νὰ μὴ λαμβάνωμεν κανένα καρπὸν. Νὰ μᾶς φοβερίζῃ ὁ Θεὸς μετὰ τόσα

παραδείγματα, καὶ ἡμεῖς νὰ μένωμεν ἀδιόρθωτοι. Ἄς στοχασθοῦμεν ὅμως καλὰ, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἓνας δανειστής, ὅστις ἂν δὲν μᾶς βιάζῃ εἰδῶ νὰ πληρώσωμεν τὸ χρέος, τὸ ὁποῖον τοῦ χρεωστοῦμεν, θέλει μᾶς τὸ ζητήσῃ μετὰ τόκους βαρυτάτους ἄχρις ἐσχάτου ὁβολοῦ.

4. Εὐχαριστήσατε τὸν Θεὸν διὰ ὅλας τὰς χάριτας, τὰς ὁποίας σᾶς ἐδώκεν καὶ ζητήσατε συγχώρησιν, διότι ἐστάθητε ἀχάριστοι. Ἀκούετε τον ὅταν σᾶς φωτίζη, καὶ σᾶς ὁμιλῇ εἰς τὴν καρδίαν· καὶ φοβηθῆτε, ὅτι ἂν δὲν τοῦ ὑπακούσητε, θέλει σᾶς ἀποστραφῆ παντελῶς.

Ὡ ἐδόθη πολὺ, πολὺ καὶ ζητηθήσεται παρὰ αὐτοῦ (Λουκ. ιβ΄.), ἤτοι, ὅστις ἔλαβε περισσοτέραν χάριν ἀπὸ τὸν Θεόν, ἔχει νὰ δώσῃ καὶ περισσότερον λογαριασμὸν δι' αὐτήν. Μετὰ τὴν χάριν ἡ κρίσις· εἶπεν ὁ Μέγας Βασιλεὺς ἡγουν ὕστερα ἀπὸ τὴν χάριν, τὴν ὁποίαν ἔλαβες Χριστιανέ ἀπὸ τὸν Θεόν, θέλεις ἔλθει εἰς ἐξέτασιν πῶς τὴν ἐμεταχειρίσθης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ΄.

Περὶ τῆς Θείας Ἱερουργίας.

1. Ἡ Λειτουργία εἶναι μία ἀνάμνησις τοῦ πάθους τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Γίνεται πάντοτε εἰς τὰς ἐκκλησίας ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔγινε μίαν φορὰν ἐπάνω εἰς τὸν Γολγοθᾶν. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχομεν χρέος νὰ ἀναφέρωμεν εἰς τὸν Θεὸν μίαν ἀνάλογον τιμὴν κατὰ τὴν ἀπειρον μεγαλειότητα, τὴν ὁποίαν ἔχει. Ἀλλὰ τοῦτο εἶ-

ναι αδύνατον. Διότι αν τοῦ προ σφέρωμεν ἄλλα τὰ κτίσμα-
τα, δὴν ἔχουν ἀναλογίαν κατὰ τὴν ἀξίαν του, καθὼς εἶ-
πεν ὁ Προφήτης. Ἐν τίνι καταλάβω τὸν Κύριον; ἤγουν,
τί ἀξίον ἤμπορῶ νὰ προσφέρω εἰς τὸν Θεόν; Ἄλλο δῶρον
δὲν εἶναι ἀξίον δι' αὐτὸν παρὰ αὐτὸς ὁ ἴδιος Θεός. Ὅταν
ἐγὼ θυσιάζω τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα,
τότε τοῦ ἀναφέρω ἀνάλογον τιμὴν καὶ δὲσιν ἐπιθρομῶ νὰ
τοῦ δώσω.

2. Ἡμεῖς παροργίζομεν τὸν Θεὸν καθ' ἑκάστην
ῥωραν, καὶ τὸν ἀτιμάζομεν μὲ τὰς ἁμαρτίας μας, καὶ ἔ-
χομεν χρέος νὰ τοῦ ἀποδώσωμεν τὴν τιμὴν. Οὕτω θεῶν
ἡ θεία Δικαιοσύνη. Ἀπόδος μοι ὅπερ ὀφείλεις ἤγουν, ἀ-
πόδος μοι τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν μοῦ ἐσῆκώσας. Ἀλλὰ τί
ἤμπορεῖ νὰ κάμῃ τὴν ἰκανοποίησιν, ἐνῶ τὸ πρόσωπον τὸ
ὁποῖον ἀτιμάσαμεν εἶναι Θεῶν καὶ ἀπειρον; Δὲν ἀρκοῦσι
νὰ τοῦ θυσιάσω μήτε ἄλλα τὰ ζῶα τοῦ κόσμου, μήτε τοὺς
υἱούς μου, καθὼς ἔκαμεν ὁ Ἀβραάμ. Τὰ ἁμαρτήματα μου,
χρειάζονται μίαν ἀπειρον θυσίαν, καθὼς εἶναι ἡ θυσία
τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἐπάνω εἰς τὸ θυ-
σιαστήριον. Αὐτὸς ὁ γλυκὺς Ἰησοῦς στέκεται ἕτοιμος.
ὡς ἀμὲρ ἀμωμος, νὰ δεχθῇ πάλιν θάνατον, διὰ νὰ κάμῃ
τὸν ἐξιλασμὸν τῶν ἁμαρτιῶν μας ἔμπροσθεν εἰς τὸν Πα-
τέρα τοῦ τὸν Οὐράνιον.

3. Ο θάνατος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔστις ἔγινεν
ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν, ἐστάθη μία καθόλου αἰτία νὰ θά-
νατώσῃ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ,
ἣτις ἀποτελεῖται καθ' ἑκάστην εἰς τὸ θυσιαστήριον, γίνε-
ται ἕνας ἐξιλασμός διὰ καθέναν μερικὸν ἄνθρωπον. Ἡγουν,
εἰς τὴν ἱεράν λειτουργίαν αὐτὸς πάλιν ἔρχεται νὰ ἀπο-

θάναθ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦτου καὶ ἐκείνου. Πῶς ἤμπο-
ροῦμεν λοιπὸν νὰ ἰκανοποιήσωμεν τὴν θεῶν δικαιοσύνην,
αν δὲν παραστήσωμεν ἔμπροσθεν τῆς τὰ πάθη τοῦ Ἰησοῦ
Χριστοῦ; Ὅλα τὰ μαρτύρια τῶν ἀρίων, ἄλλα αἱ θλίψεις
τῶν θλιβομένων, καὶ ἀσκήσεις τῶν ἀσκητῶν δὲν ἔχουσι
δύναμιν νὰ ἐξαλείψουν μηδὲ τὸ πικραμικρὸν μας ἁμαρ-
τήμα.

4. Βεβαίωστα ὁ Θεὸς δὲν ὑπέβρινε τὴν ἁμαρ-
τίας τοῦ κόσμου, ἀνίσως καὶ δὲν ἔβλεπεν εἰς πᾶσαν πό-
λιν καὶ ἄωραν, νὰ χύνεται τὸ αἷμα τοῦ υἱοῦ ἐπάνω εἰς
τὰ θυσιαστήρια. Ἄν αἱ ἁμαρτίαι μας βοῶσιν ἐκδικήσιν,
τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ θεῶν ἔλεος. Καὶ τοῦτο εἶναι
ἐλεῖνο; τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ Ἀπόστολος. Ἐν παντὶ ἐπλου-
τίσθητε ἐν αὐτῷ ἤγουν, μὲ τὸ μέσον τοῦ Χριστοῦ ἐπλου-
τίσθητε, καὶ ἠμπορεῖτε νὰ πληρῶντε πᾶν χρέος καὶ βάρ-
ρος, τὸ ὁποῖον ἔχετε.

5. Ὅταν στεκώμασθε νὰ ἀκούσωμεν τὴν θεῶν
μυσταγωγίαν, ἐκείνην τὴν ἰδίαν ῥωραν ὁ Χριστὸς, παριστά-
νει εἰς τὸν Πατέρα του τὰς δεήσεις τοῦ ἱερέως, καὶ ὅταν
θυσιάζεται ἀπὸ τὸν ἱερέα, δείχνει τὰς πληγὰς του, καὶ
ὡσάν ὑπερασπιστὴς μας ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν, καθὼς
λέγει ὁ Ἀπόστολος. Σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς
προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ Θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ
ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν (Ἐβρ. ζ'). Διότι ὁ Χριστὸς
εἶναι ὁ μόνος μεσίτης ἀνάμεσα εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοὺς
ἀνθρώπους. Καὶ τοῦτο ὁ Ἀπόστολος μᾶς τὸ διδάσκει λέ-
γων (α' Τιμόθ. β'). Ἐἷς Θεός, εἷς καὶ μεσίτης Θεοῦ
καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ δοὺς ἑαυτὸν
ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων. Τότε λοιπὸν μὲ πολὺ θάρρος

ἤμποροῦμεν νὰ ζητήσωμεν πᾶν ψυχωφελές ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ τὸ ἔχομεν βεβαίωτάτα· διότι δὲν παρακαλοῦμεν μοναχοὶ μας, ἀλλ' ὁμοῦ μὲ τὸν Χριστὸν τὸν μεσίτην μας, ὅστις εἶναι ἴσος μὲ τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα.

6. Στοχασθῆτε τῶρα ἔσοι δὲν στέκεσθε μὲ εὐλάβειαν. Ὄταν ὁ Χριστὸς παρακαλῆ τὸν πατέρα του εἰς βοήθειαν καὶ μὲ τὴν γλῶσσάν του καὶ μὲ τὸ ἴδιόν του αἷμα, εἶναι δίκαιον καὶ εὐλογον ἡμεῖς νὰ ὁμιλοῦμεν, καὶ μὲ τὰς ἀταξίας μας νὰ συγχύζωμεν τὰς δεήσεις τους. Ποῖος κατάδικος περιγελαῖ καὶ ἀτακτεῖ ἦταν ἡ διαφεντευτής του δημηγορῆ εἰς τὸν κριτὴν διὰ τὴν σωτηρίαν του; Δὲν βλέπετε πῶς στέκονται οἱ κατάδικοι μὲ τὰ γόνατα εἰς τὴν γῆν καὶ μὲ τὰ δάκρυα εἰς τὰ ὄμματα; διὰ τί δὲν κἀμνομεν τὸ ἴδιον καὶ ἡμεῖς εἰς τὰς Ἐκκλησίας; Ὁ ἱερεὺς, ὅστις θυσιάζει τὸν ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ, εἶναι καὶ αὐτὸς ἕνας κοινὸς πρέσβυς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ καθενὸς ξεχωριστὰ, ὅστις τὸν παραστέκεται, καὶ τὸν ἀκούει καὶ τὸν βάνει μεσίτην εἰς τὸν Θεόν, διὰ τὴν σωτηρίαν του. Πρέπει λοιπὸν καὶ ἡμεῖς μὲ εὐλάβειαν καὶ ταπεινώσειν τῆς καρδίας μας νὰ τὸν ἀκούωμεν, διὰ νὰ τρυγῶμεν τὸν καρπὸν τοῦ Μυστηρίου, δηλαδή τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν μας.

7. Ἄς ὑπάγωμεν τὸ λοιπὸν εἰς τὰς ἱεράς ἐκκλησίας, καὶ ἄς στέκωμεν μὲ εὐλάβειαν εἰς τὸ Μυστήριον, καὶ ἄς ἐνώσωμεν τὴν γνώμην μας μὲ τὴν γνώμην τοῦ ἱερέως, διὰ νὰ θυσιάζωμεν ὁμοῦ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ· ἢ νὰ εἰπῶ καλῆτερα, ἄς ἐνώσωμεν τὴν καρδίαν μας μὲ τὴν καρδίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ τὰς προσφέρωμεν καὶ τὰς δύο ὁμοῦ εἰς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα τὸν ἐν τοῖς οὐρα-

8. Ἐγὼ ὅταν ὑπάγω εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, μὲ ἄλλον σκοπὸν δὲν ὑπάγω, παρὰ διὰ νὰ ἀποδώσω τὴν τιμὴν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν μὲ τὰς ἁμαρτίας μου τοῦ ἐσῆκωσα. Δεύτερον, νὰ τὸν εὐχαριστήσω εἰς τὰς ἀμέτρους χάριτας, τὰς ὁποίας μοῦ ἔδωσε καὶ καθ' ἑκάστην μοῦ δίδει. Τρίτον, νὰ ἐξιλεύσω τὴν θείαν του Δικαιοσύνην. Καὶ τέταρτον, νὰ τὸν παρακαλέσω διὰ τὰς ἁμαρτίας μου. Μεγάλῃ ἐντροπῇ εἶναι, εἰς τὰ παλάτια τῶν ἀρχόντων νὰ συναρέχωμεν, καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ νὰ μὴ προστρέχωμεν.

9. Ἀποφασίσατε μιᾶ φορᾶ νὰ συντρέχετε τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ παραστέκεσθε καθημέραν εἰς τὴν θείαν μυσταγωγίαν μὲ εὐλάβειαν. Καὶ ὅταν ἦσθε εἰς τὴν ἱερὰν Λειτουργίαν, νὰ λογιάζετε ὅτι στέκεσθε εἰς τὸν Γολγοθᾶν καὶ παραστέκεσθε τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐν παντὶ τόπω θυμίαμα προσάγεται τῷ ὀνόματί μου, καὶ θυσία καθαρὰ (Μαλ. α΄.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ΄.

Περὶ τῆς χρήσεως τῶν Μυστηρίων.

1. Τὰ Μυστήρια εἶναι ποταμοί, διὰ τῶν ὁποίων κοινωνοῦμεν τοῦ δεσποτικοῦ αἵματος καὶ σώματος· εἶναι αἱ πηγαὶ ὅλων τῶν χαρίτων, αἵτινες ἀναγκαίως συντρέχουσι διὰ τὴν σωτηρίαν μας. Ὅποιος δὲν τὰ μεταχειρίζεται καθὼς πρέπει, ἐργάζεται ἀνωφελῆ τὴν δύναμιν.

τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀδύνατον τὴν σωτηρίαν του.

2. Τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ κάμνει εἰς τὴν ψυχὴν μας τόσα ἀποτελέσματα, ὅσα καὶ ἡ κοινὴ βρωσις εἰς τὸ σῶμα· δηλαδή, τρέφει τὴν ψυχὴν, τὴν αὐξάνει, τὴν δυναμώνει, τὴν φωτίζει, καὶ τὴν εὐφραίνει. Διὰ τί λοιπὸν τώρα νὰ μὴ ἐργάζεται ταῦτα τὰ ἀποτελέσματα; Τόσαι ἐξομολογήσεις, καὶ γὰρ μὴ γίνεται κάμνεια διόρθωσις; Εἰσέρχεται ὁ Χριστὸς εἰς τὴν καρδίαν μας, καὶ πάλιν καὶ πολλάκις, καὶ νὰ μὴ μᾶς ἀρίστη κάμνιαν σφραγίδα τῆς θεϊκῆς του ἀγάπης, ἢ κάμνιαν ἀκτῖνα τῆς θεϊκῆς δόξης;

3. Τὸ αἷτιον εἶναι, διότι τὸν λαμβάνομεν ἀναξίως. Ἡ πονηρά μας διάθεσις μᾶς κάμνει νὰ χάνωμεν τοὺς καρπούς τῶν Μυστηρίων. Τὰ Μυστήρια δὲν ἐνεργοῦσιν ἐλευθερίως ἢ ἀναγκασίως, καθὼς αἱ φυσικαὶ τῶν πραγμάτων αἰτίαι, ἀλλ' ἐνεργοῦσι κατὰ τὴν διάθεσιν μας. Τὸ πῦρ εἰς τὸν χόρτον ἔχει εὐλίγη θερμότητα διὰ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ χόρτου. Τὸ πῦρ εἰς τὸν σιδήρον ἔχει μεγάλην θερμότητα διὰ τὴν δυνάμιν τοῦ σιδήρου· οὕτω καὶ τὰ Ἰμυστήρια εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὴν διάθεσιν τῶν δέχοντων καθὼς καὶ τὴν χαίριν τῶν Μυστηρίων. Ἐκεῖ ὅπου πλεονάζει ἡ εὐλαβία, πλεονάζει καὶ ἡ χάρις τῶν Μυστηρίων. Ὁ Χριστὸς εἰς τὴν πατρίδα του δὲν ἐπραττε θαύματα. Οὐκ ἠδύνατο ἐκεῖ οὐδεμίαν δύναμιν ποιῆσαι (Μάρκ. 5'). Διότι δὲν εἶχον καλὴν διάθεσιν εἰς τὸν Χριστόν. Δὲν ἐπίστευον. Διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν (Ματ. 13').

4. Ὡς πλησιάζομεν λοιπὸν εἰς τὰ Μυστήρια, καθὼς μᾶς προσκαλεῖ ὁ Διάκονος, μετὰ φόβου Θεοῦ, καὶ

πίστεως, καὶ ἀγάπης. Ὅποιος λαμβάνει τὰ Μυστήρια χωρὶς φόβον καὶ λύπην καὶ μῖσος τῶν ἁμαρτιῶν του, κρίμα ὁ τιοῦτος ἐσθίει καὶ πίνει, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος· καὶ ὡσὰν νὰ εἴπῃ κάποις καθαρώτερα, σαρκόνεται τὴν ἀπώλειάν του καὶ θανατώνεται. Οὐκί λοιπὸν τόσον εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἀναξίως μεταλαμβάνουσιν, ὅσον καὶ εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι γεύονται ἀπὸ μίαν Πνευματικὴν τράπεζαν καὶ θείαν, καὶ πάλιν ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰ σαρκικά.

5. Στοχάσου Χριστιανὲ τὴν αἰτίαν, ἣτις σοῦ ἐργάζεται ἀνίσχυρον τὴν ἐξομολόγησιν καὶ τὰ Μυστήρια. Κατ' ἀκόμη τὴν διάθεσιν τῆς καρδίας σου, μὲ τὴν ὁποίαν πλησιάζεις εἰς τὰ ἅγια· καὶ φοβήσου πολλὰ, ἂν δὲν γίνεταί, καθὼς πρέπει. «Δοκιμάζέτω ἄνθρωπος ἑαυτὸν, ἢ καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω» (ἀ. Κορ. 14.)· ἤγουν, ὁ ἄνθρωπος πρῶτον ἀς δοκιμάσῃ καλῶς τὸν ἑαυτὸν του, ἂν εἶναι ἀξίος, καὶ τότε ἀς λάβῃ τὰ ἄχραντα Μυστήρια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ΄.

Περὶ Ἐλεημοσύνης

Ὡ πόσον εἴμεθα χρεῖως νὰ εὐεργετῶμεν τοῖς πτωχοῖς δι' ἀγάπην Χριστοῦ, ὅστις μᾶς τοὺς ἄρτους ἐδώκε εἰς τὸν κόσμον ἀντὶ τοῦ ἑαυτοῦ του. Ὁ Χριστὸς, ὅστις εἶναι εἰς τὸ Μυστήριον τῆς εὐχαριστίας, διὰ νὰ δέχεται τὰς

προσευχάς μας, και να μας αντιδίξη την πνευματικήν τροφήν, ὁ ἴδιος εἶναι και εἰς τὸ πρόσωπον τῶν πτωχῶν, διὰ νὰ μᾶς παρακινήσῃ εἰς συμπάθειαν, και νὰ τρέφεται και αὐτὸς ἀπὸ ἡμᾶς μὲ τὴν ἐλεημοσύνην. Καλότυχος, ὅστις ἐλαεῖ τὸν Χριστὸν, και παναθλίος, ὅστις τὸν ἀπὸστρέφεται.

2. Ἡμεῖς τρέφομεν τὰ ἄλογα ζῶα, και τὸν Χριστὸν τὸν ἀφίνομεν νὰ πεινάσῃ; τί συνέδησῆς εἶναι αὐτῆς; Ὅτι και ἂν χαρίζομεν εἰς τοὺς πλουσίους και ἄρχοντας, τὸ ἔχομεν ὅλον χαμένον· και ὅτι χαρίζομεν τοῦ Θεοῦ, δὲν φοβούμεθα νὰ τὸ χάσωμεν. Ὁ Χριστὸς ἀνταποδίδει τὸ κεφάλαιον μὲ τόκον, και πληρῶνει ἄχρις ἑνὸς ποτηρίου ὕδατος, και ἡμεῖς δίδομεν ἐκεῖ, ἔπου δὲν ἐλπίζομεν νὰ λάβωμεν; Λί μέθαι καὶ ἀσωτεῖα; ἐκατάφθειραν οἴκους πολλοὺς· ἡ ἐλεημοσύνη ποτὲ κἀνένα δὲν ἐπτώχωνεν. Ὅς δίδωσι πτωχοῖς, οὐκ ἐνδεθθήσεται (Παροι. κή.). Ἡ θεία Γραφή ὀνομάζει τὴν ἐλεημοσύνην σπῆρον· Ὁ ποῖος λοιπὸν σπείρει τὸν σπῆρον, δὲν τὸν ρίπτει διὰ νὰ τὸν χάσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν πολυπλασιάσῃ· οὕτω και ὁ ποῖος δίδει εἰς τὸν πτωχόν, δὲν χάνει τὸ ἐδικόν του, ἀλλὰ τὸ φέρει εἰς αὐξάνειν.

3. Ὁ Θεὸς εἶπεν (Ἀγγ. β'). Ἐμὸν ἐστὶ τὸ ἀργύριον, και ἐμὸν ἐστὶ τὸ χρυσίον· Ὅλος λοιπὸν ὁ πλοῦτος εἶναι τοῦ Θεοῦ, και ὅσοι τὸν ἔχουσι δὲν ὀνομάζονται κύριοι τοῦ πλοῦτου, ἀλλ' οἰκονόμοι και κυβερνῆται, νὰ τὴν οἰκονομοῦσι κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ Θεοῦ, καθὼς λέγει Πέτρος ὁ Ἀπόστολος: Ἐκαστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος Θεοῦ (ἀ Πέτρ. δ'). Ὅποῖος λοιπὸν τὸν ἐξοδιάζει μόνον εἰς τὰς ὀρέξεις του, ἀδικεῖ και

τὸν Θεὸν τὸν δεσπότην τοῦ πλοῦτου και τοὺς πτωχοὺς. Ἀδικεῖ τὸν Θεόν, διότι τοῦ ἀρπάζει τὴν ἐξουσίαν, τὴν ὅπου ποῖαν ἔχει εἰς τὸν πλοῦτον. Ἀδικεῖ τοὺς πτωχοὺς, διότι τοὺς στερεῖ ἀπὸ τῆς φυσικῆς των τροφῆς. Ὅστε ὅποῖος δὲν ἐλαεῖ τὸν πτωχόν, ἀρπάζει και ἀπὸ τὸν Θεόν τὴν ἐξουσίαν, και ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς τὸ ἐδικόν των.

4. Χρεωστούμεθα λοιπὸν νὰ ἐλαοῦμεν τοὺς πένητας, πρῶτον διὰ τὴν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ, ὅστις εἶναι Κύριος τοῦ πλοῦτου· δευτέρον διὰ τὸν μισθὸν τὸν ὅποιον μᾶς ἔταξε νὰ μᾶς δώσῃ. Οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως ἔχουσι νὰ κριθοῦν διὰ τὴν ἐλεημοσύνην. Πῶς θέλουσι ἀποκριθῆ οἱ κακοὶ πλοῦτοι τότε, δταν οἱ πτωχοὶ θέλωσι τοὺς ἐγκαλέσει; Ὅταν ὁ Χριστὸς τοὺς ὀνειδίσῃ, και ἀποδιώξῃ (Ματ. κί.); Πορεύεσθε οἱ κκτηραμένοι εἰς τὸν πῦρ τὸ αἰώνιον. Ὅτι ἐπεινάσα και δὲν μοῦ ἐδώσατε νὰ φάγω· ἤμην γυμνός, και δὲν μὲ ἐνδύσατε. Μία ἀνελεῖμων καρδία δείχνει σημεῖον ἀποδοκιμασίας. Και μία ψυχὴ ἐλεήμων δείχνει, ὅτι εἶναι προωρισμένη διὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Και τί ἔχει νὰ μᾶς εἴπῃ ὁ Χριστὸς ὅταν εἴῃ τὰ φορέματά μας ἐπάνω του, και τὸν ἄρτον μας και τὸ ἀργύριον εἰς τὰς χεῖρας τῶν πτωχῶν; Βεβαιότατα θέλομεν στήθῃ ἔμπροσθέν τοι μὲ περισσότερον θάρρος, διότι ἔχομεν βοηθοὺς και τοὺς πτωχοὺς, τοὺς ὁποῖους ἐλεήσαμεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ΄.

Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ κάμνη τις ἑλεημοσύνην.

1. Ἀπὸ τρία σημεῖα γνωρίζεται ὁ ἐλεήμων ἄνθρωπος, ἀπὸ τὸ χέρι, ἀπὸ τὸ πρόσωπον, καὶ ἀπὸ τὸ ὄμματι. Ἀπὸ τὸ χέρι, ὅταν τὸ ἔχη ἐλεύθερον. Ἀπὸ τὸ πρόσωπον, ὅταν τὸ ἔχη χαρούμενον. Καὶ ἀπὸ τὸ ὄμματι, ὅταν τὸ ὑψῶν εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ αὕτη εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ ἐλεήμονος.

2. Τὸ χέρι πρέπει νὰ εἶναι ἐλεύθερον, νὰ χαρίζῃ κατὰ τὴν χρείαν τῶν δεομένων. Ἐἴ γῆ ὅταν εἶναι ξηρὰ δὲν χορταίνει μὲ ὀλίγας σταλαγματίαις. Οὕτω καὶ ὁ πολλὰ ἐνδεὴς δὲν ἀναπαύεται μὲ ἓνα μόνον ἀργύριον. Ἡμεῖς ὅταν ζητοῦμεν ἔλεος ἀπὸ τὸν Θεόν, πάντοτε πλούσιον τὸ γυρεύομεν. Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου (Ψαλ. ν'). Καὶ ἡμεῖς κατὰ ἰμῖναι τοῦ Θεοῦ πλούσιον πρέπει νὰ τὸ δίδωμεν εἰς τοὺς πτωχοὺς.

Δὲν πρέπει νὰ προφασίζώμεθα ὅτι δὲν ἔχομεν. Ἡ πτωχὴ ἢ χήρα δύο λεπτά ἔδωσεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπαινέθη ἀπὸ τὸν Χριστὸν περισσότερο ἀπὸ τοὺς πλουσίους (Μάρκ. ιβ'). Διάβρυπτε πεινῶντι τὸν ἄρτον σου, λέγει ὁ Θεός (Ἠσαΐ. ιη'). Ἡγουν, ἂν ἔχῃς καὶ ἓνα μόνον ἄρτον καὶ δὲν ἠμπορῆς νὰ τὸν δώσης ὅλον, δὸς τὸν μισόν. Δὲν πρέπει νὰ λέγωμεν εἰς τοὺς πτωχοὺς. Ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, ὁ Θεὸς νὰ σᾶς δώσῃ (Ἰακ. β'). Διότι ὁ Θεὸς τοὺς πέμπει εἰς ἡμᾶς, καὶ ἂν τοὺς πέμψωμεν ὀπίσω, καταφρονοῦμεν τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ. Δυνατὸς εἶ-

ναι ὁ Θεὸς νὰ τοὺς ἐλεήσῃ, ἀλλὰ θέλει νὰ προέρχεται τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ ἡμᾶς, διὰ νὰ λαμβάνωμεν ἀπ' αὐτὸν τὸν μισθόν. Ἐδύνατο ὁ Θεὸς νὰ θρέψῃ τὸν Δαυιδῆλ εἰς τὸν λαόν, ἀλλ' ἠθέλησε μὲ τὸ μίσον τοῦ Ἀβδακούμ. (Δαν. ιδ').

3. Τὸ πρόσωπον πρέπει νὰ εἶναι χαρούμενον. Ἐν πάσῃ δόσει ἐλαρώσον τὸ πρόσωπόν σου (Σειρ. λβ'). Ἡγουν, νὰ ἐλεῆς τὸν πτωχὸν μὲ χαρούμενον πρόσωπον. Ἐλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός (β'. Κορ. ις'). Ὁ ἐλεήμων πρέπει νὰ χαίρεται ὅταν ἐλεῆ, διὰ νὰ δείχνῃ, ὅτι περισσότερο λαμβάνει ἀπὸ τὸν πτωχόν, παρὰ ὅτι δίδει. Ἰδοὺ ἓνα οὐδὲν, καὶ αποκτᾷ βασιλείαν οὐράνιον. Ἦν ἐλεημοσύνην πρέπει νὰ τὴν κάμνωμεν καὶ εἰς καλοὺς καὶ εἰς κακοὺς. Ἡ ἀρετὴ δὲν κυττάζει ποτὲ τὴν ἀξίαν, ἀλλὰ τὴν ἐνδειαν. Ὁ Χριστὸς εἰς τὴν ἔρημον ἔθρεψε καὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς (Ματθ. ιδ'). ὅτι ἐπέβλεψεν εἰς τὴν πεινῶντων, καὶ ὄχι εἰς τὴν κακίαν. Ὅταν ἐλεοῦμεν πτωχοὺς καὶ ἀγαθοὺς, μιμούμεθα τὸν οὐράνιον μας Πατέρα, ὅστις βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, καὶ ἀνοίγει τὴν χεῖρά του καὶ ἐμπιπλᾷ πᾶν ζῶον εὐδοκίας.

4. Ὅταν ἐλεοῦμεν τὸν πτωχόν, χρειάζεται νὰ ὑψῶμεν τὸ ὄμματι μας εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ νὰ στοχαζώμεθα ὅτι τὸν ἐλεοῦμεν δι' ἀγάπην Θεοῦ. Γνωθὶ τίνα ποιεῖς, λέγει ἡ Σοφία (Σειρά. ιβ'). Ἡγουν, καταλαμβάνε καλά, ὅτι τὴν ἐλεημοσύνην, τὴν ὁποίαν δίδετε εἰς τὸ χέρι τοῦ πτωχοῦ, τὴν δίδετε εἰς τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ. Ὁ πτωχὸς ἀπλόνει τὸ χέρι, καὶ ὁ Θεὸς τὴν λαμβάνει εἰς τὸν οὐρανόν. Ὁ Χριστὸς μᾶς ἔδωκε τὸ παράδειγμα, ὅταν ἔθρεψε τὰς πέντε χιλιάδας εἰς τὴν ἔρημον, νὰ κυττάζωμεν εἰς τὸν οὐρανόν. Ἀναβλέψας, λέγει, εἰς τὸν οὐρανόν (Λουκ. θ'). Ἄν ἐκαταλάβανες, Χριστιανέ, ποῖος εἶναι

ἐκεῖνος, ὅστις σοῦ λέγει. Δός μοι ὕδωρ ποιεῖν· ἐσὺ ἤθελες τοῦ ζητήσαι, καὶ ἔδωκεν ἄν σοι ὕδωρ ζῶν, ἥτοι τὴν μακαριότητα (Ἰωάν. δ'). Ὅταν λοιπὸν βλέπῃς τὸν πτωχὸν, στοχάσου ὅτι εἶναι ὁ Χριστὸς μεταμορφωμένος εἰς ἐκεῖνον τὸ σχῆμα, καὶ ἔρχεται καὶ σοῦ ζητεῖ, μὴ ἔχων χρεῖαν ἀπὸ τινά, διὰ τὴν σοῦ χάριση τὴν βασιλείαν του.

5. Μακάριος ὁ συνιὼν ἐπὶ πτωχὸν καὶ πένητα (Ψαλ. μ'). ἤγουν, καλότυχος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις γνωρίζει τὸν Χριστὸν ὑποκάτω εἰς τὸ φόρεμα τοῦ πτωχοῦ. Μακάριος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις γνωρίζει τὴν φωνὴν τοῦ πτωχοῦ, ὡς φωνὴν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ χέρι τοῦ πτωχοῦ, ὡς χέρι Χριστοῦ. Ἐν ἡμέρᾳ πανηρέᾳ ῥύσεται αὐτόν· καὶ εἰς τὸν παρόντα εἶον καὶ εἰς τὸν μέλλοντα θέλει τοῦ εἶναι βοηθός.

6. Ἡ ἐλεημοσύνη δὲν πρέπει νὰ γίνεται ἀπὸ φυσικὴν ἀγάπην, καθὼς καὶ εἰς τοὺς ἐθνικοὺς συμβαίνει, καὶ ληστὰς· ἀλλὰ περισσότερον διὰ Χριστιανικὴν ἀγάπην, καὶ διὰ τὸν Θεόν. Δὲν εἶναι τὸ ὅμοιον νὰ ἐλεῇ τις καὶ συγγενεῖς καὶ πτωχοὺς. Ὅποιος ἐλεεῖ τὸν συγγενῆ του, κάμνει τὸ ἔλεος διὰ ἀγάπην φυσικὴν, καὶ διὰ τὴν συγγένειαν· ὁ δὲ ἐλεῶν τὸν πτωχὸν, πράττει τὸ ἔλεος δι' ἀγάπην Θεοῦ. Ὁ ἐλεῶν τὸν συγγενῆ, ἐλεεῖ τὸν ἑαυτὸν του· ὁ δὲ ἐλεῶν τὸν πτωχὸν, ἐλεεῖ τὸν Χριστὸν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ πτωχοῦ.

7. Στοχασθῆτε ἂν πράττετε τὸ ἔλεος κατὰ τὴν χρεῖαν τῶν πτωχῶν, καὶ ἂν τὸ δίδετε μετὰ πάσης ψυχῆς καὶ καρδίας δι' ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ πλησίον. Καὶ ἂν δὲν τὸ ἐνεργῆτε μὲ τέτοιον τρόπον, διορθώσατε τὸν ἑαυτὸν σας, διὰ νὰ μὴ χάνετε τὸν μισθόν σας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Περὶ Σκανδάλου.

1. Σκάνδαλον δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ νὰ δώσῃς ἀφορμὴν γὰρ πῆσῃ τινὰς εἰς ἀμαρτίαν. Τρεῖς εἶναι αἱ ἀφορμαί, ἀπὸ τὰς ὁποίας προξενεῖται τὸ σκάνδαλον. Πρώτη εἶναι τὸ κακὸν παράδειγμα. Δευτέρα ἡ κακὴ συμβουλὴ καὶ αἱ κακαὶ ὁμιλίαι. Τρίτη ἡ καταρρόνησις τῆς ἀρετῆς.

2. Τὸ κακὸν παράδειγμα ἐρρίψεν εἰς τὸν Ἄδην περισσότερας ψυχὰς, παρὰ ὅσας ἔσωσαν ὅλοι οἱ Δίκαιοι καὶ Ἅγιοι ἄνθρωποι. Ἄν ὁ Ἄδης ἀνοίγετο, μετὰ βίας εὐρίσκετο μία ψυχὴ νὰ μὴ εἴπῃ, ὁ δεῖνας, ἢ ἡ δεῖνα μὲ ἐβλάσεν. Ἀλλοίμονον εἰς ἐμέ· καὶ τί λόγον ἔχω νὰ δώσω; Ἦδὲ προστάζει νὰ ἀγαπῶ τοὺς ἐχθροὺς μου, καὶ διὰ τί νὰ κολάζω τὰς ψυχὰς, αἱ ὁποῖαι δὲν μου ἔπταισαν;

3. Ὅποιος θέλει νὰ ἀμαρτάνῃ, εἶναι ἐξουσιαστὴς εἰς τὸν ἑαυτὸν του ὡς κόρη ὅ,τι θέλει, μόνον καὶ ὡς μὴ δίδῃ κακὸν παράδειγμα εἰς τοὺς ἄλλους. Ἡ κρυφὴ ἀμαρτία βλάπτει μόνον ἐκεῖνον, ὅστις τὴν πράττει, ἀλλ' ἡ κοινὴ ἀμαρτία βλάπτει τοὺς πάντας. Ὅποιος φαρμακώσῃ τὸ πηγᾶδι του, βλάπτει μόνον τοὺς οἰκιακοὺς του, ἀλλ' ἐκεῖνος, ὅστις φαρμακώνει τὴν βρύσιν τῆς πόλεως, φαρμακώνει ὅλην τὴν πόλιν.

4. Τὰ κακὰ καὶ ἀσχημα λόγια εἶναι χειρότερα ἀπὸ τὸ κακὸν παράδειγμα. Τὸ κακὸν παράδειγμα εἶναι ὡσαν ἢ σφραγὶς εἰς τὸ χέρι, ἀλλ' ὅταν συντρέξῃ ὁμοῦ καὶ ὁ λόγος, ἐντυπώνει ἐντελῶς τὸ κακὸν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκούοντων. Αἱ κακαὶ ὁμιλίαι φθείρουσιν ἤθη

χρηστὰ, εἶπεν ὁ Ἀπόστολος (ἀ. Κορ. ιβ').

Ὁ Χριστὸς δὲν εἶπεν. Οὐαὶ τῷ κόσμῳ, ἀλλοίμονον εἰς τὸν κόσμον, δηλαδή, ἀλλοίμονον εἰς τοὺς τυράννους, καὶ εἰς ἐκείνους, οἵτινες κατατρέχουσι τοὺς πιστοὺς, διότι ἠμποροῦσι νὰ πέμψουν πολλοὺς μάρτυρας εἰς τὴν φυλακίαν τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' εἶπεν (Ματθ. ιη). Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων, διότι τὰ σκάνδαλα πέμπουσι πολλοὺς εἰς τὸν Ἅδην.

5. Οὐαὶ ὄχι μόνον εἰς τὸν κόσμον, ἀλλ' οὐαὶ καὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται (Ματθ. ιη). Ἐνας, ὅστις προξενεῖ σκάνδαλον εἶναι ἓνας διάβολος μεταμορφωμένος εἰς σχῆμα ἀνθρώπου. Ὡς τὸς ὠνόμασε τὸν Πέτρον ὁ Κύριος (Ματθ. ις). Ὑπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ, ἔτι σκάνδαλόν μου εἶ. Ἴδὼ σὰς παράκαλῶ νὰ στοχασθῆτε ὀλίγον. Ὁ Χριστὸς τὸν Ἰσκαριώτη, τοῦτον, μὲ ὄλην τὴν κακίαν, τὸν ὠνόμασε φίλον. Ἐταῖρος ἐφ' ᾧ παρῆς (Ματθ. κς). Τὸν Ἡρώδη μὲ ὄλης τοῦ τῆς μοιχείας τὸν ὠνόμασεν ὀλώπεικα. Εἶπατε τῇ ὀλώπεικα ταύτῃ (Λουκ. ιγ). Τὸς Φαρισαίους μὲ ὄλην των τὴν ὑπερηφάνειαν τοὺς ὠνόμασεν ὄφεις. Ὅφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν (Ματθ. κγ)· καὶ εἰς ἄλλον τόπον ὠσεὶ διάβολου. Ἡμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ Διαβόλου ἐστέ (Ἰωάν. η)· καὶ ἄλλοῦ· γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς. Ἀλλὰ τὸν Πέτρον ὄχι πονηρὸν, ὄχι ὄφιν, ὄχι διάβολον, ἀλλὰ Σατανᾶν, ὅστις εἶναι ὁ πρῶτος τῶν διαβόλων. Ὑπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ. Καὶ διὰ τί; ὅτι σκάνδαλόν μου εἶ. Ἄν στοχασθοῦμεν καταλεπτῶς τὸ σκάνδαλον τοῦ Πέτρον, τὸ εὐρίσκουμεν νὰ τὸ ἔκαμεν ἀπὸ ἀπλότητα, ἀπὸ ἀγνωσίαν καὶ ὅτι ἐρρόντιζε περισσότερο τὰ ἀνθρώπινα παρὰ τὰ Θεῖα. Ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ

τὰ τῶν ἀνθρώπων. Ἠγάπα τὸν Χριστὸν πολλὰ καὶ τὸν ἐσυμβούλευε νὰ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν σταυρὸν. Ἠλέως σοι Κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο· καὶ ὅμως ὁ Χριστὸς, ὅστις πρότερον εἶχε τὸν μακαρίσει, Μακάριος εἶ Σίμων Βᾶρ Ἰωνᾶ· ἀπὸ τὸ κατὰ ἀγνοίαν τοῦτο σκάνδαλον τὸν ἀπαδιώχνη ἀφ' ἑαυτοῦ, καθὼς καλὸν διάβολον εἰς τὴν ἔρημον. Ὑπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ (Ματθ. δ'). Πῶς θέλουσιν ὀνομασθῆ ὀλιπὸν ἔμπροσθεν εἰς τὸν Θεὸν ὅσοι προξενοῦσιν ἀληθινὰ καὶ θεληματικὰ σκάνδαλα, καὶ ὄχι ἀπὸ ἀγνοίαν, ἀλλ' ἀπὸ κακίαν; Βεβαιότατα μὴδὲ διάβολοι εἶναι ἀξίον νὰ ὀνομασθοῦσιν, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς διαβόλους χειρότεροι, δηλαδή συναγωγίον τοῦ Σατανᾶ, καθὼς ὁ Ἰωάννης τοὺς ὀνομάζει εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν (Κεφ. β').

6. Νὰ εἰποῦμεν τὴν ἀλήθειαν, ἓνας διάβολος δὲν ἠμπορεῖ νὰ δώσῃ ἀμέσως κακὸν παράδειγμα εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἄρα γε εὐρίσκεται κανεὶς νὰ εἴπῃ, ὅτι ὁ διάβολος μὲ ἐσυμβούλευσε νὰ κάμω τὸ ταῦδε ἁμάρτημα; Ὁχι βέβαια. Ὅτι ὁ διάβολος μὴτε ἔχει γλῶσσαν, μὴτε ἠμπορεῖ νὰ φωνῆ. Αὐτὸς ἀλλέως δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὀμιλήσῃ, παρὰ καθὼς ὀμίλησεν εἰς τοὺς προπάτοράς μας μὲ τὴν γλῶσσαν τοῦ ὄφειος. Καὶ τέτοιοι εἶναι ὅσοι σκανδαλίζουσι τοὺς ἄλλους ἢ μὲ λόγον, ἢ μὲ ἔργον. Εἶ·αι μεταμορφωμένοι εἰς μορφήν ἀνθρωπίνην, καὶ ἀπὸ διαβόλους χειρότεροι, ὥστε δὲν εὐρίσκονται ἄλλοι ὅμοιοί των μέσα εἰς τὸν Ἅδην. Ἀνάμεσα εἰς τοὺς λύκους ὁ χειρότερος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις μεταμορφώνεται εἰς σχῆμα κύνος, καὶ ἐμβαίνει μέσα εἰς τὰ πρόβατα, καὶ κατ' ὀλίγον ὀλίγον τὰ προξενεῖ τὴν ἀπώλειαν. Οὗτοι εἶναι οἱ ἐξαλείφοντες τοὺς Χριστιανικοὺς χαρακτῆρας ἀπὸ τοὺς ἀκάθους, καὶ ἀπλοῦς, καὶ ἀρπάζοντες ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Χριστοῦ ἐκείνας τὰς

ψυχάς, τὰς ἐποίας μὲ πολὺν ἴδρωτα τὰς ἀπόκτησε. Μία ψυχὴ ἀξίζει τόσον, ἔσαν ἀξίζει ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ· καὶ αὐτοὶ μὲ τὸ κακὸν των παραδείγμα τὴν ἀρπαζουσιν ἀπὸ τὰς χερτὰς του· ἀρὰ γε πῶς θέλουσιν ἀποκριθῆ εἰς τὸ φοβερὸν του κριτήριον; Ὁ Χριστὸς διὰ μίαν ψυχὴν ἔλαβε σάρκα, ἔγεινε δοῦλος, πτωχὸς, ἐκοπίασε τούτους χρόνους, ἐκαταδέχθη ὀνειδισμοὺς, καὶ ὕβριτας, καὶ τελευταῖον θάνατον σταυρικόν. Καὶ εἰς Χριστιανὲ μὲ τὸ σκάνδαλον σου παραδείγμα καὶ τὸν λόγον νὰ τοῦ ἀρπαζῆ; ἀπὸ τὰ χεῖρά του τὸ τέτοιον ἀκριβὸν ἀπόκτημα; Ὁ Θεὸς ἀποθνήσκει, διὰ νὰ τὴν ζωοποιήσῃ, καὶ ἐστὶ τὴν φονεύεις; καὶ καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος. Ἀπολεῖται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφός, διὸ οὗ ὁ Χριστὸς ἀπέθανε (ἀ. Κορ. 11);

7. Ὁ Χριστὸς ἔταν ἐξέπνευσεν εἰς τὸν σταυρὸν, τότε ἐγέννησε τὴν ἐκκλησίαν μὲ ὅλας ὁμοῦ τὰς ψυχάς, διὰ νὰ γένη κληρονόμος τῆς βασιλείας του· διὰ τὴ ὁποῖον· παραίμα καὶ ὁ ἱερεὺς Αὐγουστίνος ὀνομάζει τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, θάλαμον τῆς ἀποικιούσης. Τότε ἐχάρη ὁ οὐρανὸς, καὶ ἐπανηγύρισε μὲ ὄλους τοὺς μακαρίους Ἀγγέλους. Ἀγαλλιᾶσθη καὶ ὁ αἰδῖος πατήρ μὲ τὸν ἀγαπητόν του υἱόν· καὶ εἰς, Χριστιανὲ, τὸν τέτοιον κληρονόμον τοῦ Θεοῦ ἐπιχειρίζεσαι νὰ τὸν φονεύσῃς, καὶ νὰ τὸν ῥίψῃς εἰς τὸ βάρβαρον τοῦ ἀδου μὲ τὰς κακὰς σου πράξεις;

8. Ἀκούω ὅτι ἡ θεία δικαιοσύνη θέλει κρίνει χωρὶς ἔλεος ἐκεῖνον, ὅστις ἠμπορεῖ καὶ δὲν ἐλεεῖ τὸν πλησίον του. Ἡ κρίσις ἀνίλεως τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος (Ἰάκ. 6). Τώρα τί κρίσις θέλει γένη διὰ ἐκεῖνον, ὅστις ὄχι μόνον δὲν ἐλεεῖ τὸν πλησίον του, ἀλλὰ καὶ μὲ πολλὰς ἀπάτας καὶ δόλους τὸν σύρνει εἰς τὰ κακὰ, καὶ τὸν κάμνει νὰ ἁμαρτάνῃ θανασίμως;

9. Ὡς ἅγιοι ἀρχιερεῖς, ὧ ποιμένες τοῦ λαοῦ, καὶ ἄρχοντες, τοὺς ὁποίους σὰς ἔβαλεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ νὰ διδάσκατε τὸν λαόν του καὶ μὲ τὸν λόγον σας καὶ μὲ τὰ ἔργα σας. Ἦτον καλῆτερα νὰ σὰς ἔλειπεν αὐτὴ ἡ βπιστασία, παρὰ νὰ εἶδτε παραμικρὸν σκάνδαλον εἰς τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ θανατόνετε, διὸ οὗ Χριστὸς ἀπέθανεν. Ὁ Θεὸς σὰς ἔβαλε νὰ ἦσθε τὸ φῶς ἐπάνω εἰς τὴν λυχνίαν. Ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου, καὶ νὰ λάμπη τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα (Ματθ. 5). Δηλαδὴ διὰ νὰ φντίζετε τοὺς ἄλλους, νὰ περιπατοῦσι τὴν ἀληθινὴν καὶ βασιλικὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ· καὶ διὰ τί νὰ γίνεσθε σκότος, νὰ τοὺς τυφλώνετε; Ὁ Χριστὸς εἶπεν. Εἰ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστί, τὸ σκότος πόσον; Δηλαδὴ, ἀν ἐσὺ, ὅστις εἶσαι τὸ φῶς, καὶ ὁ ἥλιος τῶν Χριστιανῶν, γίνεσαι σκότος, πόσον ἀρὰ γε σκότος θέλεις προξενήσῃ εἰς τὸν λαόν τοῦ Θεοῦ; Δὲν ἀκούετε τί λέγει ὁ Ἀπόστολος; Ἀμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν εἰς Θεὸν ἁμαρτάνετε (ἀ Κορ. 11). Ἦγουν, ἀν εἶδτε ἀφορμὴν καὶ ἁμαρτάνουσιν οἱ ἄλλοι, ἁμαρτάνετε εἰς Θεόν.

10. Ὡς πατέρες καὶ μητέρες ὅσοι δὲν ζῆτε Χριστιανικὰ· ἦτον καλῆτερα νὰ μὴ ἦσαν γεννημένα τὰ παιδία σας εἰς τὸν κόσμον. Ἐσεῖς δὲν τοὺς ἐδώκατε τὴν ζωὴν, καὶ διὰ τί νὰ τοὺς προξενήτε θάνατον; καὶ ἕνα θάνατον ὅστις τέλος δὲν ἔχει; Ὡς ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ; ὧ δεσπόται; ὧ αὐθένται;

Τί πρέπει λοιπὸν νὰ κάμωμεν; Ἄς κάμωμεν καθὼς μᾶς ἐρμηνεύει ὁ Ἀπόστολος, νὰ ἐνδυθῶμεν τὸν Χριστόν. Ἐνδυσώμεθα τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Καὶ ποι-

ον ἀράγε νὰ εἶναι τὸ φόρεμα τοῦ Χριστοῦ; Τὸ φόρεμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, τὸ πνεῦμά του, ἡ ὁδὸς του, ἡ διδασκαλία του· καὶ ὅποιος ἐνδύνεται τὸ τέτοιον φόρεμα, ζωγραφίζει τὸν Χριστὸν εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Ἄς ἐνδυθοῦμεν λοιπὸν τὸν Χριστὸν, ἡγουν, τὴν εἰκόνά του, τὸν χαρακτήρα του, διὰ νὰ μᾶς ἴδωσιν καὶ οἱ ἄλλοι, νὰ ἐνθυμηθοῦσι τὸν Χριστὸν. Πρέπει γὰρ δώσωμεν τὸ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς ἄλλους, καθὼς ὁ Χριστὸς μᾶς τὸ ἔδωκε. Τὸ καλὸν παράδειγμα προξενεῖ ζωὴν αἰώνιον, καθὼς τὸ κακὸν, αἰώνιον θάνατον. Ὁ αἴτιος τοῦ σκανδάλου εἶναι ὑπόχρεως εἰς ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἁμαρτήματα, τὰ ὅποια προξενεῖ τὸ κακὸν τοῦ παράδειγμα. Καλλίον εἶναι νὰ μὴ ᾔητον εἰς τὸν κόσμον ὁ αἴτιος τοῦ σκανδάλου.

Στοχασθῆτε ἂν κάμετε κανένα ἔργον, τὸ ὅποιον νὰ ἔφερε σκάνδαλον, καὶ ζητήσατε συγχώρησιν καὶ διὰ τὰ ἁμαρτήματά σας, καὶ διὰ τὰ ἁμαρτήματα ἐκείνου, εἰς τὸν ὅποιον ἐγένητε ἄφορμὴ νὰ σφάλῃ. Κακοβίβητος ἐγὼ μετὰ βίας ἤμπορῶ νὰ δώσω λογαριασμὸν διὰ τὰ ἁμαρτήματά μου, καὶ φορτόνομαι καὶ τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἄλλων;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Περὶ Ὑπομονῆς.

1. Ὁ πλοῦτος καὶ αἱ τρυφαὶ τοῦ κόσμου δὲν μᾶς κάμνουν νὰ εἴμεθα Χριστιανοί. Ἄν ᾔητον τοῦτο ἀληθές, δὲν ἔκαμνε χρεῖα νὰ ἔλθῃ Χριστιανικὴ ζωὴ. Ἐφθανε νὰ

ἀφήσῃ ὁ Θεὸς τὸν κόσμον εἰς τὰς τρυφὰς καὶ ἀναπαύσεις, καθὼς ᾔητον Ἡ ζωὴ τῶν πρώτων Χριστιανῶν εἶναι πάντα νὰ πάσχη καὶ ὅποιος δὲν ἀγαπᾷ τὴν τοιαύτην ζωὴν, ἄς ἀφήσῃ καὶ τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ.

2. Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ μᾶς διδάσκει. Μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες κλαίουσιν (Ματθ. ε'). Ἄλλοιμονον λοιπὸν εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι γελοῦσι καὶ χαίρονται. Αὕτη εἶναι διδασκαλία τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ δὲν σφάλλει ποτέ. Ὁ Χριστὸς ἠξίεῖται καλῶτατα ποῖα εἶναι ἡ ὁδός, ἣτις μᾶς φέρνει εἰς τὸν Παράδεισον, καὶ μᾶς τὴν ἐρμήνευσε νὰ τὴν περιπατῶμεν, διὰ νὰ σωθοῦμεν. Ἀγαπήσεις εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πολλοὶ, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν (Λουκ. ιγ'). Καὶ πάλιν, Πλατεῖα ἡ πύλη, καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδός ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν· ὅτι στενὴ ἡ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδός, ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν (Ματθ. ζ'). Δυστυχίστατοι ἄρα ἐκεῖνοι, οἵτινες θέλουσι πάντες νὰ εὐρίσκωνται εἰς τρυφὰς. Διότι ἡ εὐτυχία τοῦ Χριστιανοῦ εἶναι νὰ εὐρίσκειται εἰς πόνους καὶ δάκρυα.

3. Ἐκαμνε χρεῖα νὰ ἀποθάνῃ ὁ Χριστὸς ἐπ' αὐτὸν σταυρὸν διὰ νὰ εἰσελθῇ εἰς τὴν δόξαν του. Ὅλοι οἱ ἄγιοι ἀνοῖξαν τὰς πύλας τοῦ οὐρανοῦ μετ' ὑπομονῆς καὶ θλίψεις· καὶ διὰ τί ἡμεῖς νὰ μὴ ἔχωμεν ὑπομονὴν εἰς τὰ πάθη, τὰ ὅποια τὰ ἠγάπησε καὶ ὁ Χριστὸς, καὶ οἱ ἄγιοι; Ἡ ὑπομονὴ τῶν θλίψεων εἶναι τὸ σημεῖον τῶν ἐκλεκτῶν, καὶ ὅποιος δὲν τὰς ὑπορέει, δείχνει σημεῖον ἀποδοκιμασίας. Κάμνει χρεῖα νὰ παιδευθῇ καθεὶς ἢ εἰς τοῦτον τὸν κόσμον ἢ εἰς τὸν ἄλλον.

4. Ἐὐχαριστήσατε τὸν Θεὸν εἰς τοὺς πειρασμούς σας, καὶ παρακαλέσατέ τον νὰ σᾶς ὀνομαζῆται, νὰ τοὺς ὑ-

πομένετε μετὰ χαρᾶς διὰ τὴν οὐράνιον δόξαν. * Ὅστις οὖν
 » βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου,
 » οὐ δυναταί μου εἶναι μαθητής » (Λουκ. ιδ'). * Ἦγουν,
 ὅστις δὲν ἔχει πάντοτε τὰ πάθη καὶ τὸν θάνατον τοῦ Χρι-
 στοῦ εἰς τὰ ὀμμάτια του, καὶ ὑπομονὴν εἰς τὰς θλίψεις
 τοῦ κόσμου, καὶ νὰ μὴ τολοπιωρῇ καὶ τὸν ἑαυτὸν του, δὲν
 ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἀληθῆς μαθητής τοῦ Χριστοῦ (Ματθ. ι').

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'

Ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ὑποτάσσῃ
 τὴν θέλησίν του εἰς τὴν θέλησιν
 τοῦ Θεοῦ.

1. Ἡ μεγαλητέρα ἀρετὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ
 θέλῃ καὶ νὰ ἀγαπᾷ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θέλει ὁ Θεός.
 Καὶ τοῦτο εἶναι ἡ ἀγιότης, νὰ στέκεται πάντοτε εἰς τὴν
 θέλησιν τοῦ Θεοῦ. Οἱ ἅγιοι δὲν ἀγιάζονται μὲ ἄλλον
 τρόπον, παρὰ μὲ τὸ νὰ ἐνόησιν τὴν θέλησιν των μὲ τοῦ
 Θεοῦ τὴν θέλησιν. Ἄν ἔχωμεν ὅλας τὰς ἀρετάς, καὶ νὰ μᾶς
 λείπῃ αὕτη, δὲν εἴμεθα δοῦλοι ἀληθινοὶ τοῦ Θεοῦ.

2. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν εὐχαριστῆται εἰς ἐκεῖ-
 νο, τὸ ὁποῖον ὁ Θεός θέλει, ἐναντιόναται εἰς κάποιον
 τρόπον τὴν ἐξουσίαν τοῦ Θεοῦ. Ὅποιος λογιᾶζει ὅτι
 ὅσα γίνονται ἐδῶ εἰς τὸν κόσμον δὲν γίνονται καθίως
 πρέπει, εἶναι τὸ ἴδιον ὡσάν νὰ ἔλεγεν, ὁ Θεός δὲν εἶναι
 σοφός, δὲν ἔξεύρει τί ἐργάζεται καὶ δὲν εἶναι δεσπότης

τοῦ κόσμου. Ἡμεῖς πιστεύομεν καὶ ὁμολογοῦμεν, ὅτι
 τὰ πάντα προέρχονται ἀπὸ τὸν Θεόν, πλην τῆς ἀ-
 μαρτίας, ὁ Θεός εἶναι αὐτοσοφία, καὶ ἡ εὐταξία· πῶς
 λοιπὸν ὁ Θεός ἠμπορεῖ νὰ ἐργάζεται ἀτακτα καὶ χωρὶς
 σοφίαν;

3. Πᾶν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ὁ Θεός μᾶς πέμπει
 ἐδῶ εἰς τὸν κόσμον, μᾶς τὸ δίδει διὰ τὸ συμφέρον μας,
 καὶ διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην του. Ἄν ὁ ἴδιος Θεός
 ἤθελε λάβει σπαθὶ εἰς τὸ χέρι διὰ νὰ μὲ φονεύσῃ,
 εἶμαι βέβαιος ὅτι τὸ χέρι του ἤθελε κινηθῆ ἀπὸ πολ-
 λὴν του ἀγάπην. Καὶ διὰ τί νὰ φοβοῦμαι, καὶ νὰ
 μοῦ καταφοβῶμαι, ἠξέυρων ὅτι ἔχω τὸν Θεόν ὡς ἕνα
 πατέρα ὅστις μὲ ἀγαπᾷ, καὶ μοῦ θέλει τὸ καλὸν μου;

4. Τὸ λοιπὸν ἐγὼ ἄλλο δὲν θέλω, ἄλλο δὲν
 ἀγαπῶ, παρὰ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θέλει καὶ ἀγαπᾷ ὁ
 Θεός. Δὲν θέλω λυπηθῆ οὔτε ζημίαν, οὔτε πτωχείαν,
 οὔτε θάνατον, οὔτε μάστιγας, οὔτε ἄλλο κακόν, τὸ
 ὁποῖον νὰ μοῦ συνέβῃ· διότι ὅλα μοῦ ἐρχοῦνται ἀπὸ
 τὸν Θεόν, καὶ τὰ δέχομαι μετὰ χαρᾶς. Δὲν εἶναι
 δυστυχία ἡ πτωχεία ἐκείνη, ἣτις μοῦ συμβαίνει, ἀλλ'
 εὐτυχία καὶ πλουσιότης μου. Δὲν εἶναι θάνατος καὶ
 πληγαὶ ἐκείναι, τὰς ὁποίας μοῦ δίδει ὁ Θεός, ἀλλὰ
 ζωὴ, καὶ ἐλευθερία μου. Διότι ὅταν προέρχωνται ἀπὸ
 τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ, ἀλλάζουσι καὶ φύσιν καὶ ὄνομα.
 Ὅποιον πρᾶγμα ὁ κόσμος ὀνομάζει κακόν, δὲν εἶναι
 ἄλλο παρὰ ἀγαθόν καὶ ἕνα χάρισμα τοῦ Θεοῦ, ὅταν
 τὸ σοχασθῶμεν ἀπὸ μέρους τῆς προνοίας, καὶ τάξιως
 τοῦ Θεοῦ. Ὅταν σοῦ ἔλθῃ κάμμία δυστυχία, στοχά-

σου τὴν ἀρχὴν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν σοῦ ἦλθε, καὶ θέλει τὴν εὐτυχίαν.

5. Ὑποτάξατε τὴν θέλησίν σας εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ καὶ παρακαλέσατέ τον, νὰ γίνεταί πάντοτε τὸ θέλημά του εἰς ἑσᾶς. «Ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἐμπροσθέν σου.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣ΄.

Περὶ τῆς πρὸς Θεὸν ἐλπίδος.

1. Ὁ ἄνθρωπος ἐμπιστεύεται τὴν ζωὴν τῆς εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἰατροῦ, ὁ ναύκληρος εἰς ἕνα πλεοίμενον, ὁ τυφλὸς εἰς ἕνα παιδί, καὶ ἡμεῖς ἔχομεν ἀμφιβολίαν νὰ παραδώσωμεν τὴν ζωὴν μας εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ; Ὁ Θεὸς προνοεῖται καὶ τὰ μικρότατα ζῶσι, καὶ νὰ μὴ προνοεῖται τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους ἔκτισε κατὰ εἰκόνα του καὶ ὁμοίωσιν; Ὁ Θεὸς εὐεργετεῖ τοὺς ἀπίστοις, καὶ ἁμαρτωλοὺς, οἵτινες καθ' ἑκάστην βλασφημίαν τὸ ὄνομά του τὸ Ἅγιον, καὶ θέλει ἀφήσει ἀπὸ τὰς χεῖρας του τοὺς Χριστιανοὺς, οἵτινες τὸν ἀγαποῦσι καὶ καθ' ἑκάστην τὸν προσκυνοῦσιν;

2. Ἐγὼ ἐποίησα, καὶ ἐγὼ ἀνήσω, ἐγὼ ἀναλήψομαι καὶ σώσω ὑμᾶς, λέγει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου (Ἡσαΐα. μς'). Δηλαδή, ἐγὼ σᾶς ἔκτισα, καὶ ἐγὼ ἔχω τὴν φροντίδα σας. Ὁ τεχνίτης πάντοτε ἐπιμελεῖται τὸ ἔργον, τὸ ὅποσον ἐργάζεται μετὰ τὸ ἴδιόν του χέρι, καὶ ὁ ποιητὴς καὶ ἀρχιτέκτων τοῦ κόσμου νὰ μὴ φροντίζῃ τὰ ποιήματά του; Ὁ Θεὸς δὲν εἶναι μόνον

ποιητὴς μας, ἀλλὰ καὶ σωτὴρ μας. Μὴ φοβοῦ, ὅτι ἐλυτρωσάμην σε ἤγουν, ἔχει θαῦρος πολὺ εἰς ἐμέ, ὅτι ἐγὼ σὲ ἐλευθέρωσα ἀπὸ τὴν δουλείαν μετὰ τὸ ἴδιόν μου ἄημα. Βαβαὶ τῆς ἀμέτρου ἀγάπης καὶ ἀξίας, τὴν ὁποίαν μᾶς ἠξίωσεν ὁ Θεός. Ὄντε, ἂν ὁ Χριστὸς λέγεται ὄμμα τοῦ πατρὸς, ἡμεῖς εἴμεθα ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ του «Ὁ ἐπ'τόμιμος ὑμῶν, ὡς ὁ ἀπτόμιμος τῆς ἀκόρης τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ» (Ζαχ. 6'). Καὶ ποῖος ἄρα γινεῖ νὰ εἶναι τόσο ἀγνωστος, ὥστε νὰ μὴν ἐλπίζῃ εἰς ἕνα τέτοιον ἄδυσπότην σωτῆρα, καὶ παντοδύναμον;

3. Ὅλον μας τὸ πρᾶγμα καὶ τὸ εἶναι βεβαιότερα στρέψεται εἰς τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ, παρὰ εἰς τὸ ἐδῶν μας. Ἄς τὴν ἀφήσωμεν, καὶ ἄς κάρη, ὅτι θέλει. Αὐτὸς εἶναι ὁ φιλόστοργός μας πατήρ. Ἡ ἀγάπη, τὴν ὁποίαν ἔχει εἰς ἡμᾶς τὰ παιδιά του, τὸν παρακινεῖ νὰ τὰ ἐπιμελεῖται καὶ νὰ τὰ φροντίζῃ. Αὐτὸς μᾶς ἔταξε νὰ μᾶς προνοῖ μὴδὲ δύναται ποτὲ νὰ ψευθῇ. Ἐλπίσον ἐπὶ Κύριον, καὶ αὐτὸς σε διαθρέψει (Ψαλ. νδ'). Εὐκολώτερα παρέρχεται ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, παρὰ νὰ ἀφήσῃ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸ χέρι του ἐκείνους, οἵτινες ἐλπίζουσιν εἰς αὐτόν.

4. Ἐξετάσατε τὸν ἑαυτόν σας, ἂν ἔχετε βεβαίαν ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν. «Θεὸς μου εἶ σὺ, ἐν ταῖς χερσὶ σου οἱ κληροὶ μου (Ψαλ. λ'). «Πιστὸς ὁ ἀπαγαγεῖλάμενος, καὶ ἀεὶ ζῶν, καὶ οὐκ ἔστιν ὅς δύναται ἡμᾶς καταισχυῖναι,» λέγει ὁ Χρυσόστομος, ἤγουν, ἐκεῖνος, ὅστις μᾶς ἔταξε νὰ μᾶς φυλάττῃ, εἶναι πιστός,

καὶ πάντοτε ζῆ, καὶ δὲν ἤμπορεῖ κανεὶς ποτὲ νὰ μᾶς γελάσῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ΄.

Περὶ τῆς πρὸς Θεὸν Ἀγάπης.

1. Τόσον μᾶς ἠγάπησεν ὁ Θεός, ὥστε διὰ τὴν ἀγάπην μας ἔδωκεν εἰς θάνατον τὸν μονογενῆ του υἱόν. Ἄν εἶχε καὶ ἄλλο τιμιώτερον πρᾶγμα, βεβαιότατα τὸ ἔδιδε διὰ ἡμᾶς. Ἡμεῖς ἀγαπῶμεν ἐκεῖνον, ὅστις μᾶς κάμνει μίαν παραμικρὰν εὐεργεσίαν, καὶ τὸν Θεόν, ὅστις χύνει τὸ αἷμά του διὰ τὴν ἀγάπην μας, καὶ μᾶς εὐεργετεῖ καθ' ἡμέραν μὲ πλουσίας δωρεάς, διὰ τί νὰ μὴ τὸν ἀγαποῦμεν μὲ ὅλην μας τὴν ψυχὴν καὶ καρδίαν;

Ὁ Θεὸς μᾶς προστάττει νὰ τὸν ἀγαπῶμεν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας; καὶ μᾶς φαίνεται βαρεῖα αὕτη ἢ ἐντολὴ νὰ ἀγαπήσωμεν ἕνα πατέρα φιλόστοργον, καὶ μίαν ἀπειρον ὠραιότητά;

2. Ἡ ἀγάπη εἶναι δύο λογῶν. Ἡ πρώτη εἶναι, ὅταν ἀγαπῶμεν τὸ πρᾶγμα διὰ τὴν καλοσύνην του, καθὼς ὅταν ἀγαποῦμεν τοὺς ἀληθεῖς μας φίλους. Ἡ δευτέρα, ὅταν ἀγαπῶμεν τὸ πρᾶγμα διὰ τὸ συμφέρον μας, καθὼς ὅταν ἀγαπῶμεν τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν κόσμῳ. Καὶ αὕτη ἢ ἀγάπη εἶναι βλαβερὰ εἰς ἡμᾶς. Ὁ Θεός, ὅστις μᾶς προστάττει νὰ τὸν ἀγαπῶμεν περισσό-

τερον ἀπὸ πᾶν πρᾶγμα, θέλει νὰ τὸν ἀγαποῦμεν διὰ τὴν φυσικὴν του ἀγαθωσύνην, καὶ ὄχι διὰ τὸν μισθόν, τὸν ἑποῖον ἐλπίζομεν νὰ λάβωμεν παρ' αὐτοῦ. Ὁ οἰκαδεσπότης ὅταν τρέφῃ τὴν τροφὸν τοῦ παιδίου μὲ ἐξαιρέτα φαγητὰ τῆς τροπέζης τοῦ, δὲν τὸ κάμνει διὰ τὴν τροφὸν, ἀλλὰ διὰ τὸν υἱόν του. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν λέγεται κυρίως ἀγάπη ἢ τοιαύτη ἀγάπη.

3. Ὁ Θεός δὲν θέλει νὰ ἀγαπῶμεν τὰ κτίσματα περισσότερον ἀπὸ αὐτὸν, μηδὲ νὰ ἀναστηλόνωμεν εἰς τὴν καρδίαν μας νέους Θεούς, δηλαδὴ πλοῦτον, καὶ ἄλλας ἐπειθυμίας τοῦ κόσμου. Τὰ κτίσματα νὰ τὰ ἀγαπῶμεν διὰ τὸν Θεόν, δηλαδὴ ὡσὰν μέσα, τὰ ὁποῖα μᾶς φέρουσιν εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ὅταν ἀγαπῶμεν τὰ κτίσματα διὰ τὸν Θεόν, τότε ἀγαπῶμεν τὸν Θεόν περισσότερον ἀπὸ πᾶν πρᾶγμα τοῦ κόσμου. Ὅποιος ἀγαπᾷ τὸν ἰατρὸν διὰ τὴν υἰείαν του, ἀγαπᾷ τὴν υἰείαν του περισσότερον ἀπὸ τὸν ἰατρὸν. Οὕτω καὶ ὅποιος ἀγαπᾷ τὰ κτίσματα διὰ τὸν Θεόν, ἀγαπᾷ τὸν Θεόν μόνον. Καὶ τοῦτο εἶναι νὰ ἀγαπήσωμεν τὸν Θεόν ἐξ ὅλης μας ψυχῆς καὶ καρδίας.

4. Μεγάλην χάριν ἔχει ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅποιος ἀγαπᾷ τὸν Θεόν. Δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ ἀγαπήσῃ τὸ ἀγαθόν, ἂν δὲν γνωρίσῃ τὸ ἀγαθόν. Τὸ ὄμματιον τότε ἀγᾶλλεται τὸ κάλλος τοῦ ὄρατοῦ, ὅταν φωτισθῇ ἀπὸ τὸν ἥλιον· οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος τότε εὐφραίνεται τὸν Θεόν, ὅταν φωτισθῇ ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἄν καὶ οἱ δαίμονες ἠμποροῦσαν ποτὲ νὰ ἀγαπήσουν τὸν Θεόν, ἤθελαν γένει μακάριοι. Ἄν ἤθελαν λάβει ποτὲ ταύτην τὴν

χάριν καὶ οἱ κατὰδικοὶ τῆς κολάσεως νὰ ἀγαπήσουν τὸν Θεόν, ἤθελαν λογιᾶσαι τρυφὰς τὰ κολαστήρια, τὰ ὁποῖα πάσχουσιν. Ἡμεῖς μόνον ἤμποροῦμεν νὰ ἀγαπήσωμεν τὸν Θεόν, ἂν θελήσωμεν καὶ ἀλλοίμονον εἰς τὴν ἄνδρ' ἂν δὲν θελήσωμεν νὰ τὸν ἀγαπήσωμεν. Διότι μὲ τὴν θέλημά μας καταφρονοῦμεν τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκλέγομεν τὰ κολαστήρια.

5. Ξεριζώσατε ἀπὸ τὴν καρδίαν σας πᾶσαν ἄλλην ἀγάπην, ἥτις δὲν εἶναι διὰ τὸν Θεόν, καὶ προκρίνατε νὰ χάσετε ὅλον τὸν κόσμον, ἅντὸν εἴχετε εἰς τὴν ἐξουσίαν σας παρὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Διότι τοῦτο εἶναι νὰ ἀγαπήσῃ κανεὶς τὸν Θεόν περισσότερον ἀπὸ πᾶν πρᾶγμα.

« Ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμί » (ἀ Κορ. 13)
ἤγουν, ἂν δὲν ἀγαπῶ τὸν Θεόν, εἶμαι τὸ οὐδετίποτε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΙΒ

Περὶ τῆς πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν Ἀγάπης

1. Δὲν ἔχω μεγαλύτερον καὶ τιμιώτερον πρᾶγμα ἀπὸ τὴν ψυχὴν μου. Καὶ εἶναι φανερόν, διότι ἐστάθη ἡ ἐξαγορὰ τῆς ἡ ζωῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἐγὼ ἤμην ἄξιος διὰ τὸν Ἄδην· οἱ δαίμονες καὶ ὅλα τὰ κτίσματα ἐκράζαν ἐκδικήσιν κατ' ἐμοῦ διὰ τὰς ἁμαρτίας μου. Ὁ Χριστὸς δὲν ἔδωκεν ἀπόβασιν κανενός, παρὰ τῆς καρδίας του; ἥτις τοῦ ἐζήτησε τὴν σωτηρίαν

μου. Αὐτὸς ἀπὸ τὴν ἀγάπην του μὲ ἤλθεσε καὶ διὰ νὰ μὲ ἐξαγοράσῃ ἀπὸ τὴν δουλείαν τοῦ Διαβόλου, ἔχυσεν ὅλον του τὸ αἷμα. Ὡστε εἰάν δὲν ἤμην τοῦ Θεοῦ, ὅστις μὲ ἔκτισεν, ἤθελα εἶσθαι τοῦ Χριστοῦ, ὅστις μὲ ἔσωσε. Τὸ ὀλιγώτερον χρέος, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ τοῦ δώσω διὰ τὴν καλωσύνην, τὴν ὅποιαν μοῦ ἔκαμεν, εἶναι, νὰ τοῦ ὁμολογήσω χάριν. Καὶ ἂν δὲν ἤμπορῶ νὰ τοῦ δώσω τὴν ζωὴν μου διὰ τὴν ζωὴν του, πρέπει τὸ ὀλιγώτερον νὰ τὸν ἀγαπήσω, διότι μὲ ἠγάπησε.

2. Ἄν ρίψω εἰς τὸ σκυλί ὀλίγον ἄρτον, διὰ τοῦτο τὸ οὐδετίποτε μὲ ἀγαπᾷ, καὶ μὲ περιχαίρεται, καὶ ἐγὼ νὰ μὴ ἀγαπῶ τὸν Χριστὸν, ὅστις μοῦ ἔδωκεν ὅλον τοῦτο τὸ πολύτιμον αἷμα; ὅστις μὲ ἐπλούτισε μὲ ὅλους τοὺς θείλους θεσαυροὺς, καὶ μὲ ὅλα του τὰ οὐράνια χαρίσματα, καὶ ἐπίγεια; Τὸ σκυλί αἰσθάνεται τὴν εὐεργεσίαν τοῦ δεσπότου του, καὶ ἐγὼ νὰ μένω ἀναίσθητος εἰς τὰς εὐεργεσίας; Μάνθανε, ὦ ἀχαρίστε ψυχὴ μου, ὅτι χρέος σου ἀπὸ ἑνα οὐτιδανόν ζῶο. Καὶ ἂν τὸ παράδειγμα τοῦ ζώου δὲν σὲ διόρθώσῃ, εἶσαι ἀλογώτερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἀλογα ζῶα.

3. Ἡμεῖς ἀγαπῶμεν τοὺς φίλους μας μὲ τὴν εὐπερίσολην, καὶ τοὺς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰς χάριτας, τὰς ὁποίας μᾶς κήρυξαν καὶ τὸν Χριστὸν, τὸν ἀληθινόν μας φίλον καὶ εὐεργέτην, νὰ μὴ τὸν ἀγαπῶμεν; Δὲν ἔχομεν νὰ δεῖξωμεν ἄλλοῦ τὴν σκληρότητα καὶ ἀχαριστίαν τῆς καρδίας μας, παρὰ εἰς τὸν Χριστὸν; Καὶ πᾶς φίλος μας ἀπέθανε διὰ τὴν ἀγάπην μας;

4. Στοχάσου ἂν ἔχῃς ἀγάπην εἰς τὸν Χριστὸν διὰ τὰς εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας σοῦ ἔκαμε. Καὶ ἂν δὲν

ἔχης ἀγάπην, νὰ τὴν ζητήσῃς ἀπὸ τὸν ἴδιον Χριστόν· διότι δὲν ἠμποροῦμεν νὰ τὸν ἀγαπήσωμεν χωρὶς τῆς αὐτοῦ χάριτος.

Ὅστις οὐ φιλεῖ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἤτῳ ἀνέθεμα (ἀ' Κορινθ. ις'). Θυμωσιώτατα ὠμίλησεν ὁ Θεὸς Αὐγούστῖνος, λέγων. Ἐγὼ εἶμαι χρεώστης εἰς τὸν Θεόν νὰ τὸν ἀγαπῶ, διότι μὲ ἔπλασεν. Καὶ ἂν εἶμαι χρεώστης διὰ τοῦτο, τοῦ εἶμαι περισσότερο, διότι μὲ ἔσωσε. Καὶ ἀκόμη περισσότερο τοῦ εἶμαι χρεώστης, διότι μὲ ἔσωσε μὲ μίαν ὑπερβολικὴν τιμὴν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'.

Περὶ τῆς Ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον.

1. Ἐνας ἄνθρωπος, ὅστις δὲν ἀγαπᾷ τὸν πλησίον του, μηδὲ τὸν Θεόν ἀγαπᾷ. Ἄς εἶναι ἀγιώτατα τὰ ἔργα μας, ἂν δὲν ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς μας, δὲν μᾶς ὠφελοῦσι τίποτε. Ἄν παρὰδῶσωμεν καὶ τὴν ζωὴν μας εἰς θάνατον χωρὶς ἀγάπην, μένει ἀνωφελές τὸ μαρτύριον.

2. Ὁ Χριστὸς μᾶς εἶπεν. Αὕτη εἶναι ἡ ἐδική μου ἐντολή, νὰ ἀγαπᾶτε ἕνα τὸν ἄλλον, καθὼς ἐγὼ σᾶς ἠγάπησα. Ἐγὼ εἶμαι χρεώστης νὰ ἀγαπῶ τὸν Χριστόν, καὶ ἔσους ἀγαπᾷ ὁ Χριστὸς. Τὸ λοιπὸν πρέπει νὰ ἀγαπήσω ἑξάπαντος καὶ τὸν πλησίον μου, διότι τὸν ἀγαπᾷ καὶ ὁ Χριστὸς ὡς ἂν τὸν ἑαυτὸν του, καὶ περισσότερο ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του. Ἄν δὲν εὔρω ἄλλο ἄξιον

ἀγάπης εἰς τὸν πλησίον μου, μοῦ φθάνει τοῦτο μόνον νὰ τὸν ἀγαπήσω, διότι τὸν ἠγάπησεν ὁ Χριστὸς. Τοῦτο μὲ κάμνει χρεώστην νὰ τὸν ἀγαπῶ ἐκ καρδίας.

3. Ἄς ἄγε νὰ ἀγαπῶ τὸν πλησίον μου, καθὼς ὁ Χριστὸς μὲ ἠγάπησεν; καὶ διὰ τὴν ἀγάπην του νὰ δίδω τὸ πρᾶγμα μου καὶ τὴν ζωὴν μου; Ἀλλοίμιον εἰς ἐμέ· τέτοια ἀγάπη τώρα δὲν εὑρίσκεται εἰς τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν. Καὶ ὅμως τέτοια ἐστάθη ἡ ἀγάπη τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας μας.

4. Ἐροντῆσατε νὰ ἀγαπᾶτε ἐκ καρδίας ἐκείνους, τοὺς ὁποίως ἠγάπησεν ὁ Χριστὸς, καὶ νὰ φυλάττεσθε κἀλὰ νὰ μὴ προξενῆτε ζημίαν εἰς τὸν πλησίον.

Ὁ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρωκε (Ῥωμ. ιγ'). Δηλαδή, ἐκεῖνος, ὅστις ἀγαπᾷ τὸν πλησίον του, ἀναπληρῶνει ὅλον τὸν νόμον. Μόνη ἡ ἀγάπη εἶναι, ἣτις ξεχωρίζει τοὺς υἱοὺς τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τοῦ Διαβόλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λ'.

Περὶ τῆς Ἀγάπης πρὸς τοὺς ἐχθρούς.

1. Ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ εἴμεθα χρεῶσται νὰ ἀγαπῶμεν ὄχι μόνον τοὺς φίλους μας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐχθρούς μας. Ὁ Χριστὸς μᾶς ἔδωκε τὴν ἐντολήν καὶ τὸ παράδειγμα. Ἐνας Θεὸς προσάξει, καὶ ἡμεῖς δὲν ὑπακούομεν; Ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς συγχωρεῖ τοὺς φονεῖς του. Πάτερ ἄφες αὐτοῖς (Λουκ. κγ')· καὶ ἡμεῖς δὲν

συγχώρησεν τὸν ἀδελφὸν μας διὰ μίαν παραμικρὰν ἀτιμίαν, διὰ ἓνα παραμικρὸν λόγον, τὸν ὅποσον ἤθελε μᾶς εἰπαῖ;

2. Μὴ ἐλπίζῃ συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Θεὸν ἐκεῖνος, ἔστις δὲν συγχωρεῖ τὸν ἐχθρὸν τοῦ. Ὁ Θεὸς θέλει μᾶς συγχωρήσει, ἀν συγχωρήσωμεν τοὺς ἄλλους. Ὅποιος ἐπιθυμεῖ νὰ ἐκδικήσῃ τὸν ἐχθρὸν τοῦ, δὲν πρέπει νὰ ἀναγινώσκῃ τὴν Κυριακὴν προσευχὴν τῷ Πατρὶ ἡμῶν (Ματθ. 5')· διότι ψεύδεται, ὅταν λέγῃ. Ἄφες ἡμῶν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. Καὶ ὅσαις φοραῖς προσεύχεσθε, τόσαις φοραῖς κατακρίνει τὸν ἑαυτὸν τοῦ.

3. Ὅποιος μισεῖ τὸν ἐχθρὸν τοῦ, μισεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ. Διότι ὅποιος παραβαίνει τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ, καταδικάζεται τὸν ἑαυτὸν τοῦ. Κόμηναι χρεῖα λοιπὸν ἢ νὰ ἀγκυπῆσωμεν τοὺς ἐχθροὺς μας, ἢ νὰ μισήσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας. Δύο Χριστιανοί, οἵτινες μισοῦσιν ἓνα τὸν ἄλλον, δὲν εἶναι τῆς αὐτῆς θρησκείας. Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μισοῦνται δύο Χριστιανοί, οἵτινες ἐμβαίνουσιν εἰς μίαν Ἐκκλησίαν; οἵτινες τρέφονται ἀπὸ μίαν τροφίξαν; οἵτινες πιστεύουσιν εἰς μίαν ἁγίαν Τριάδα; οἵτινες ἐλπίζουσιν ἓνα Παράδεισον, καὶ νὰ εἶναι παντοτινὰ ὁμοῦ ἠνωμένοι καὶ μετὰ τὸν Χριστὸν, καὶ ἀλλήλους των;

4. Δὲν μᾶς ἐδόθη νὰ μισοῦμεν ἄλλον, παρὰ τὸν διάβολον. Μόνοι οἱ κατάδικοι τῆς κολάσεως μισοῦσιν ἓνα τὸν ἄλλον. Ὁ ἄνθρωπος, ὅστις δὲν συγχωρεῖ, δείχνει χαρακτῆρα ἀποδοκιμασίας. Καὶ ἂν ἔσοι δὲν ἀγαποῦν τὸν πλησίον των μένουσιν ἐν τῷ θανάτῳ, καθὼς ὁ Ἐ-

πιστήθιος λέγει (ἀ' Ἐπιστ. γ')· τί θέλουσι πάθει ἐκεῖνοι, οἵτινες τοὺς μισοῦσι, καὶ ὄχι μόνον τοὺς μισοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς βλάπτουσι;

Καρτερώσατε τὴν καρδίαν σας εἰς τὸν ἐσταυρωμένον Ἰησοῦν Χριστόν· καὶ ἂν ἔχετε μίσος κατὰ τινος, ἀρχίσατε νὰ τὸν ἀγαπᾶτε.

Πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος ἐστίν (Ἰωάν. γ').

Ἐπιθυμεῖς Χριστιανὲ νὰ ἐκδικήσῃς τὸν ἐχθρὸν σου; ἔχε ὑπομνήνην, διότι καὶ ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ ἀκόμη δὲν ἐξεδικήθη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΔ'.

Ὅτι ὅστις θέλει νὰ ἐκδικήσῃ τὸν ἐχθρὸν τοῦ, πίπτει εἰς πολλὰ κακά.

Ἰ. Ὡς πόσον ἀσυλλόγιστα κινοῦνται ἐκεῖνοι, οἵτινες θέλουσι νὰ ἐκδικήσωσιν τὸν ἐχθρὸν των. Ἐὸ πάθος τοῦ θορυβοῦ τους σκοτίζει καὶ δὲν τοὺς ἀφίνει νὰ διακρίνουσι τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν. Ἐὸ σκυλί, ὅταν ἀκούσῃ τοὺς διαβάτας νὰ ἀπερνοῦσι, τρέχει κατεπάνω των, χωρὶς νὰ στοχασθῇ πόσοι εἶναι, μήπως καὶ εἶναι δυνατώτεροι ἀπ' αὐτὸ, μήπως καὶ ἔχουσι μαχαίρια· καὶ οὕτω πολλαῖς φοραῖς βλέπομεν, ἀντὶ νὰ τοὺς κάμῃ κακόν, γυρίζει μετὰ τὸ κεφάλι τζακισμένον. Οὕτω κἀνοῦσι καὶ ὅσοι ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐκδικήσωσιν τὸν ἐχθρὸν των. Δὲν στοχάζονται μήπως καὶ ὁ ἐχθρὸς των ἔχει μεγαλητέραν

δύναμιν, μήπως και ἔχει διαδόχους· και ἀντί νά κακοποιήσῃ, ἀφανίζεται χειρότερα.

2. Ἀλλ' ἀκούω τινάς λέγοντας. Δέν φοβοῦμαι μήτε τόν ἐχθρόν μου, μήτε τοὺς διαδόχους τοῦ, μήτε ἄλλον τινά. Ὡς τῆς ἀφροσύνης, και δέν ἀπέμεινεν ἄλλο νά φοβοῦνται; Ἄν δέν εἶναι ἄλλο εἰς τόν κόσμον νά φοβοῦνται, εἶναι ὁ Θεός· και ἀκουσον πῶς λέγει (διά Ἱερεμίου. Κεφ. 10). Μή ἐμε σὺ φοβήσῃσθε, λέγει Κύριος; ἢ ἀπὸ προσώπου μου οὐκ ἐταλαφτήσασθε;

3. Και ὄχι μόνον τοῦτο παθαίνει Χριστιανέ, ἀλλ' ἀκόμη καταφρονεῖς και τόν Θεόν, και κολάζεις και τόν ἑαυτόν σου. Και τοῦτο εἶναι φρονερόν. Ὁ Θεός διά σέ ἔβαλεν ἕνα νόμον, και εἶπεν. Ὅποιος σέ καταφρονήσῃ, καταφρονεῖ ἐμέ. Ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμε ἀθετεῖ (Λουκ. 11)· και λογιάζει ἰδικίας του ἐκείνας, τὰς ὑβρισίας, τὰς ὁποίας ἤθελε σοῦ κάμει κάμνας ἄλλος. Θέλεις περισσότεραν ἀγάπην και τιμὴν ἀπὸ ταύτην; Ταῦτο μόνον ζητεῖ ἀπὸ σέ. Ἄφες νά κάμῃ αὐτός τὴν ἐκδίκησιν. Ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος (Δευτ. 32). Ὅταν ἐσὺ δέν ἤθελες τόν ἀκούσει, ἀλλ' ἤθελες κάμει τὸ θέλημα σου, ἀρα γε δέν τόν καταφρονεῖς; Και διὰ τί νά μή τοῦ ἀκούης; τίχα δέν δύναται νά κάμῃ τὴν ἐκδίκησιν; ἢ ἴσως δέν τόν μέλει διὰ σέ;

4. Ὁ Θεός, λέγει ὁ Χρυσόστομος, περισσότερον ἐκδικεῖται τὰς ἀτιμίας, τὰς ὁποίας ἤθελαν σοῦ κάμει, παρὰ τὰς ἐδικίας του, τὰς ὁποίας τοῦ κάμνουσι. Και ἔχομεν τὸ παράδειγμα ἀπὸ τόν Κάϊν. Ὁ Κάϊν ἔκαμε

δύο ἁμαρτήματα, ἕνα εἰς τόν Θεόν, ἐπειδὴ τοῦ ἐπρόσφερε μίαν ἀπρεπὸν θυσίαν (Γεννέσ. 4). Τὸ ἄλλο, ἐπειδὴ ἐφόνευσεν τόν ἀδελφόν του. Εἰς τὸ πρῶτον ἁμαρτήματα, τὸ ὅποῖον ἀτίμασε τόν Θεόν, ὁ Θεός δέν τοῦ εἶπεν ἄλλο, παρὰ μόνον. Ἐγκαρτεσθε, ἠσύχασον (Γεννέσ. 4) Δέν τόν ἐτιμώρῃσεν ὡσαν κριτής, ἀλλὰ τόν ἐρημήνευσεν ὡσαν φίλος. Ἀλλ' ὅταν ἐφόνευσεν τόν ἀδελφόν του, τότε ἀναψεν ἀπὸ τόν θυμὸν, τότε τόν ἐκαταράσθη, και τόν ἐδίωξεν ἀπὸ τὸ πρόσωπόν του, και τόν ἐτιμώρῃσεν νά τρέμῃ εἰς ὄλην του τὴν ζωὴν. Πῶς λοιπὸν δέν φροντίζει διά σέ, και διά τὴν καταφρόνησίν σου;

5. Και πῶς; Ἐνας Θεός ὑπόσχεται νά κάμῃ τὴν ἐκδίκησιν, και σὺ δέν ὑπακούεις, ἀλλὰ θέλεις νά πάρῃς τὸ δίκαιον μὲ τὸ χέρι σου; Ἐνας ἀχρεῖος δοῦλος, ἕνας αὐτιδανός, γίνεται ἀποστάτης τοῦ Θεοῦ, και επιχειρίζεται νά τοῦ σηκώσῃ τὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τὸ χέρι του; Και εἶναι τοῦτο ὀλίγη καταφρόνησις τοῦ Θεοῦ και ἐδική σου κατάκρισις;

6. Ἀλλ' εἰπέ μου· θέλεις τὸ κακὸν τοῦ ἐχθροῦ σου, ἢ τὸ καλόν του; Ἄν ὑποφέρῃς τὴν ἀτιμίαν, θέλεις ἔχει τόν Θεόν βοηθὸν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ σου. Ἄν καταπατήσῃς τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ, και κάμῃς τὴν ἐκδίκησιν, θέλει γυρίσει μὲ τὸ μέρος τοῦ ἐχθροῦ σου κατὰ ἐπᾶνω σου. Ποῖον θέλεις λοιπὸν ἀπὸ τὰ δύο; τὸν Θεόν βοηθὸν τοῦ ἐχθροῦ σου; ἢ ἐδικόν σου; Στοιχάσου τὸ καλλήτερον. Κάμνει χρεία νά διαλέξῃς ἢ τὸ ἕνα, ἢ τὸ ἄλλο.

7. Εἶναι κάποιοι ἄφρονες, οἵτινες λέγουσιν, ὅτι

διὰ τὴν τιμὴν μου πρέπει νὰ ἐκδικήσω τὸν ἐχθρόν μου.
 ὦ ! μεγάλην εὐγένειαν ἔχουσι. Τὸ λοιπὸν ἄτιμοι εἶ-
 ναι οἱ Βασιλῆες, οἱ Χρυσόστομοι, οἱ Γρηγόριοι, οἱ Ἀ-
 θανόσιοι, καὶ ἄλλοι ἀναρίθμητοι καὶ Ἐκκλησιαστικοί,
 καὶ ἐξωτερικοί, οἵτινες ἐσῆγχωροῦσαν τοὺς ἐχθροὺς των.
 Δὲν ἦσαν ἄνθρωποι καὶ αὐτοὶ ὡς καὶ ἡμεῖς ;

8. Ἀλήθεια θέλει εὐρεθῆ καλένας κόηακας νὰ σᾶς
 εἰπῆ. Καλὰ ἐκάμετε· ἀλλ' οἱ φρόνιμοι ἄνθρωποι ἀρά
 γε πῶς θέλουσι σᾶς ὀνομάσει ; Ὀργίλους, θυμώδεις,
 ζῶα ἀνήμερα, ἀφρονες, καὶ ἄλλα ὅμοια.

9. Ἀκόμη τοῦτο νὰ μοῦ εἰπῆτε. Καλήτερα θέλε-
 τε τὴν τιμὴν τὴν ἰδικὴν σας ἢ τὴν τιμὴν τοῦ Θεοῦ ;
 Ἄν ἰπορέετε τὰς ἀτιμίας, τιμᾶτε τὸν Θεόν. Ἄν κά-
 μετε τὴν ἐκδίκησιν, καταφρονεῖται τὸν Θεόν. Ποῖον ἀ-
 πὸ τὰ δύο θέλετε ; Ἐσεῖς νὰ χάσετε τὴν τιμὴν σας,
 ἢ ὁ Θεὸς τὴν ἐδικὴν του ; Ἀλλοίμονον εἰς ἡμᾶς. Ἀπὸ
 τὰ ἀποτελέσματα βλέπω, ὅτι περισσότερον ἐκλέγετε
 τὴν τιμὴν τὴν ἐδικὴν σας, παρὰ τοῦ Θεοῦ.

10. ὦ Χριστὲ Κύριε καὶ Θεέ μου, ἅς παύσῃ
 τώρα ὁ ἅγιός σου νόμος, τὸν ἐποῖον ἐπρόσταξες μὲ τὸ
 ἴδιόν σου στόμα, λέγων. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ἀγαπᾶτε,
 τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν (Ματθ. 5). Διότι τώρα οἱ Χριστιαν-
 οὶ καὶ Μαθηταὶ σου εἶν ἀκαίητοι, διότι ἀγαποῦσι πε-
 ρισσότερον τὴν τιμὴν τὴν ἰδικὴν των, παρὰ τὴν ἰδικὴν
 σου. Ἄν ἦσαν οἱ Πυθαγόρειοι, πάραυτα μὲ τὸ, Αὐτὸς
 ἔφα, ἐσιωποῦσαν, καὶ ὑπετάσσοντο τοῦ Διδασκάλου των
 καὶ τώρα οἱ Χριστιανοί ;

11. Ἄρα γε, Χριστιανέ, ἐλπίζεις τὸν Παράδεισον ;
 Καὶ ἂν ἐλπίζης, ἠξέυρεις ὅτι ἀποκτᾶται διὰ πολλῶν
 θλίψεων καὶ παθημάτων. Καὶ ἂν τὸ ἠξέυρης, ἄφρησε καὶ
 ἅς ὑπαίγη ἐδῶ πρόσκαιρα ἢ τιμὴ σου, διὰ νὰ τὴν ἔχης
 πάντοτε εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Δὲν εἶναι καλή-
 τερον νὰ ἀποκτήσης ἓνα παντοτινὸν καλὸν μὲ ἓνα πρό-
 σκαιρὸν κακόν, καὶ ἓνα αἰδίου μακαρισμὸν ἀπὸ τὸν
 Θεόν ; Μακάριστε εἰσὲ ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ εἴ-
 πωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν
 ἐμοῦ (Ματθ. 5).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΒ΄.

Περὶ Μιμήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰη-
 σοῦ Χριστοῦ.

1. Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδάμ. ἐπλάσθη κατ' εἰ-
 κόνα Θεοῦ καὶ ὁμοίωσιν, καὶ διὰ τῆς παραβάσεως
 ἀπώλεσε τὸ κατ' εἰκόνα, καὶ ἔγεινεν ἀνόμιος τοῦ Θε-
 οῦ. Τώρα οἱ ἄνθρωποι δὲν δύνανται νὰ σωθοῦσιν, ἀνί-
 σως καὶ δὲν γίνουσιν ὅμοιοι, καὶ σύμμορφοι τῆς εἰκόνος
 τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς
 ἡμᾶς ἔγεινε καὶ διδάσκαλος, καὶ παράδειγμα· καὶ ὁποι-
 ος δὲν ἀκούει τὴν διδασκαλίαν του, μηδὲ μιμνῆται τὰ
 ἔργα του, δὲν γίνεται ἄξιός τῆς βασιλείας του. Ἡ εἰ-
 κὼν τότε λέγεται ἀληθῆς εἰκὼν, ὅταν ἐμοιάζῃ τὸ πρω-
 τότυπον· καὶ ὁ Χριστιανὸς τότε λέγεται ἀληθῆς εἰκὼν

τοῦ Χριστοῦ, ὅταν κατὰ τὸ δυνατόν ὁμοιάζῃ τὸν Χριστόν· καὶ ὅταν ὁμοιάζῃ τὸν Χριστόν, προσρίζεται καὶ καλεῖται εἰς τὴν βασιλείαν του, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος. Οὕτως προίγνω, καὶ προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνης τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ (Ῥωμ. 8). Ἐπισημασθέντες, ἐκείνους ἐπροώρισεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν βασιλείαν, οἱ ὅποιοι συμμορφόνονται τὴν εἰκόνα τοῦ υἱοῦ του, ἔχουσι τὴν πολιτείαν καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὅποιος λοιπὸν δὲν δείχνει τέτοιαν εἰκόνα, ἀναμφιβόλως ἀποδοκιμάζεται.

2. Ὁ Χριστὸς εἶπεν (Ἰωάν. 14). Ἐγὼ εἶμι ἡ ζωὴ· τὸ λοιπὸν ὅποιος δὲν ζῆ μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, εἶναι νεκρός.

Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ἀλήθεια (Ἰωάν. 14). Ἐγὼ εἶμι ἡ ἀλήθεια· τὸ λοιπὸν ὅποιος δὲν ὁμιλεῖ τὴν ἀλήθειαν τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ψεύδης. Τὸ λοιπὸν πᾶσα ἄλλη διδασκαλία τοῦ κόσμου εἶναι ψευδής, καὶ ματαία.

Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ὁδός (Ἰωάν. 14). Ἐγὼ εἶμι ἡ ὁδός. Τὸ λοιπὸν ὅποιος δὲν περιπατεῖ τὴν ὁδὸν τοῦ Χριστοῦ, πλανᾶται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, καὶ χάνεται.

Ὁ Χριστὸς εἶναι τὸ ἀληθινὸν φῶς, τὸ ὅποῖον φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον· καὶ αὐτὸς (Ἰωάν. 1). Ἐγὼ εἶμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· τὸ λοιπὸν ὅποιος δὲν βλέπει μὲ τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ, εἶναι τυφλός, ἀν καὶ φαίνεται ὅτι βλέπει.

Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ ποιμὴν (Ἰωάν. 1). Ἐγὼ εἶμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός· τὸ λοιπὸν ἐκεῖνο εἶναι τὸ ἀληθινὸν πρόβατον τοῦ Χριστοῦ τὸ ἑποῖον ἀκούει τὴν φωνὴν του,

καὶ τοῦ ἀκολουθεῖ. Τὰ πρόβατά, λέγει ὁ Κύριος, τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, καὶ γὰρ γινώσκω αὐτά, καὶ ἀκολουθοῦσί μοι, καὶ γὰρ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς (Ἰωάν. 1).

Ἀκόμη, ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας (Ἐφεσ. 5 καὶ 6). Ὅποιος λοιπὸν χωρίζεται ἀπὸ τὴν κεφαλὴν σου, τὸν Χριστόν, μένει ὡσάν ἕνα μέλος σκεπημένον. Τὸ λοιπὸν ἐκεῖνος εἶναι ὁ ἀληθὴς Χριστιανός, ὅστις μιμεῖται τὴν ζωὴν, τὴν ἀλήθειαν, τὴν ὁδὸν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸν ἔχει ὡς κεφαλὴν καὶ ποιμένα του. Ἄς μὴ ἐνομάζωνται λοιπὸν Χριστιανοὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι δὲν μιμοῦνται τὸν Χριστόν, εἴτε κατασχίζουσι τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Χριστοῦ.

3. Μεγάλη ἀγνοσία. Βάνομεν πολλὴν ἐπιμέλειαν νὰ μιμηθῶμεν τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, καὶ νὰ μὴ εὐρίσκειται κανένας νὰ μιμηθῆται τὸν Χριστόν, καὶ τὰ ἔργα του; Οἱ ὑπήκοοι ἐπιμελοῦνται νὰ μιμοῦνται τοὺς προεστούς των, καὶ οἱ δοῦλοι τοὺς ἀυθέντας των. Ἐξάθνησαν μαθηταὶ εἰς τὸν κόσμον, οἵτινες ἐμιμήθησαν ὡς καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν διδασκάλων των· καὶ ἡμεῖς νὰ μὴ μιμούμεθα τὰς ἀρετὰς τοῦ Χριστοῦ, καὶ πῶς ἂν γὰρ κατάκρισιν θέλομεν ἔχει ἀπὸ τὸν Χριστόν;

4. Ὡ ἐσύ,, ὅστις λέγεις, ὅτι εἶσαι Χριστιανός, καὶ φέρεις τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ. Θέλει σὲ κράξει ὁ Χριστὸς, ἔχουσι ἐσὲ τὴν εἰκόνα του, ἵνα σὲ συγκρίνῃ μὲ τὸν ἑαυτὸν του, ὅστις εἶναι τὸ πρωτότυπον· καὶ τί θέλεις ἀποκριθῆ, ὅταν δὲν θέλῃς τοῦ ὁμοιάζει; ὅταν ἡ ζωὴ σου φανῇ ὁλοκαυτῆρα μὲ τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ;

Εἰς τὸν Χριστὸν ἢ ταπεινώσεις, εἰς ἐσὲ ἢ ἔπαρσις· εἰς τὸν Χριστὸν αἱ πληγαὶ καὶ τὰ πάθη, εἰς ἐσὲ αἱ τριφαὶ καὶ ἀναπαύσεις; Ἐκεῖ πραότης, ἀγάπη, καθαρότης, εἰς ἐσὲ ὅλα τὰ ἐναντία, ὀργή, θυμὸς, ἔχθρα, ἀσωτία, ἀκαθαρσία, καὶ πᾶν ἄλλο φθίλον; Καὶ βίβαια θέλεις φανῆ ἔμπροσθέν του, ὡσάν ἓνα ἀχρειοδέστατον τέρας. Χριστιανὸς, χωρὶς Χριστιανικὴν πολιτείαν, βαπτισμένος, ἐλεύθερος διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἔπειτα δούλος τοῦ διαβόλου. Ὑποκίτω εἰς τὸ τρίπασιον τοῦ σαυροῦ, καὶ ἀκόλουθος τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ κόσμου. Κάμνει χρεῖα, ἢ νὰ ἀρνηθῆ τὸ βάπτισμα καὶ τὴν ὀνομασίαν τοῦ Χριστιανοῦ, ἢ νὰ φυλάξῃς τὸ βάπτισμα καὶ τὴν πολιτείαν τοῦ Χριστοῦ.

5. Στοχάσου μὲ ἐπιμέλειαν ἂν ὁμοιάζουν τὰ ἔργα σου, τὰ λόγια σου, οἱ συλλογισμοί σου, μὲ τοῦ Χριστοῦ τὰ νοήματα, τὰ λόγια, καὶ τὰ ἔργα· καὶ ἂν ὁμοιάζουν, ἢμπορεῖς νὰ λέγῃς, ὅτι εἶσαι μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ.

Διδάσκαλε ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ (Ματ. 10). ἤγουν, ὦ κύριέ μου διδάσκαλε, ἐγὼ θέλω σὲ ἀκολουθήσει ὅπου καὶ ἂν ὑπάγῃς. Διότι δὲν εἶναι ἀληθῆς μαθητὴς σου, ὅποιος δὲν ἀκολουθεῖ τὰ διαβήματά σου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΓ'.

Ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ εἶναι ἡ εἰκὼν τῆς ζωῆς καὶ τῆς τελειότητος τοῦ Χριστιανοῦ.

1. Ὁ νόμος ὁ παλαιός, ὅστις ἐπαραδόθη μὲ τὴν μεγαλειότητα καὶ ἀπειλήν, δὲν εἶχε δύναμιν νὰ φέρῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τελειότητα. Οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος, λέγει ὁ Ἀπέστολος. Ἦτον νόμος δουλείας, καὶ ὄχι ἐλευθερίας, καθὼς ὁ αὐτὸς λέγει (Ἐβρ. 7). Ἀπὸ ὄρους Σινᾶ εἰς δουλείαν γεννώσθ. Ἐφανεύονε τὴν ἁμαρτίαν, χωρὶς νὰ ἔχῃ δύναμιν νὰ τὴν ἐξαλείψῃ. Διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας καὶ ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιοθήσεται πᾶσα σὰρξ (Ῥωμ. 7). Πάντοτε ἔδιδεν εἰς τὸν ἄνθρωπον πνεῦμα δειλίας, καὶ ὄχι πνεῦμα ἀγάπης. Ἡ τελειότης τοῦ Χριστιανοῦ ἐχρειάζετο ἓνα νόμον νέον, ἐλεύθερον, καὶ ἓνα οὐράνιον φῶς, διὰ νὰ τὸν ὀδηγῇ πρὸς τελείωσιν. Τὸ ἀμάρτημα ἔφερεν εἰς τὴν ἀταξίαν τὸν ἄνθρωπον, ὥστε ἀναγκαῖον ἦτον νὰ κάμῃ ὁ Θεὸς ἓνα νέον ἄνθρωπον, καθὼς λέγει ἡ θεία γραφή, διὰ νὰ γένη δεκτικὸς ἐκείνης τῆς διδασκαλίας, τὴν ὁποίαν ἔφερεν ὁ σωτὴρ εἰς τὸν κόσμον.

2. Τελευταῖον, ἡ Χριστιανικὴ πολιτεία ἐπαράσκει μίαν ἰδέαν τέσον θείαν τε καὶ τελειοτάτην, ὥστε ἀναγκαῖον ἦτο νὰ τὴν παραδειγματίσῃ ἡ ζωὴ ἐνὸς Θεοῦ. Ἡ μεγάλη ἀσθένεια τοῦ ἀνθρώπου ἐζητοῦσε καὶ ἓνα μέγαν ἰατρὸν, καὶ σωτήρα. Ἐξ ἀποφάσεως ὁ ἄνθρωπος δὲν

εδύνατο νὰ ἔλθῃ εἰς τελείωσιν, ἂν δὲν εἶχεν ἔμπροσθεν εἰς τὰ ἔργατὰ του κανένα παράδειγμα ἀναμάρτητον. Διὰ τοῦτο ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐγένετο ἄνθρωπος, ὄχι μόνον διὰ νὰ μᾶς ἐξαγοράσῃ ἀπὸ τὴν δουλείαν μὲ τὴν θείαν του σάρκασιν, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ μᾶς ἰατρεύσῃ τὴν ἀσθένειαν, καὶ νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ μὲ τὴν πολιτείαν του εἰς τὴν ὁδὸν τῆς τελειότητος. Ἄν ἡ πραότης τοῦ Χριστοῦ, καὶ αἱ ταλαιπωρίαι, τὰς ὁποίας ἀπέρασιν ἐδῶ, δὲν ἦσαν ἀπλῶς ἀναγκαῖα διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ἦσαν ὅμως ἀναγκαῖα πρὸς διδασκαλίαν μας. Διότι ὁ Θεὸς εἶναι σφωρότατος καὶ δικαιοτάτος, καὶ δὲν ἤθελε δώσει εἰς τόσα μαρτύρια τὸ ἀθωότατον καὶ ἀναμάρτητον σῶμα τοῦ υἱοῦ του, μόνον διὰ τὴν ἐλευθερίαν μας.

3. Τὸ λοιπὸν διὰ νὰ παραδώσῃ μίαν ὀρθοκρίαν τὸν ἱεράν, ἦτον χρεῖα νὰ δώσῃ καὶ μίαν εἰκόνα τῆς ἀγιότητος, δηλαδή, πρῶτον αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ τὴν πράξῃ, καὶ ἕστερον νὰ τὴν ἐρμηνεύσῃ εἰς τοὺς Χριστιανούς. Διότι πῶς ἤθελε καταπέσει τοὺς ἄλλους νὰ ταπεινώνωνται, ἂν δὲν ἤθελε ταπεινωθῆ πρῶτον αὐτός; πῶς ἤθελε διδάξῃ τὴν πτωχείαν, ἂν αὐτὸς δὲν ἐπτώχευε; πῶς ἤθελε ἀντιῆξαι θύραν ἀναχωρητῶν, καὶ ὁσκητῶν, καὶ παρθένων, ἂν ὁ ἴδιος δὲν ἐπασχε, καὶ δὲν ἔδειχνε καθαρότητα, καὶ τὴν εἰκόνα ἔλων τῶν ἀρετῶν;

4. Ὅλοι αὗτοι αἱ ἀρεταὶ ἦσαν ἀπόκρυφοὶ πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἦτον ἀναγκαῖον νὰ τὴν ἐξεσκεπάσῃ ἕνας Θεός, καὶ νὰ τὰς παραδώσῃ. Ἄν δὲν ἔδειξε παράδειγμα, ἔλη ἡ διδασκαλία τοῦ Ευαγγελίου ἡθελὲν εἶσθαι ἀνωφελής, διότι ἦτον ὑψηλοτέρα ἀπὸ τὴν ἀν-

θρώπιον δύναμιν· καὶ ἂν δὲν τὴν ἐπραττεν ὁ νομοθέτης, ἤθελε φανῆ ἀδύνατος. Βεβαιότατα ὁ νόμος τῶν Χριστιανῶν εἶναι ἀγιότατος καὶ ἁγιώτατος, διότι τὸν ἐπαράδωκεν ὁ Ἄριστος καὶ ὁ Θεός. Εἶναι καὶ ἐλαφρὸς καὶ ἡδύς, διότι τὸν ἐπράξεν ὁ Ἄριστος καὶ καλὸς ἄνθρωπος.

5. Αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνο τὸ ἐσφραγισμένον βιβλίον τῆς ἀποκαλύψεως, τὸ ὁποῖον μόνον πρέπει ὁ Χριστιανὸς νὰ τὸ σπουδαίῃ (Ἀποκ. ε'). Καὶ διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς τελείωσιν, πρέπει νὰ τὸ σπουδαίῃ μὲ μεγάλην ταπεινώσιν καὶ πίστιν, χωρὶς νὰ ἐπαίρεται εἰς τὴν εὐρυτίαν του. Ὅσον περισσότερον ταπεινώνεται, τόσο περισσότερο τοῦ ἀποκαλύπτονται αἱ ἀλήθειαι καὶ τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνο τὸ ταπεινόν, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκονται πάντες οἱ ὀρθοκρίτοι τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως οἱ ἀπόκρυφοί (Κολ. β'). Καὶ ἕποιος σπουδαίῃ ἐν καινότητι πνεύματος, καὶ ὄχι ἐν παλαιότητι γραμματος, πάντοτε ἐφευρίσκει νέα καὶ θαυμαστά νοήματα.

6. Ὅποιος λοιπὸν ἐπιθυμεῖ νὰ διδαχθῇ τὴν τοιαύτην ἀπόκρυφον καὶ οὐράνιον διδασκαλίαν, πρέπει νὰ βάλῃ σιωπὴν νὰ ἀκούσῃ μὲ πίστιν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τὸν διδάσκει τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

Ἀκόμη ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ εἶναι εὐκολιώτατη, διότι δὲν ἀποκτᾶται μὲ ἐπιχειρήματα καὶ διαλέξεις, ἀλλὰ μὲ ἡσυχίαν καὶ προσευχὴν. Φθάνει μόνον νὰ πιστεύῃ καὶ νὰ ζητῇ ἀπὸ τὸν Χριστόν, χωρὶς νὰ ἀμριβάλλῃ, καὶ ἀποκτᾶ ὅσον εἶναι πρὸς τὸ συμφέρον του. Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν (Ματθ. ζ'). Ὁ Παῦλος δὲν καυχᾶται εἰς ἄλλην διδασκαλίαν, παρά εἰς τὸν Χριστόν. Οὐκ

ἔκρινε, λέγει, τοῦ εἰδέναι τι, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον (ἀ. Κορ. 6').

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΔ΄.

Ποῖος λέγεται ὅτι εἶναι ἀληθῆς τοῦ Χριστοῦ μαθητῆς, καὶ μιμητῆς τοῦ.

1. Ἐκεῖνος ἀληθινὰ εἶναι μαθητῆς καὶ μιμητῆς τοῦ Χριστοῦ, ὅστις δὲν ἔχει εἰς τὸν νοῦν του τὰς ματαιότητας τοῦ κόσμου καὶ ἐκάρσεις, τὰς ὁποίας οἱ ἄλλοι ἔχουσι· δηλαδή, νὰ φαίνεται μέγας εἰς τοὺς ἀνθρώπους, χωρὶς νὰ εἶναι. Αὐτὸς πάσχει νὰ κρύψῃ καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔχει· διότι στοχάζεται πάντοτε ὅτι εἶναι δοῦλος ἀχρεῖτος ἔμπροσθεν εἰς τὸν Θεόν. Ἡξεύρει ὅτι ἐκεῖνος εἶναι μέγας ἔμπροσθεν εἰς τὸν Θεόν, ὅστις ταπεινώνει τὸν ἑαυτόν του. Ἄν εἶναι καὶ ἄξιος διὰ κατιτί, δὲν τὸ λογιάζεται· διότι πάντοτε στοχάζεται τὰ ἐλαττώματά του. Ἄν κάμῃ καὶ εὐεργεσίαν τινός, δὲν τὴν λογιάζει ἐδικήν του. Ἄν ἔχη καὶ ἀρετὴν, δὲν καυχᾶται, διότι τὴν λογιάζει ἕνα χάρισμα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

2. Ἄν τὸν καταφρονοῦσι καὶ τὸν ὀνειδίζουσι, δὲν τὸ αἰσχύνεται· μάλιστα τὸ λογιάζει εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον, διότι μιμεῖται τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὅστις τόσον μέγας, δι' ἡμᾶς ἀτιμάσθη. Τὰς δόξας τοῦ κόσμου τὰς λογιάζει ὡσάν πληγὰς τοῦ Θεοῦ· διότι δὲν εἶναι ἄξια, ἢ τις νὰ μὴ εἶναι περικυκλωμένη ἀπὸ μυρίους κινδύνους,

καὶ βάσανα. Χαίρεται ὅταν πάσχη, διότι κρίνει τὸν ἑαυτόν του ἄξιον διὰ πληγὰς (β' Κορ. 16').

3. Πάντοτε κυττάζει τὸν διδάσκαλόν του ὡς πρωτότυπον νὰ τὸν μιμῆται. Δέχεται μετὰ χαρᾶς τὴν πτωχείαν ὡς θησαυρόν. Δὲν λογιάζει ἄλλο κέρδος, παρὰ τὴν τιμὴν τοῦ Θεοῦ. Ἄν ἔχη καὶ πλοῦτον καὶ ἄλλα ἀγαθὰ κασμικὰ, δὲν τὰ κυριεύουσι, μηδὲ τοῦ κακοραίνεται· ἀντὶ τὰ χάσῃ. Διότι ἄλλα τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς τοῦ φαίνονται σαιῶ καὶ ὄνειρος ἔμπροσθεν εἰς τὰ οὐράνια ἀγαθὰ. Ἡξεύρει ὅτι ἐκεῖνο μόνον εἶναι πλούσιος, ὅστις ἔχει πίστιν ἀληθῆν καὶ φόβον Θεοῦ.

4. Δὲν τὸν σκοτίζουσι αἱ δόξαι τοῦ κόσμου, μηδὲ αἱ ζημίαι τῆς τύχης τὸν ταράττουσι. Ὅλην τὴν ἐπιμέλειαν εἶναι νὰ ἀποκτήσῃ ἐκεῖνον τὸν οὐράνιον θησαυρόν, τὸν ὁποῖον τοῦ τάζει ὁ διδάσκαλός του ὁ Χριστός· καὶ καταφρονεῖ πᾶν πρᾶγμα τοῦ κόσμου, διὰ νὰ γίνῃ τέλειος. Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὑπάγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δός πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρόν ἐν οὐρανῷ (Ματθ. 19').

5. Πάντα νηπιάζει, καὶ δὲν λέγει ἄλλο νὰ ἠξεύρῃ, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον (ἀ. Κορ. 6'). Φεύγει ἀπὸ τὰς ψευδεῖς σοφίας τοῦ κόσμου, διότι φοβεῖται νὰ μὴ τὸν πλανέσουν. Πάντα συλλογισμὸν του τὸν ὑποτάσσει εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ (β' Κορ. 1). Ἄλλην ἀπόδειξιν δὲν ἔχει, παρὰ τὸ φῶς τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ. Πάντοτε ὑποτάσσεται εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Χριστοῦ, ὡσάν τὸ παιδίον εἰς τὴν φωνὴν τῆς μητρός του. Δὲν ἐξετάζει ποτὲ τὸ διατί, ὅταν

ὁ Χριστὸς τοῦ ὁμιλή. Δὲν συμβουλεύεται νὰ κάμῃ, ἢ ἔχει τὸ πρέσταγμα τοῦ Θεοῦ, διότι ἔχει τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ λόγια ἀγάπης καὶ ἀληθείας. Δὲν τὸν μέλει τόσον διὰ τὰ ἐγκόσμια. Συγχύσεις, ταρχαί, ὑποψίας, ἐπαίνους, ἀπὸ τῶν ὁποίας γέννᾶται ἡ ρίζα πάντων τῶν κακῶν ἢ ὑπερηφάνεια, μηδὲ εἰς τὸν νοῦν του τὰς βάνει.

6. Αὐτὸς ὑποτάσσεται ὡς νήπιον εἰς τὰς ἐξουσίας (ἀ. Πέτρ. 6')· συγκατέρχεται μὲ τοὺς πάντας. Ἡ γλῶσσά του εἶναι καθαρὰ, ὡσὰν ἡ καρδία του, καὶ ἡ καρδία του εἶναι ἀπλή ὡσὰν τὸ πνεῦμά του. Τὰς ὀλίψεις καὶ τὰ πάλῃ τὰ λογιάζει ὡσὰν θεῖα δῶρα, διότι τοῦ συντρέχουσιν ὡς μέσα εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Αὐτὰ πάντοτε ὑπομένει διὰ τὴν σωτηρίαν του. Ἄλλην ζωὴν δὲν ἀγαπᾷ, παρὰ τὴν μέλλουσαν. Καὶ ὡν συνδεσμένος μὲ τοῦτο τὸ σῶμα, ἀναστενάζει κατὰ τὸν Ἀπόστολον ζητῶν πάντοτε τὴν διάλυσιν, διὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ ἐνωθῇ μὲ τὸν Θεὸν τὸν ποιητὴν του, ὅστις εἶναι ἡ ζωὴ του, καὶ τὸ εἶναί του, καὶ ἡ μακαριότης του· ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξεμάκρυνε, καθὼς ἕνας βασιλεὺς ἀπὸ τὸν τόπον του (6'. Κορ. 8'). Καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στεναζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπεנדύσασθαι ἐπιποθοῦντες (6'. Κορ. 9'). Δὲν λείπεται πάντοτε νὰ λέγῃ μὲ τὸν Προφήτην· Οἶμοι, ὅτι ἡ παροικία μου ἐμακρύνθη, κατεσκλήνωσα μετὰ τῶν σκηνωμάτων Κηδάρ (Ψαλ. 137)· δηλαδὴ, ἀπλοῖμονον εἰς ἐμὲ, ὡς πόσον μου φαίνεται ἀπέραντος οὗτος ὁ βίος, καὶ τάχα δὲν ἔχει ποτὲ νὰ τελειώσῃ καὶ ἔχω οὕτω νὰ κατοικῶ πάντοτε μὲ ἕνα γένος,

καὶ κόσμον ἀκατάστατον, καὶ ἀπίστατον; Καὶ ταῦτα εἶναι τὰ ὀλίγα ἰδιώματα, τὰ ὁποῖα ἀρίθμησα, καὶ ἡ αἰκῶν τοῦ Χριστιανοῦ· καὶ ὅποιος θέλει νὰ λέγεται καὶ νὰ εἶναι ἀληθῆς Χριστιανὸς καὶ μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ, πρέπει νὰ τὰ φυλάττῃ κατὰ τὸ δυνατόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕ'.

Ὅτι πρέπει νὰ δουλεύωμεν τὸν Θεὸν μὲ μεγάλην θερμότητα.

1. Ἐχομεν χρέος νὰ δουλεύωμεν τὸν Θεὸν ὀλοφύχως, διότι εἶναι ποιητὴς μας, διότι εἶναι εὐεργέτης μας, διότι τὰ πάντα ἐργάζεται διὰ τὴν σωτηρίαν μας, καὶ διότι ἐλπίζομεν μισθαποδοσίαν μεγάλην ἀπ' αὐτόν.

2. Ὅταν δουλεύωμεν τὸν Θεὸν μὲ ἀμέλειαν, δείχνομεν, ὅτι ἡ ὑπηρεσία, τὴν ὁποίαν τοῦ κάμνομεν νὰ μὴν τοῦ πρέπει, καὶ ὁ μισθὸς τὸν ὁποῖον μᾶς τάζει, νὰ εἶναι πολλὰ ὀλίγος. Βεβαιότατα ἐκεῖνος ὁ δοῦλος, ὅστις δουλεύει μὲ ὀκνηρίαν, ἢ δὲν ἐλπίζει ἀπὸ τὸν δεσπότην του τὴν πρέπουσαν πληρωμὴν του, ἢ τὸ κάμνει ἀπὸ κακίαν του καὶ ἀμέλειαν. Μεγάλην κατὰ ἀλήθειαν ἀτιμίαν προξενοῦμεν εἰς τὸν Θεὸν, ὅταν ἐργαζώμεθα χωρὶς πόθον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μᾶς προστάζει νὰ κάμνωμεν. Κατηραμένος ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἐργάζεται τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ μὲ ἀμέλειαν, τὰ ἱερά μᾶς λέγουσι λόγια.

3. Ἡ παραμικρὰ ὑπηρεσία, τὴν ὁποίαν ἠθέλωμεν

κάρμει τοῦ Θεοῦ, ὑπερβαίνει ὄλκας ἐκείνας, τὰς ὁποίας ἠθέλαμεν κάρμει εἰς βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας τοῦ κόσμου. Καὶ ἂν δουλεύωμεν τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὴν ἐπιμέλειαν διὰ κάρμειαν ψευδῆ τιμὴν καὶ πρόσκαιρον, πόσον περισσότερον πρέπει νὰ δουλεύωμεν τὸν Θεόν, ὅστις ἐλπίζομεν νὰ μᾶς δώσῃ μίαν αἰδίων δόξαν;

4. Οἱ πονηροὶ καὶ οἱ δοῦλοι τοῦ διαβόλου πάντοτε εἶναι πρόθυμοι νὰ ἀκούουσι καὶ νὰ ἐργάζωνται τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς των τοῦ διαβόλου· καὶ ἡμεῖς διὰ τί νὰ μὴ ἀκούωμεν τὸν Χριστόν, καὶ νὰ μὴ κάρμνωμεν τὰ θελήματά του; Ἄρα γε ὁ Χριστὸς εἶναι κατώτερος ἀπὸ τὸν διάβολον, καὶ ὁ Παράδεισος ἀπὸ τὸν Ἄδην; Τὸ λοιπὸν κατὰ τὰ ἔργα μας, προκρίνομεν περισσότερον τὸν Ἄδῃ παρά τὸν Παράδεισον, καὶ τὸν διάβολον παρά τὸν Χριστόν, ἐπειδὴ καὶ μὲ περισσότεραν ἐπιμέλειαν καὶ ἀγάπην δουλεύομεν τὴν κόσμον, τὴν σάρκα, καὶ τὸν διάβολον παρά τὸν Χριστόν. Καὶ ἂν δὲν πρέπει νὰ δουλεύωμεν τὸν Χριστόν, καθὼς δουλεύομεν τὸν κόσμον, καὶ τὸν διάβολον, καὶ τὴν σάρκα μας;

5. Ἐξετάσατε τὸν τρόπον, μὲ τὴν ὁποῖον δουλεύετε τὸν Θεόν, καὶ φροντίσατε νὰ ἐργάζεσθε μὲ μεγάλην θερμότητα τὰ προστάγματά του, καθὼς πρέπει καὶ εἶναι ἄξιον εἰς ἓνα τέτοιον ὑπέρτιμον Δεσπότην, καὶ μεγαλόδωρον μισθαποδότην.

Τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες, τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες (Ῥωμ. 12').

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΣ'.

Περὶ τῆς πρὸς τὴν Παρθένον καὶ Θεοτόκον εὐλαβείας.

1. Ὁ Θεὸς δὲν ἐκτίσεν ἄλλο καθαρώτερον καὶ τιμιώτερον κτίσμα ἀπὸ τὴν Παρθένον Μαρίαν. Αὕτη μόνη ἐφάνη κεχαριτωμένη, καὶ εὐλογημένη ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ Θεοῦ· καὶ διὰ τὴν μεγάλην τῆς ἀγιότητα ἀξιώθη γὰρ γεννήσῃ, ἄνευ σποράς, τὸν βασιλέα τῆς κτίσεως. Καὶ ἐστέφθη βασίλισσα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, καὶ πάντοτε παρίσταται εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Υἱοῦ τῆς καὶ Θεοῦ. Τὸ λοιπὸν ἔχω χρεὸς νὰ τῆς προσφέρω μεγάλην τιμὴν καὶ εὐλάβειαν. Ἔνας, ὅστις δὲν ἔχει εὐλάβειαν εἰς τὴν Παρθένον, ἃς ξεριζώσῃ τὴν καρδίαν του ἀπὸ τὰ σπλάγχνα του; διότι δὲν εἶναι ἄξιος νὰ ζῇ.

2. Ἡ Παρθένος πάντοτε μεσιτεύει πρὸς τὸν Χριστόν τὸν Υἱὸν τῆς δι' ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς διὰ τί νὰ μὴ τὴν τιμῶμεν, καὶ νὰ μὴ τῆς προσφέρωμεν εὐλάβειαν; Ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ ἔχομεν χρεῖαν νὰ μεσιτεύῃ εἰς τὸν Χριστόν διὰ τὰς ἁμαρτίας μας κἀνέναν ἀγιώτερον καὶ πλησιέστερον πρόσωπον. Καὶ ποῖον εἶναι ἀγιώτερον καὶ πλησιέστερον εἰς τὸν Χριστόν ἀπὸ τὴν Παρθένον; Δὲν ἔχω ἄλλον ἀξιοπιστότερον μάρτυρα ἀπὸ τὴν ἁγίαν μου Ἐκκλησίαν. Αὕτη μοῦ λέγει, ὅτι εἶναι Ὑπεραγία καὶ ἐνδοξοτέρα ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφίμ. Τὸ λοιπὸν ὡσάν Ὑπεραγία, καὶ ἐνδοξοτέρα ἀπὸ ὅλους τοὺς ἁγίους, καὶ ἀπὸ ὅλας τὰς οὐρανίους δυνάμεις, ἃς τὴν εὐλαβοῦμαι καὶ

δς τὴν ἔχω μεσίτριαν εἰς τὸν Χριστὸν, καὶ βοηθὸν, μετὰ Θεοῦ, εἰς ὅλας μου τὰς θλίψεις, καὶ ἀνάγκας, αἱ ὁποῖαι μοῦ συμβαίνουν εἰς τὴν ζωὴν.

3. Ἐγὼ, ὅταν μὲ φοβέριση ὁ Χριστὸς, ὁ δίκαιος κριτῆς, διὰ τὰς ἀμαρτίας μου θέλω προσδράμει εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν τῆς Μητρός του, καὶ ἡ παρακάλεισις τῆς Μητρός του θέλει ἐξιλεώσει τὴν δικαιοσύνην τοῦ Υἱοῦ τῆς. Ἡ Παρθένος τὸ ἔχει εἰς μεγάλην τιμὴν καὶ εὐεργετήν, καὶ νὰ λαμβάνη εἰς χάριν τῆς τοὺς ἀμαρτωλούς. Διὰ τοῦτο καὶ ἀμαρτωλῶν σωτηρία καὶ βοήθεια παρὰ πάντων ὀνομάζεται καὶ γνωρίζεται. Καὶ ἂν διὰ τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἐργάζεται καὶ κάμνει τόσην χάριν, τί-δὲν θέλει κάμει καὶ διὰ ἐκείνους, οἵτινες τὴν τιμοῦσι καὶ τὴν εὐλαβοῦνται; Ἄρα γε ἡ Μητήρ τοῦ ἐλεύου ὑποφέρει ποτὲ νὰ ἀκούσῃ τὴν ἀπόφασιν τῆς καταδίκης μου; Ἡμεῖς τὴν ἀποκτήσαμεν ἕως τῶρα βοηθὸν εἰς τὰς θλίψεις μας, καὶ θέλει μᾶς ἀρῆσαι ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἀπροστατεύτους; Ἡ μεγαλητέρα ἀτιμία, ἣν ὁποῖαν ἐθέλωμεν τῆς κάμει, εἶναι νὰ μὴ τὴν ἐπικαλούμεθα εἰς τὰς ἀνάγκας μας, καὶ νὰ μὴ-ἐλπίζωμεν εἰς τὴν μεσσησίαν καὶ προστασίαν τῆς. Καὶ ποῖος ἐχάθη εἰς τὸ χέρι τῆς;

4. Ἄς παρακαλέσωμεν τὴν Παρθένον μὲ εὐλάβειαν νὰ μεσσησῇ πάντοτε εἰς τὸν Χριστὸν δι' ἡμᾶς, καὶ ἂς λέγωμεν ὀλοφύχως. ὦ Παρθένε Θεοτόκε, βασίλευσον ἡμῶν καὶ Σὺ καὶ ὁ Υἱός σου (Κριτ. ἡ). Ἔγουν, ὦ Δέσποινα Θεοτόκε, ἐγὼ ἐσὲ ἔχω βασίλισσαν, ἵστερὰ ἀπὸ τὸν Υἱόν σου τὸν βασιλέα μου Χριστόν. Μαρία ὦ θαυμα-

στὸν, καὶ ἀγυδάτον ὄνομα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον κἀνεὶς δὲν ἀπελπίζεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΖ.

Περὶ Προσευχῆς.

Τί εἶναι ἡ Προσευχὴ, καὶ ὅτι πρέπει ὁ Χριστιανὸς νὰ προσεύχεται.

•1. Ἡ Προσευχὴ δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ ὁμιλία, τὴν ὁποῖαν κάμνει ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸν Θεόν. Ὅποιος θέλει νὰ λαλήσῃ μὲ τὸν Θεόν, πρέπει πρῶτον νὰ στοχασθῇ τὰ βέβαια, μὲ τὰ ὅποια ἔχει νὰ ὁμιλήσῃ μὲ τὸν Θεόν. Δεύτερον τὸ τίλος, διὰ τὸ ὁποῖον ἔχει νὰ ὁμιλήσῃ καὶ Τρίτον τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἔχει νὰ τοῦ ἀναρέρῃ τὴν ὑπόθεσίν του.

2. Τὰ μέσα, τὰ ὅποια χρειάζεται ὁ Χριστιανὸς νὰ σιμύσῃ εἰς τὸν Θεόν καὶ νὰ ὁμιλήσῃ, εἶναι ταῦτα. Πρῶτον ἡ τριάς ἐκείνη τῶν θεολογικῶν ἀρετῶν, δηλαδή, ἡ Πίστις, ἡ Ἐλπίς καὶ ἡ Ἀγάπη. Διότι ὁ προσευχόμενος πρέπει πρῶτον νὰ πιστεύῃ εἰς τὸν Θεόν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας, καὶ νὰ ἐλπίζῃ ἀδιστακτως, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος. Πιστεῖσαι δεῖ τὸν προσευχόμενον τῷ Θεῷ, ὅτι ἐστὶ, καὶ ὅτι μισθαποδότης γίνεται τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν (Ἐβρ. ια'). Ἔγουν, πρέπει νὰ πιστεύῃ, ὅτι εἶναι Θεός, καὶ ὅτι ἀποδίδει καθένος κατὰ τὴν ζήτησίν του.

Ὁμοίως καὶ σιμὰ εἰς τὴν πίστιν καὶ Ἐλπίδα, πρέπει νὰ ἔχη καὶ Ἀγάπην, ἥγουν νὰ εἶναι φιλιωμένος καὶ ἀγαπημένος με τὸν πλησίον του, καθὼς προστάζει ὁ Χριστός. Ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ κέῖ μνησθῆς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὑπάγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἔλθων πρόσφερε τὸ δῶρόν σου (Ματθ. ἕ). Ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ μείζων καὶ ἐξαίρετος ἀπὸ ὅλων τῶν ἀρετῶν, καὶ εἰς ταύτην στέκεται ὅλη ἡ τελειότης τοῦ Χριστιανοῦ. Καί ποιος δὲν ἔχει ἀγάπην, ἅς μὴ ὑπάγῃ νὰ ὁμιλήσῃ με τὸν Θεόν.

Τὸ δεύτερον μέσον τῆς προσευχῆς εἶναι ἡ ταπεινώσεις, καὶ ἡ συντριβὴ τῆς καρδίας, περὶ τῆς ὁποίας λέγει ὁ Δαβὶδ. Καρδίαν συντετριμμένην, καὶ ταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουθενώσει (Ψαλ. ν'). Ὅποιος λοιπὸν δὲν ὑπάγει νὰ ὁμιλήσῃ με τὸν Θεόν με τέτοιον τρόπον, δηλαδὴ με μετάνοιαν, με ταπεινοφροσύνην, καὶ με λύπην διὰ τὰς ἀμαρτίας του, καθὼς ἔκαμεν ὁ Τελώνης, εἶναι κτηνικὸν νὰ μὴ προσεύχεται, διότι παροργίζει τὸν Θεόν, καθὼς τὸν ἐπαρώργισεν ὁ ὑποκριτὴς καὶ ὑπερήφανος Φαρισαῖος, καὶ ἀπὸ τὴν νὰ λάβῃ χάριν, πέρνει κατὰ κρίσιν.

3. Τὸ τέλος, διὰ τὸ ὁποῖον ἔχει νὰ λαλήσῃ ὁ ἄνθρωπος με τὸν Θεόν, εἶναι τοῦτο.

Πρῶτον, νὰ τὸν δοξολογήσῃ διὰ τὴν ἀπειρον μεγαλειότητα τὴν ὁποίαν ἔχει, καὶ ὡς ποιητὴν, καὶ Δεσπότην του.

Δεύτερον, νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ διὰ τὰς εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας ἔλαβε καὶ λαμβάνει καθ' ἡμέραν ἀπὸ τὴν δε-

ξίαν του καθὼς μᾶς παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος. Ἐν παντί εὐχαριστεῖτε.

Τρίτον, διὰ νὰ προσφέρῃ καὶ νὰ ἀφιερῶσιν τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸν Θεόν, ὅστις εἶναι ἡ ἀρχὴ, καὶ τὸ τέλος ὅλων τῶν πραγμάτων. Διότι καθὼς ἐκτίσθησαν τὰ πάντα ἀπὸ τὸν Θεόν, οὕτω πρέπει καὶ εἰς αὐτὸν νὰ ἀποβῆπουσι.

Τέταρτον, νὰ τοῦ ζητήσῃ συγχώρησιν διὰ τὰς ἀμαρτίας του, καὶ διὰ νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν παρούσαν, καὶ τὴν μέλλουσαν κόλασιν. Παρούσαν λέγω κόλασιν, τὴν στέρησιν τῆς θείας Χάριτος, μέλλουσαν, τὴν στέρησιν τῆς Θείας Δόξης.

Πέμπτον, νὰ τοῦ ζητήσῃ καὶ κλημίσιν Χάριν, τὴν ὁποίαν χρειάζεται. Καὶ βέβαια ἔχομεν θάρρος νὰ τοῦ ζητοῦμεν καὶ Χάριν, διότι εἶναι πατέρας μας, καὶ ἡ πατρικὴ του ἀγάπη τὸν παρακινεῖ νὰ πλουσιοδορήσῃ πάντας ἡμᾶς τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά του.

4. Ὁ τρόπος, με τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ προσεύχεται ὁ Χριστιανὸς εἶναι οὗτος· δηλαδὴ νὰ προσεύχεται ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ, καὶ οὗτος μόνος ὁ τρόπος εἶναι ὅστις τελειοῖ τὴν προσευχὴν του, καὶ τὴν κάμνει νὰ εἶναι ἀληθῆς προσευχὴ καὶ νὰ διαφέρῃ ἀπὸ πάσαν ἄλλην προσευχὴν τῶν ἀπίστων.

5. Πρέπει νὰ ἠξεύρωμεν, ὅτι ἄλλο πνεῦμα δὲν εἶναι ἀληθινόν, μήτε ἀγιαστικόν καὶ σωστικόν, παρὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ προσευχὴ τοῦ Χριστιανοῦ πρέπει νὰ γίνεταί ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ, δηλαδὴ ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου

ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔστις εἶναι καὶ ἡ ἀλήθεια, καὶ τὸ Πνεῦμα. Πάντα ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ γινέσθω, λέγει ὁ Ἀπόστολος καὶ ὁ Πέτρος. Οὐκ ἔστιν ἄν ἄλλω οὐδενὶ ἢ σωτηρία· οὔτε γὰρ ὄνομα ἐστὶν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι (Πράξ. Ἀποστ. δ'). Ἦγουν, ἄλλο ὄνομα δὲν ἔχομεν νὰ μᾶς ἀγιάζῃ, πᾶρξ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο εἰς τοῦτο μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ νὰ προσευχώμεθα, αὐτὸ νὰ ἐπικαλούμεθα πάντοτε. Πᾶς, δὲ ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται. Καὶ τὸ αἶτιον εἶναι, ὅτι ἡμεῖς δὲν εἴμεθα ἀξιοὶ νὰ ὑπάγωμεν ἔμπροσθεν εἰς τὸν Θεόν, οὔτε νὰ τοῦ ζητήσωμεν ἀγαθίαν· Χάριν χωρὶς τὸ μίσην τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστός, διὰ νὰ μᾶς ἀξιώσῃ τῆς χάριτος καὶ τῆς βασιλείας τοῦ πατρὸς του, ἔγινε κεφαλή μᾶς, πρῶτος μᾶς ἀδελφός, μόνος μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, καὶ ἄκρος μᾶς ἀρχιερεύς. Ὅθεν πρέπει καθὲς Χριστιανός, ὅταν θέλῃ νὰ προσευχηθῆ καὶ νὰ ὁμιλήσῃ μὲ τὸν Θεόν, νὰ ἐνωθῆ πρῶτον μὲ τὸν Χριστόν, καὶ μὲ τὸ μέσον τοῦ Χριστοῦ νὰ προσφέρῃ τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸν Θεόν καὶ Πατέρα.

Δὲ αὐτοῦ οὖν ἀναρίρομεν θυσίαν ἀνέσιως διὰ παντός τῷ Θεῷ (Ἑβρ. ιγ'). Ὡσαν ἕνας, ἔστις δὲν ἡμπορεῖ νὰ ὑπάγῃ ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως, ἂν δὲν ἔχῃ κανένα μεσίτην, καὶ φίλον τοῦ βασιλέως νὰ τὸν φέρῃ εἰς τὸν βασιλέα. Ἡμεῖς ἔχομεν πολὺ θάρρος νὰ πλησιάσωμεν εἰς τὸν Θεόν καὶ νὰ τοῦ λαλήσωμεν, διότι ἔχομεν τὸν Χριστόν μεσίτην, ὅστις εἶναι καὶ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, καὶ υἱὸς Θεοῦ, καὶ υἱὸς ἀνθρώπου. Ὅποιος λοιπὸν τολμήσῃ νὰ ὑπάγῃ εἰς

τὸν Θεόν χωρὶς τὸ μέσον τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς αὐθάδης καὶ ὑπερήφανός δὲν ἀκούεται ἀπὸ τὸν Θεόν.

6. Πλὴν σημείωσεν ἁμαρτωλὲ, ὅτι ἂν δὲν ἀφήσῃ τὴν ἁμαρτίαν, δὲν δύνασαι νὰ κάμῃς τοιαύτην προσευχὴν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ Ἰησοῦ Χριστοῦ, μήτε ὁ Χριστὸς μεσιταῦει, μήτε ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ εἰσακούει, διότι ὁ ἁμαρτωλὸς ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει.

7. Δεύτερον πρέπει ὁ Χριστιανὸς νὰ προσεύχεται ὄχι μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ καὶ διὰ ἄλλους κοινῶς τοὺς ἀδελφούς του, καὶ φίλους καὶ ἐχθρούς, κατὰ μίμησιν τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἐδέετο διὰ τοὺς σταυρώσαντας αὐτόν. Πάτερ ἄφες αὐτοῖς· καὶ ὅστις ἀπέθανεν ὄχι διὰ τὴν σωτηρίαν ἑνὸς ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ ἄλλους κοινῶς τοὺς ἀνθρώπους.

8. Τρίτον, νὰ προσευχώμεθα πάντοτε καὶ μονάζοντες, καὶ ἱερεῖς, καὶ λαϊκοὶ, καθὼς μᾶς παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος. Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε (ἁ Θεσσ. ε') Ἦγουν, νὰ ὑμνοῦμεν πάντοτε τὸν Θεόν καθὼς καὶ οἱ ἄγγελοι, νὰ τοῦ ὁμιλοῦμεν μὲ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν, νὰ τοῦ ζητοῦμεν μὲ θάρρος τὰ συμφέροντα, νὰ τὸν ἀκούωμεν, νὰ τὸν ὑπακούωμεν, καὶ σχεδὸν εἰπεῖν νὰ εἴμεθα πάντοτε ἐνωμένοι μὲ αὐτόν. Καὶ τί ἄλλο πρᾶγμα ἡμπορεῖ νὰ ἐνώσῃ τὸν ἄνθρωπον μὲ τὸν Θεόν, ὡσαν ἢ προσευχὴ; Καὶ οὕτω θέλει ὁ Θεός, νὰ εἴμεθα σιμά του, καὶ νὰ τὸν ἐνθυμούμεθα πάντοτε, καθὼς λέγει καὶ ὁ Χρυσόστομος.

Ἐκ τοῦ προσεύχεσθαι, περιγίνεται τὸ μετὰ Θεοῦ εἶναι. Χωρίζεται δὲ τοῦ Θεοῦ, ὁ μὴ συνάπτων ἑαυτὸν διὰ προσευχῆς τῷ Θεῷ· τοῦ Θεοῦ δὲ χωριζομένου, ἀνάγκη πάσα τῆς ἐναντίας συνάπτεσθαι. Ἦγουν, ἐκεῖνος μό-

γον ενώνεται με τον Θεόν, ὅστις ὁμιλεῖ με τον Θεόν διὰ προσευχῆς. Ἐκεῖνος δὲ, ὅστις δὲν ὁμιλεῖ με τον Θεόν μηδὲ ενώνεται με τον Θεόν καὶ ὅταν δὲν εἶναι ενωμένο με τον Θεόν, ἀκολουθεῖ νὰ εἶναι χωρισμένος τοῦ Θεοῦ, καὶ ενωμένος με τον ἔχθρον του τῶν διαβόλων.

9. Καὶ πῶς δὲν εἶναι καλὸν νὰ ὁμιλῇ ὁ Χριστιανὸς πάντοτε διὰ προσευχῆς με τον Θεόν; Ἀνίσως καὶ ἡ συναναστροφή τῶν ἀγαθῶν καὶ σοφῶν ἀνθρώπων μᾶς ὑπελεῖ τὰ μέγιστα, πόσον περισσότερο ὅταν συναναστρεφόμεθα με τον Θεόν, καὶ με αὐτὸν συνομιλοῦμεν ἡμέραν καὶ νύκτα;

10. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ αἱ φροντίδες τοῦ κόσμου καὶ ἀνάγκαι μᾶς ἐμποδίζουν πολλάκις ἀπὸ τοῦτο τοῦ θεάρεστον ἔργον, ἡ ἀγία μας ἐκκλησία, διὰ νὰ μὴ μᾶς ἀφίνη νὰ μακραίνωμεν ἀπὸ τον Θεόν, μᾶς διώρισε καὶ ἐκάστην ἡμέραν κάποιους καιροὺς νὰ προσευχώμεθα καὶ νὰ ὁμιλοῦμεν με τον Θεόν, καὶ οὗτοι οἱ καιροὶ εἶναι ἑπτὰ.

Τὸ μεσονύκτιον, ὁ ὄρθρος μετὰ τῆς πρώτης ὥρας, ἡ τρίτη, ἡ ἕκτη, ἡ ἑνάτη, ἡ ἑσπέρα, καὶ μετὰ τον δεῖπνον. Κατὰ τοὺς ὁποίους καιροὺς ἔλεγεν ὁ Ψαλμωδός (Ψαλ. ρη'). Ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἤνεσά σε. Καὶ κατὰ μίμησιν τῆς Προφητικῆς αἰνέσεως, ἡ ἀγία μας ἐκκλησία ἑπτὰ φορὰς αἰνεῖ τον Θεόν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὡς φαίνεται εἰς τὴν ἑπτὰριθμον ἀκολουθίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱερῶν ὕμνων. Ἀναμέσον τῶν ὁποίων, ἐξαίρετος εἶναι ἡ θεία καὶ ἱερὰ λειτουργία, εἰς τὴν ὁποίαν θυσιάζεται αὐτὸς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν μας.

11. Πρέπει ἔμως νὰ ἡξαιρώμεν, ὅτι εἰς τὰς ἀκολουθίας, ὅταν ἀναγιγνώσκωνται προφητεῖαι, βίαι ἁγίων, ἐπι-

στολαὶ τῶν Ἀποστόλων, τὰ ἱερὰ Ἐυαγγέλια, τότε δὲν προσευχώμεθα, ἀλλὰ μελετῶμεν μόνον τὰ ἱερὰ λόγια καθὼς ἔκαμνε καὶ ὁ Δαβὶδ, ὅταν ἐμελέτα τον νόμον τοῦ Θεοῦ. Καὶ πρέπει καὶ ἡμεῖς εἰς τὰς τοιαύτας ἀναγιγνώσεις νὰ στοχαζώμεθα ἐπιμελῶς τὴν ἀπειρον τοῦ Θεοῦ μεγαλειότητα, τὴν ἀγάπην του, τὴν οἰκονομίαν, καὶ τὴν χάριν τὰ ὁποῖα μᾶς ἔδωκε διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τὴν δόξαν τὴν ὁποίαν μέλλει νὰ μᾶς δώσῃ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ, καὶ τὴν δικαιοκρισίαν του εἰς ἐκείνους, οἵτινες δὲν μένουσιν εἰς τὴν χάριν, τὴν ὁποίαν τοὺς ἔδωσε. Καὶ βεβαιότατα, ὅταν τὰ στοχασθοῦμεν αὐτὰ, ἐξάπαντος μᾶς παρακινουῦσιν εἰς προσευχὴν καὶ δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς ἄφεσιν διὰ τὰς ἁμαρτίας μας.

12. Εἰς τὰς ἀκολουθίας προσευχῆ γίνεται, ὅταν ὁ ἱερεὺς ἐκφωνῇ τὸ, Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Καὶ τότε πρέπει καὶ ἡμεῖς με προσοχὴν καὶ κατόνουξιν νὰ πλησάζωμεν εἰς τον Θεόν διὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ μεσίτου μας, καὶ νὰ προσευχώμεθα κατὰ τον τρόπον, τὸν ὁποῖον εἶπαμεν ἀνωτέρω καὶ νὰ ἀποκρινώμεθα εἰς τον Θεόν, λέγοντες τὸ, Κύριε ἐλέησον, τὸ, πικράσχου κύριε, τὸ, Ἀμήν, καὶ τὰ ἄλλα τῶν ἀκολουθιῶν, κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν τῆς ἀγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας (Ῥώμ. ιε'). Καὶ οὕτω ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ λαὸς ἅμα, ἐν ἐνὶ στόματι, καὶ μιᾷ καρδίᾳ προσευχόμενοι, δοξάζομεν καὶ ὑμνοῦμεν τον Θεόν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀμήν.